

132.

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 17 marca 1933 r.

w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1932 r. o służbie wojskowej podoficerów i szeregowców.

Na podstawie art. 157 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1932 r. o służbie wojskowej podoficerów i szeregowców (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 747) zarządzam co następuje:

Rozdział I.

Postanowienia ogólne.

§ 1. Artykuły, powołane w niniejszym rozporządzeniu bez określenia, oznaczają postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1932 r. o służbie wojskowej podoficerów i szeregowców (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 747).

Paragrafy, powołane w niniejszym rozporządzeniu bez określenia, oznaczają przepisy niniejszego rozporządzenia.

Do art. 3.

§ 2. Zaliczenie powołanego do obowiązkowej służby czynnej, do stanu faktycznego formacji, następuje w dniu zgłoszenia się powołanego do formacji.

Dowódca formacji ogłasza w rozkazie dziennym na podstawie karty powołania, oraz dokumentów ewidencyjnych, które formacja otrzymała od powiatowego komendanta uzupełnień, datę zgłoszenia się powołanego do formacji i przydział do pododdziału (wcielenie).

Wszelkie należności i inne prawa związane z obowiązkową służbą czynną, przysługują powołanemu od chwili zaliczenia go do stanu faktycznego formacji (wcielenia), i od tej chwili ciężar na nim wszelkie obowiązki wynikające z pełnienia tej służby.

§ 3. Przyjęci do wojska w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, a nie powołani do obowiązkowej służby czynnej (ponadkontyngentowi), zostają zaliczeni bez odbycia tej służby do rezerwy przez powiatowego komendanta uzupełnień w dniu określonym szczególnym rozkazem Ministra Spraw Wojskowych.

Z dniem zaliczenia do rezerwy otrzymują oni bez szczególnego nadania, stopień szeregowca rezerwy (art. 13 i § 99).

§ 4. Poborowi, zakwalifikowani przy poborze do pospolitego ruszenia (kat. C. lub D. zdolności fizycznej do służby wojskowej), zostają bez odbycia obowiązkowej służby czynnej zaliczeni w dniu poboru do pospolitego ruszenia.

Z dniem zaliczenia do pospolitego ruszenia otrzymują oni bez szczególnego nadania stopień szeregowca pospolitego ruszenia (art. 13 i § 114).

§ 5. Kandydaci do szkół, kształcących na oficerów zawodowych, którzy do takiej szkoły zostali przyjęci, zostają zaliczeni do stanu faktycznego uczniów szkoły, w dniu zgłoszenia się kandydata do służby w terminie wyznaczonym przez komendanta szkoły.

Zaliczenie może nastąpić również w terminie późniejszym, jednak nie przekraczającym 14 dni, stosownie do uznania komendanta szkoły, jeżeli niezgłoszenie się w terminie nie było zawinione przez kandydata. O niemożności zgłoszenia się do służby w terminie wyznaczonym należy zameldować komendantowi szkoły najpóźniej do 3 dni od dnia wyznaczonego do zgłoszenia się do służby. Zaliczenie do stanu faktycznego uczniów szkoły w przypadku usprawiedliwionego opóźnionego stawiennictwa, następuje w dniu zgłoszenia się do służby.

Z chwilą zaliczenia do stanu faktycznego uczniów szkoły, otrzymują zaliczeni bez szczególnego nadania tytuł podchorążego, a ci, którzy do chwili zaliczenia ich do stanu faktycznego uczniów szkoły, nie stali się żołnierzami w myśl art. 3 ust. 1 lub 2, ponadto stopień szeregowca.

Komendant szkoły ogłasza w rozkazie dziennym na podstawie listy kandydatów przyjętych do szkoły i dokumentów ewidencyjnych, otrzymanych od powiatowego komendanta uzupełnień, zaliczenie kandydatów do stanu faktycznego uczniów szkoły, oraz przydział do pododdziałów szkolnych.

Wszelkie należności, związane ze służbą wojskową podchorążych, przysługują im od dnia rozpoczęcia nauk (wyszkolenia), a w przypadku zgłoszenia się po tym terminie do służby, od dnia zaliczenia do stanu faktycznego uczniów szkoły. Wszelkie inne prawa oraz obowiązki wynikające z pełnienia służby w charakterze podchorążych, ciężar na nich od dnia zaliczenia do stanu faktycznego uczniów szkoły.

Postanowienia niniejszego paragrafu mają analogiczne zastosowanie również do kandydatów na kurs unitarny (§ 227).

Do art. 4.

§ 6. Szeregowcy odbywający obowiązkową służbę czynną, składają przysięgę wojskową zasadniczo po ukończeniu podstawowego wyszkolenia żołnierskiego (wstępnego). Termin składania przysięgi oznacza dowódca okręgu korpusu.

Dowódca ten jest właściwy również do oznaczenia terminu składania przysięgi przez tych szeregowców, którzy zostali powołani do odbywania czynnej służby wojskowej, a którzy jeszcze przysięgi wojskowej nie składali.

Termin składania przysięgi przez podchorążych, oraz przez uczniów szkół podoficerskich ogólnych lub danego rodzaju wojska, oznaczają komendanci tych szkół.

§ 7. Przysięgę wojskową odbierają duchowni właściwych wyznań, odczytując rotę przysięgi w brzmieniu ustalonym w art. 4 dla danego wyznania w obecności dowódcy formacji lub wyznaczonego przez niego oficera. W razie nieobecności duchownego, przysięgę może odebrać dowódca formacji lub wyznaczony przez niego oficer.

Brzmienie przysięgi należy stosować według wyznania wpisanego do dokumentu ewidencyjnego żołnierza.

Do art. 5.

§ 8. Spokrewnionymi do 4 stopnia włącznie są:

- a) w linii prostej: dziadek, ojciec, syn, wnuk i t. d.,
- b) w linii bocznej: bracia, bracia rodziców, synowie rodzeństwa, synowie rodzeństwa rodziców.

Spowinowaconymi do 2 stopnia są: pasierb, ojciec żony i bracia żony.

§ 9. Przed przydzieleniem żołnierza na stanowisko związane z administracją pieniężną lub materiałową, powinien dowódca formacji upewnić się, czy nie istnieją przeszkody w pełnieniu służby określone w art. 5, a w przypadku ich ujawnienia, zarządzić lub spowodować odpowiednie przesunięcia personalne.

O przeszkodach w pełnieniu służby z powodów istniejącego pokrewieństwa lub powinowactwa, powinien żołnierz złożyć meldunek swemu przełożonemu.

Do art. 7.

§ 10. Podoficerów i szeregowców dzieli się wedle następujących rodzajów wojska: 1) piechota, 2) kawalerja, 3) artylerja, 4) aeronautyka, 5) bronie pancerne, 6) saperzy, 7) wojska łączności, 8) żandarmerja, 9) wojska taborowe, 10) wojska samochodowe, 11) służba uzbrojenia, 12) służba intendentury, 13) służba zdrowia, 14) służba weterynaryjna.

Podoficerowie i szeregowcy przynależą do tego rodzaju wojska, do którego formacji posiadają przydział macierzyste.

Rozdział II.

O stopniach wojskowych, ich nadawaniu (awansowaniu) i utracie.

Do art. 8.

§ 11. Żołnierza tytułuje się wedle posiadanego stopnia wojskowego, — podchorążego i podchorążego rezerwy ponadto przez dodanie do stopnia wojskowego tytułu: „podchorąży” lub „podchorąży rezerwy”.

W dokumentach osobistych (legitymacjach, poświadczeniach i t. p.), oraz w rozkazach, podaje się stopień wojskowy żołnierza i jego przydział służbowy, a w razie potrzeby także przydział macierzysty. Do nazw stopni wojskowych żołnierzy pełniących służbę nadterminową lub zawodową, należy dodawać wyrazy: „nadterminowy” lub „zawodowy”, — a do nazw stopni wojskowych podchorążych i podchorążych rezerwy, wyrazy: „podchorąży” lub „podchorąży rezerwy”.

Do art. 10.

§ 12. Następujące stopnie wojskowe są równorzędne ze stopniami wojskowymi, wymienionymi w art. 10:

- a) stopniowi szeregowca odpowiada stopień: strzelca w formacjach piechoty, bronii pancernych i strzelców konnych — ułana w ułanach — szwoleżera w szwoleżerach — kanoniera w artylerji i w służbie uzbrojenia — sapersa w saperach, oraz stopień legionisty w tych jednostkach wojska, które określi szczególnem zarządzeniem Minister Spraw Wojskowych;
- b) stopniowi starszego szeregowca odpowiada stopień: starszego strzelca w formacjach piechoty, bronii pancernych i strzelców konnych — starszego ułana w ułanach — starszego szwoleżera w szwoleżerach — bombardjera w artylerji i w służbie uzbrojenia — starszego sapersa w saperach, oraz stopień starszego legionisty w tych jednostkach wojska, które określi szczególnem zarządzeniem Minister Spraw Wojskowych;
- c) stopniowi kaprała odpowiada stopień: podmajorczego wojskowego;
- d) stopniowi plutonowego odpowiada stopień: młodszego majstra wojskowego;
- e) stopniowi sierżanta odpowiada stopień: wachmistrza w kawalerji, w żandarmerji i w taborach — ogniomistrza w artylerji — majstra wojskowego;
- f) stopniowi starszego sierżanta odpowiada stopień: starszego wachmistrza w kawalerji, w żandarmerji i w taborach — starszego ogniomistrza w artylerji — starszego majstra wojskowego;
- g) stopniowi chorążego odpowiada stopień: werkmistrza, a dla puszkarzy, rusznikarzy i pirotechników stopień: zbrojmistrza.

Nazwy stopni wojskowych: podmajorczy wojskowy, młodsi majster wojskowy, majster wojskowy, starszy majster wojskowy, werkmistrz i zbrojmistrz, są zastrzeżone dla podoficerów zawodowych w grupie specjalistów.

Do art. 15.

§ 13. Stopnie tytularne istnieją tylko w stopniach podoficerskich.

Stopień starszego szeregowca jest zawsze stopniem rzeczywistym.

§ 14. Wolne etaty w stopniach podoficerskich należy obsadzać w pierwszym rzędzie przez podoficerów posiadających odpowiednie stopnie tytularne. Dopiero w braku takich podoficerów, lub gdy podoficer w odpowiednim stopniu tytularnym, zdaniem dowódcy (komendanta, kierownika) formacji nie posiada kwalifikacji do pełnienia służby w stopniu przewidzianym wolnym etatem, obsada etatu może nastąpić przez podoficera posiadającego niższy stopień wojskowy.

Do art. 16.

§ 15. W zakresie wykształcenia ogólnego jest wymagane jako warunek do awansu na wyższy stopień:

- a) na stopień starszego szeregowca i kaprała — poprawna znajomość języka polskiego w sło-

wie i piśmie, oraz umiejętność rachowania w zakresie elementarnym;

- b) na stopień plutonowego — ukończenie z pomyślnym wynikiem co najmniej szkoły powszechnej stopnia I (równorzędnej) lub też całkowitego kursu przymusowego nauczania w wojsku;
- c) na stopień sierżanta oraz na podoficerskie stopnie wyższe — ukończenie z pomyślnym wynikiem co najmniej szkoły powszechnej stopnia III (równorzędnej).

Ukończenie z wynikiem pomyślnym szkoły podoficerskiej ogólnej lub danego rodzaju wojska jest równoznaczne z ukończeniem szkoły powszechnej stopnia III.

§ 16. Posiadanie wiadomości, wymaganych w myśl § 15 lit. a) stwierdza się w drodze egzaminu, przeprowadzonego w formacji przez dowódcę pododdziału, jeżeli kandydat do awansu nie przedstawił odpowiedniego świadectwa szkolnego.

Dowodem stwierdzającym zakres wykształcenia wymaganego w myśl § 15 lit. b) i c) jest świadectwo szkolne, wydane przez właściwą władzę szkolną. Odpis tego świadectwa sporządzony i zaświadczony przez dowódcę pododdziału, dołącza się do dokumentów ewidencyjnych podoficera lub szeregowca, zwracając mu oryginał.

§ 17. Przez odpowiednie kwalifikacje moralne w myśl art. 16 lit. b) rozumieć należy niekaralność podoficera lub szeregowca za czyny mogące ujemnie świadczyć o jego charakterze.

Przez odpowiednie kwalifikacje służbowe w myśl art. 16 lit. b) rozumieć należy co najmniej dobrą ogólną opinię przełożonych o kandydacie do awansu i stwierdzenie przez nich, iż kandydat nadaje się na stanowisko związane z wyższym stopniem.

§ 18. Awansowanie podoficerów i szeregowców jest regulowane istotnymi potrzebami i etatami, a w tych granicach rzeczywistą korzyścią dla stanu wykształcenia i toku służby. Z tego też powodu upływ czasokresów wymaganych do awansu na wyższy stopień (art. 16 lit. c) nie daje sam przez się nawet przy posiadaniu wszystkich innych warunków wymaganych w myśl art. 16, prawa do awansu.

Dowódcy (komendanci, kierownicy), uprawnieni do awansowania, powinni czasokresy te uważać tylko za minimalny okres czasu, którego przesłużenie jest koniecznym warunkiem do awansu na wyższy stopień.

§ 19. Zakres wykształcenia wojskowego i fachowego, będącego w myśl art. 16 lit. d) warunkiem do awansu na wyższy stopień, określają instrukcje wykształcenia dla poszczególnych rodzajów wojska i szkół, wydane przez Ministra Spraw Wojskowych.

§ 20. Dowódcy uprawnieni do awansowania nie mogą przekraczać norm awansowych, jakie dla poszczególnych stopni i w poszczególnych rodzajach wojska ustala corocznie Minister Spraw Wojskowych.

§ 21. Przy awansie na wyższe stopnie rzeczywiste, dowódcy uprawnieni do awansowania powinni

brać pod uwagę w pierwszym rzędzie kandydatów posiadających odpowiednie stopnie tytularne, lub zajmujących wolne etaty w stopniach, na które ma nastąpić awans (§ 14).

Dopiero w braku takich kandydatów, lub gdy podoficer w odpowiednim stopniu tytularnym nie posiada kwalifikacji do awansu, awans na wyższy stopień rzeczywisty może nastąpić z pośród innych kandydatów, niż wymienionych w ust. 1.

Do art. 20.

§ 22. Ogólna ilość podoficerów nadterminowych i zawodowych, awansowanych na stopnie wyższe w stopniach tytularnych, nie może przekraczać w danej formacji określonego stosunku do ilości podoficerów w stopniach rzeczywistych.

Stosunek ten w zależności od rodzaju wojska określa w szczególnych zarządzeniach Minister Spraw Wojskowych.

Do art. 21.

§ 23. Za szkoły podoficerskie ogólne lub danego rodzaju wojska uważa się szkoły przygotowujące młodzież przedpoborową do zawodu podoficerskiego.

Nazwę takich szkół określa w poszczególnych zarządzeniach Minister Spraw Wojskowych.

§ 24. Na stopień starszego szeregowca mogą być awansowani:

- a) szeregowcy, którzy ukończyli z wynikiem pomyślnym szkołę podoficerską ogólną lub danego rodzaju wojska;
- b) szeregowcy, którzy z wynikiem pomyślnym ukończyli podoficerską szkołę (kurs) pułkową, lub szkołę równorzędną, albo też złożyli szczególnie egzamin określony w instrukcjach wykształcenia;
- c) inni szeregowcy zasługujący na szczególne wyróżnienie za wzorowe zachowanie się w służbie i postępy w wykształceniu.

Absolwenci szkół podoficerskich ogólnych lub danego rodzaju wojska (§ 24 lit. a), którzy w tej szkole odbywali obowiązkową służbę czynną, mogą być awansowani na stopień starszego szeregowca bezpośrednio po ukończeniu tej szkoły w dniu promocji; ci zaś absolwenci, którzy nie odbywali w tej szkole obowiązkowej służby czynnej, mogą być awansowani na stopień starszego szeregowca nie wcześniej jak w 1 miesiąc po rozpoczęciu obowiązkowej służby czynnej w formacjach wojska.

Szeregowcy, wymienieni pod lit. b) mogą być awansowani na stopień starszego szeregowca bezpośrednio po ukończeniu z wynikiem pomyślnym podoficerskiej szkoły (kursu) pułkowej lub szkoły równorzędnej, albo też po złożeniu szczególnego egzaminu.

Szeregowcy wymienieni pod lit. c) mogą być awansowani na stopień starszego szeregowca nie wcześniej jak w drugim roku obowiązkowej służby czynnej, przyczem przy równych kwalifikacjach mają pierwszeństwo szeregowcy wykazujący się świadectwem z ukończenia co najmniej I stopnia przy sposobienia wojskowego.

§ 25. Sprawę awansów na starszych szeregowców; uczniów szkół kształcących na oficerów rezerwy, podchorążych, oraz szeregowców rezerwy, normują §§ 36, 38 i 120.

Do art. 22.

§ 26. Wystarczającym świadectwem z odbytego przysposobienia wojskowego (art. 22 ust. 2 lit b) jest świadectwo z ukończenia II stopnia przysposobienia wojskowego.

§ 27. Do awansu na stopień kaprała jest wymagane, poza ogólnymi warunkami, określonymi w art. 16, ukończenie z wynikiem pomyślnym podoficerskiej szkoły (kursu) pułkowej lub szkoły równorzędnej, albo też złożenie szczególnego egzaminu, przewidzianych dla danego rodzaju wojska w instrukcjach wyszkolenia, wydanych przez Ministra Spraw Wojskowych (art. 40 ust. 2).

Starsi szeregowcy, którzy stopień ten uzyskali po ukończeniu szkoły (kursu), lub złożeniu egzaminu określonych w ust. 1, jeżeli nie odpowiadają warunkom określonym pod lit. a), b), c) art. 22, mogą być awansowani na stopień kaprała, po przesłuzeniu w stopniu starszego szeregowca co najmniej 4 miesięcy.

§ 28. Starsi szeregowcy, którzy są cechowymi majstrami lub czeladnikami, lub którzy ukończyli szkołę zawodową swego fachu, albo też którzy posiadają co najmniej dwuletnią praktykę w danym zawodzie, stwierdzoną poświadczeniem organizacji zawodowej, a w braku tejże poświadczeniem właściwej władzy administracji ogólnej, mogą być awansowani na stopień kaprała w formacjach poszczególnych rodzajów wojska, w których przewidziani są etatami rzemieślnicy ich fachu, jeżeli ukończą fachowy kurs wojskowy, albo odbędą odpowiednią praktykę wojskową lub też złożą odpowiedni egzamin po uprzednio odbytej praktyce, określone dla każdego fachu w szczególnych zarządzeniach Ministra Spraw Wojskowych.

Ukończenie fachowego kursu wojskowego, lub odbycie odpowiedniej praktyki wojskowej, albo też złożenie odpowiedniego egzaminu po uprzednio odbytej praktyce, — jest równoznaczne z ukończeniem podoficerskiej szkoły (kursu) pułkowej.

§ 29. Starsi szeregowcy, pełniący służbę w etatowych orkiestrach wojskowych, którzy posiadają wykształcenie muzyczne nabyte przed służbą wojskową, mogą być awansowani na stopień kaprała, jeżeli złożą egzamin kwalifikacyjny, przewidziany w instrukcji o orkiestrach wojskowych.

W tym przypadku złożenie egzaminu kwalifikacyjnego jest równoznaczne z ukończeniem podoficerskiej szkoły (kursu) pułkowej.

§ 30. Sprawę awansów na kaprali; uczniów szkół kształcących na oficerów rezerwy, podchorążych, oraz starszych szeregowców rezerwy, normują §§ 36, 38 i 120.

Do art. 23.

§ 31. Na stopień plutonowego mogą być awansowani: podchorążowie, podchorążowie rezerwy, pod-

oficerowie zawodowi, oraz podoficerowie rezerwy w czasie odbywania ćwiczeń.

§ 32. Podoficerowie zawodowi mogą być awansowani na stopień plutonowego po przesłuzeniu w stopniu kaprała zawodowego co najmniej 24 miesięcy.

Czasokres 24 miesięcy skraca się do 12 miesięcy tym podoficerom zawodowym, którzy posiadają cenzus wykształcenia w zakresie co najmniej ukończonego gimnazjum państwowego, lub szkoły równorzędnej.

§ 33. Sprawę awansów na plutonowych: podchorążych rezerwy, podchorążych oraz podoficerów rezerwy, normują §§ 36 ust. 2, 38 i 120.

Do art. 24 i 25.

§ 34. Na stopień sierżanta i starszego sierżanta mogą być awansowani: podchorążowie, podchorążowie rezerwy oraz podoficerowie zawodowi.

Sprawę awansów tych podoficerów normują §§ 37, 38, 121 i 183 — 185.

Do art. 26.

§ 35. Na stopień chorążego mogą być awansowani wyłącznie podoficerowie zawodowi.

Sprawę awansów na stopień chorążego normują §§ 183 — 185.

Do art. 27.

§ 36. Uczniowie szkół (kursów), kształcących na oficerów rezerwy, mogą być awansowani w czasie pobytu w szkole (na kursie):

- a) na stopień starszego szeregowca po ukończeniu okresu podstawowego wyszkolenia żołnierskiego (wstępnego);
- b) na stopień tytularnego kaprała po ukończeniu okresu właściwego kursu szkoły (kursu).

Uczniowie ci, po ukończeniu szkoły (kursu), kształcącej na oficerów rezerwy i zdaniu egzaminu końcowego z wynikiem pomyślnym, mogą być awansowani na stopień tytularnego plutonowego, jeżeli otrzymali tytuł podchorążego rezerwy, a w służbie zdrowia jeżeli ukończyli ponadto z wynikiem pomyślnym dwumiesięczną fachową praktykę.

§ 37. Podchorążowie rezerwy mogą być awansowani na stopień tytularnego sierżanta, w ostatnim miesiącu obowiązkowej służby czynnej, jeżeli uzyskali dobre kwalifikacje za okres praktycznej służby w formacjach.

- § 38. Podchorążowie mogą być awansowani:
- a) na stopień starszego szeregowca po ukończeniu okresu podstawowego wyszkolenia żołnierskiego (wstępnego);
  - b) na stopień tytularnego kaprała w ciągu kursu unitarnego, lub analogicznego wyszkolenia wojskowego w szkole podchorążych sanitarnych;

- c) na stopień tytularnego plutonowego po ukończeniu z postępek co najmniej bardzo do-

brym kursu unitarnego lub analogicznego wykształcenia wojskowego w szkole podchorążych sanitarnych;

- d) na stopień tytularnego sierżanta po ukończeniu z postępem co najmniej dobrym pierwszego roku nauk w szkole podchorążych piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa i inżynierji lub trzeciego roku nauk w szkole podchorążych sanitarnych;
- e) na stopień tytularnego starszego sierżanta po ukończeniu z postępem co najmniej dobrym drugiego roku nauk w szkole podchorążych inżynierji, lub piątego roku nauk w szkole podchorążych sanitarnych.

Podoficerowie zawodowi, pełniący służbę podchorążych, mogą być awansowani w czasie pełnienia tej służby, na ogólnych zasadach odnoszących się do awansów podoficerów zawodowych. Czas tej służby zalicza się im na okres czasu, wymagany do awansu (art. 150 ust. ost.).

Do art. 28.

§ 39. Przełożonym uprawnionym do awansowania podoficerów i szeregowców, zarówno na stopnie rzeczywiste jak i tytularne, jest:

- a) do stopnia plutonowego włącznie, dowódca (komendant, kierownik) o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku;
- b) do stopnia starszego sierżanta włącznie, dowódca (komendant, kierownik) jednostki bezpośrednio organizacyjnie wyższej od pułku (jednostki równorzędnej). W stosunku do jednostek na obszarze okręgu korpusu, które nie podlegają organizacyjnie wymienionym powyżej dowódcom (komendantom, kierownikom), uprawnionym do awansowania jest dowódca okręgu korpusu;
- c) na stopień chorążego — Minister Spraw Wojskowych.

Podchorążych do stopnia tytularnego starszego sierżanta włącznie, awansuje komendant szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych.

§ 40. Podstawę awansowania stanowi wniosek awansowy (wzór Nr. 1).

Właściwym do postawienia wniosku awansowego jest wyłącznie przełożony, posiadający uprawnienia dowódcy pododdziału.

Wniosek awansowy może być postawiony, jeżeli kandydat do awansu odpowiada wszelkim warunkom awansowym, przewidzianym w niniejszym rozporządzeniu.

Wniosek awansowy opinują kolejni wyżsi przełożeni żołnierza przedstawionego do awansu w tym kierunku, czy kandydat posiada odpowiednie kwalifikacje moralne i służbowe (§ 17).

§ 41. Awans podoficera lub szeregowca na stopień rzeczywisty lub tytularny, ogłasza w rozkazie dziennym dowódca (komendant, kierownik), który awans zarządził (§ 39), oraz dowódca (komendant, kierownik) formacji, do której stanu faktycznego należy awansowany podoficer lub szeregowiec.

W decyzji na wniosku awansowym (wzór Nr. 1), oraz w rozkazie dziennym należy podać datę, od której nowy stopień zostaje nadany. Datą tą jest dla podoficerów i szeregowców, pełniących czynną służbę wojskową i dla podchorążych (o ile nie są podoficerami zawodowymi), pierwszy dzień następnej dekady — a dla nadterminowych, podoficerów zawodowych oraz podchorążych, którzy przed przyjęciem do szkoły podchorążych byli podoficerami zawodowymi, pierwszy dzień następnego miesiąca kalendarzowego.

Data, od której nowy stopień się liczy, jest podstawą wszystkich obowiązków i uprawnień, związanych z nowym stopniem.

§ 42. Awansowanie w jednostkach niemacierzystych przez dowódców (komendantów, kierowników) tych jednostek, może nastąpić w ramach określonych szczególnymi zarządzeniami Ministra Spraw Wojskowych.

Dowódca jednostki macierzystej zawiadamia o awansowaniu w celach ewidencyjnych dowódcę (komendanta, kierownika) jednostki macierzystej.

Do art. 29.

§ 43. Zatrzymanie lub areszt śledczy albo tymczasowy, wlicza się do okresu czasu wymaganego do awansu (art. 29 ust. 2) tylko wtedy, gdy nastąpiło odłożenie doniesienia karnego, umorzenie postępowania, uniewinnienie przez sąd karny albo ukaranie dyscyplinarne, jeżeli karą nie jest degradacja.

Za czas pozbawienia wolności (art. 29 ust. 3) trwa się czas faktycznego przebywania w zamknięciu, a więc zarówno zatrzymanie lub areszt śledczy, albo tymczasowy, jako też i karę pozbawienia wolności, orzeczoną sądownie.

Do art. 30.

§ 44. Pozbawienie stopnia szeregowca i posiadane go stopnia wyższego z powodów określonych w art. 30 lit. a) lub b), ogłasza w rozkazie dziennym dowódca (komendant, kierownik) formacji, do której stanu faktycznego należy podoficer lub szeregowiec, i od dnia ogłoszenia w rozkazie dziennym podoficer lub szeregowiec przestaje być żołnierzem.

Podoficer lub szeregowiec taki zostaje skreślony ze stanu faktycznego wojska, otrzymując od właściwego powiatowego komendanta uzupełnień poświadczenie, iż jest wolnym od powszechnego obowiązku wojskowego.

W przypadku, gdy wyrokiem sądowym orzeczono karę śmierci i wydalenie z wojska (art. 30 lit. b), następuje pozbawienie stopnia szeregowca i posiadane go stopnia wyższego już z chwilą prawomocności wyroku. W ogłoszeniu powyższej kary w rozkazie dziennym formacji, podaje się dzień prawomocności wyroku, jako dzień, od którego podoficer lub szeregowiec przestaje być żołnierzem.

Do art. 31.

§ 45. Degradacja następuje:

- a) na podstawie prawomocnego wyroku sądu wojskowego, orzekającego karę degradacji podoficera lub starszego szeregowca;

- b) na podstawie prawomocnego wyroku sądu karnego powszechnego, pociągającego za sobą w myśl przepisów kodeksu karnego wojskowego degradację podoficera lub starszego szeregowca;
- c) na podstawie orzeczenia degradacji, wydanego przez komisję dyscyplinarną w myśl wojskowych przepisów dyscyplinarnych.

Karę degradacji ogłasza w rozkazie dziennym dowódca (komendant, kierownik) formacji, do której stanu faktycznego należy podoficer lub starszy szeregowiec i od dnia ogłoszenia tej kary, zdegradowany podoficer lub starszy szeregowiec powraca do stopnia szeregowca.

§ 46. Zdegradowany podoficer zostaje na wniosek dowódcy (komendanta, kierownika) formacji przeniesiony do innej formacji tego samego rodzaju wojska.

Zdegradowanego starszego szeregowca przesuwają dowódca (komendant, kierownik) formacji w obrębie tej samej formacji do innego pododdziału.

Rozdział III.

Szczególne obowiązki i uprawnienia służbowe podoficerów lub szeregowców.

Do art. 33.

§ 47. Od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić podoficera lub szeregowca pełniącego czynną służbę wojskową, dowódca okręgu korpusu.

Dowódca ten jest również uprawniony do zwolnienia od obowiązku zachowania tajemnicy podoficera lub szeregowca nie pełniącego czynnej służby wojskowej, a o właściwości tego dowódcy rozstrzyga ostatni przydział służbowy podoficera lub szeregowca.

Zwolnienia od obowiązku zachowania tajemnicy wolno odmówić jedynie wtedy, gdyby jej ujawnienie mogło wyrządzić Państwu poważną szkodę.

Do art. 34.

§ 48. Podoficer lub szeregowiec, pełniący czynną służbę wojskową, jest obowiązany do noszenia w służbie i poza służbą przepisowego umundurowania oraz uzbrojenia.

Podoficer lub szeregowiec nie ma natomiast prawa do noszenia munduru i uzbrojenia wojskowego:

- a) w razie pobytu zagranicą lub na obszarze w. m. Gdańska;
- b) w przypadku, gdy za popełnione przestępstwo przekazany został w myśl obowiązujących przepisów sądom karnym powszechnym i w myśl decyzji sądowej przebywa w areszcie tymczasowym sądu powszechnego lub staje na rozprawę przed sądem karnym powszechnym;
- c) w innych przypadkach, określonych w szczególnych przepisach lub rozkazach.

§ 49. W wyjątkowych i na szczególne uwzględnienie zasługujących przypadkach może Minister Spraw Wojskowych na prośbę podoficera lub sze-

regowca udzielić zezwolenia na noszenie munduru wojskowego zagranicą lub na obszarze w. m. Gdańska.

W tych samych przypadkach może dowódca okręgu korpusu zezwolić na noszenie munduru podoficerom i szeregowcom, którzy prawa tego nie mają z powodów określonych w § 48 lit. b).

Do art. 36.

§ 50. Przez urlop należy rozumieć zwolnienie podoficera lub szeregowca na określony przez przełożonego okres czasu od wszelkich zajęć służbowych z prawem opuszczenia miejsca postoju formacji i obowiązkiem powrotu do formacji po upływie tego okresu.

Przed upływem tego okresu podoficer lub szeregowiec jest obowiązany powrócić z urlopu do swojej formacji:

- a) w przypadku mobilizacji, zarządzenia stanu wyjątkowego lub uzupełnienia wojska gdy bezpieczeństwo Państwa tego wymaga;
- b) w przypadku zarządzenia przerwy urlopu przez przełożonego.

W przypadku określonym pod a) urlopowany jest obowiązany powrócić bez szczególnego wezwania niezwłocznie i najkrótszą drogą do swej formacji — w przypadku określonym pod b) urlopowany powinien powrócić do swojej formacji w terminie określonym w rozkazie.

§ 51. Podoficerowie i szeregowcy mogą korzystać z następujących urlopów: 1) okolicznościowych, 2) świątecznych, 3) wypoczynkowych, 4) wakacyjnych, 5) przesiedleniowych, 6) wyróżniających i 7) leczniczych.

Podoficerowie i szeregowcy pełniący obowiązkową służbę czynną mogą ponadto otrzymać urlopy rolne, których czas trwania i warunki udzielania ustala każdorazowo Minister Spraw Wojskowych w oddzielnych zarządzeniach.

§ 52. Urlopy okolicznościowe są udzielane podoficerom i szeregowcom w ważnych sprawach osobistych, rodzinnych i majątkowych.

Czas ich trwania nie może przekraczać jednorazowo 5 dni.

Prawo udzielania tych urlopów przysługuje przełożonym o uprawnieniach co najmniej dowódcy pododdziału.

§ 53. Urlopy świąteczne są udzielane podoficerom i szeregowcom na czas głównych świąt wyznaniowych.

Czas trwania tych urlopów oraz warunki ich udzielania określa każdorazowo Minister Spraw Wojskowych.

W szkołach wojskowych, kształcących na oficerów zawodowych (na kursie unitarnym) terminy i czasokresy urlopów świątecznych są przewidziane programem nauk w tych szkołach (na kursie unitarnym).

Prawo udzielania urlopów świątecznych przysługuje przełożonym o uprawnieniach co najmniej dowódcy pododdziału.

§ 54. Z urlopów wypoczynkowych mogą korzystać podoficerowie zawodowi, nadterminowi, oraz podoficerowie i szeregowcy odbywający obowiązkową służbę czynną, a należący do personelu latającego aeronautyki.

Normy urlopów wypoczynkowych wynoszą:

- a) dla podoficerów zawodowych w poszczególnym roku służby zawodowej — w okresie pierwszych trzech lat służby zawodowej 14 dni, w następnych trzech latach 21 dni, w dalszych latach służby zawodowej 28 dni;
- b) dla nadterminowych — 14 dni w poszczególnym roku służby;
- c) dla podoficerów i szeregowców z personelu latającego aeronautyki — 21 dni w drugim roku obowiązkowej służby czynnej.

Podoficerowie zawodowi i nadterminowi, należący do personelu latającego aeronautyki, oraz podoficerowie zawodowi i nadterminowi pełniący czynną służbę w szczególnie ciężkich warunkach, korzystają z urlopów wypoczynkowych na następujące okresy czasu:

- a) podoficerowie zawodowi do 28 dni w poszczególnym roku służby;
- b) nadterminowi do 21 dni w poszczególnym roku służby.

Jednostki wojskowe, w których podoficerowie zawodowi i nadterminowi mogą korzystać z dłuższych urlopów wypoczynkowych, ze względu na szczególnie ciężkie warunki służby, określają szczególne rozkazy Ministra Spraw Wojskowych.

Na poczet urlopu wypoczynkowego zalicza się urlopy okolicznościowe przekraczające w sumie 5 dni w ciągu jednego roku służby, oraz urlopy zdrowotne i kuracyjne.

Prawo udzielania urlopów wypoczynkowych przysługuje przełożonym o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

§ 55. Urlopy wakacyjne są udzielane wyłącznie podchorążym.

Urlopów tych udziela komendant szkoły kształcącej na oficerów zawodowych między jednym rokiem szkolnym a drugim, w terminach i na okresy czasu przewidziane programem nauki szkolnej.

§ 56. Urlopy przesiedleniowe mogą być udzielane nadterminowym i podoficerom zawodowym przy przeniesieniach, jeżeli powoduje ono stałą zmianę przynależności służbowej do formacji dyzlokowanej w innym garnizonie.

Normy urlopów przesiedleniowych wynoszą od 3 — 14 dni, w zależności od warunków rodzinnych, komunikacyjnych, odległości i t. p.

Prawo udzielania urlopów przesiedleniowych przysługuje dowódcy (komendantowi, kierownikowi) formacji o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, do której podoficer zawodowy lub nadterminowy został przeniesiony.

§ 57. Urlopy wyróżniające mogą być udzielane podoficerom i szeregowcom pełniącym obowiązkową służbę czynną:

- a) za wyróżnienie się w służbie, w szczególności w wykazanych przypadkach gorliwości lub odwagi przy pełnieniu służby wartowniczej, asystencyjnej, bezpieczeństwa, ochrony granic i t. p.;
- b) za wybitne wyniki w jednym z działów wykształcenia lub gorliwość i dobre postępy w służbie wogóle.

Czas trwania urlopu wyróżniającego wynosi 10 dni i może być udzielony tylko jeden raz w ciągu odbywania obowiązkowej służby czynnej.

Prawo udzielania tych urlopów przysługuje przełożonym o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

§ 58. Urlopy lecznicze dzielą się na urlopy zdrowotne, kuracyjne oraz urlopy udzielane na czas do ukończenia postępowania rewizyjno - lekarskiego.

Podstawę do udzielenia urlopu zdrowotnego stanowi świadectwo wojskowo - lekarskie wystawione przez naczelnego lekarza formacji, a jeżeli chodzi o podoficerów i szeregowców należących do personelu latającego aeronautyki, również świadectwo wojskowo - lekarskie, wystawione przez kierownika centrum badań lotniczo - lekarskich.

Podstawę do udzielenia urlopu kuracyjnego stanowi świadectwo wojskowo - lekarskie, wystawione przez komendanta wojskowego zakładu leczniczego (garnizonowej izby chorych, szpitala garnizonowego, okręgowego lub szkolnego). Podoficerom zawodowym mogą być udzielane urlopy kuracyjne tylko na podstawie świadectwa wojskowo - lekarskiego, wystawionego przez komendanta wojskowego szpitala okręgowego (art. 107).

Podstawę do udzielenia urlopu na czas do ukończenia postępowania rewizyjno - lekarskiego stanowi orzeczenie, wystawione przez wojskowo - lekarską komisję rewizyjną.

§ 59. Urlopy zdrowotne mogą być udzielane podoficerom i szeregowcom, pełniącym obowiązkową służbę czynną, podchorążym, nadterminowym i podoficerom zawodowym.

Urlopów tych udziela się gdy stan zdrowia podoficera lub szeregowca nie wymaga ani wykonania zabiegów leczniczych, ani też opieki lekarskiej, przyczem rokuje zupełną poprawę stanu zdrowia, a jednak czasowo znosi lub zmniejsza w znacznym stopniu ich zdolność do pełnienia czynnej służby wojskowej.

Czas trwania urlopu zdrowotnego nie może przekraczać:

- a) dla podoficerów i szeregowców pełniących obowiązkową służbę czynną, oraz dla nadterminowych — 4 tygodni w ciągu czasu trwania obowiązkowej służby czynnej lub okresu zobowiązania się do służby nadterminowej;
- b) dla podchorążych — 4 tygodni w ciągu jednego roku szkolnego;
- c) dla podoficerów zawodowych — 4 tygodni w ciągu jednego roku służby zawodowej.

O ile chodzi o podoficerów lub szeregowców należących do personelu latającego aeronautyki — urlop zdrowotny może im być udzielony w przypadkach wyjątkowych na czas do 6 tygodni na podstawie świadectwa wojskowo-lekarskiego, wystawionego przez kierownika centrum badań lotniczo-lekarskich.

Urlopu zdrowotnego udziela dowódca (komendant, kierownik) formacji o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, do której stanu faktycznego należy podoficer lub szeregowiec.

§ 60. Urlopy kuracyjne mogą być udzielane podoficerom i szeregowcom, pełniącym obowiązkową służbę czynną, podchorążym, nadterminowym i podoficerom zawodowym.

Urlopów tych udziela się podoficerom i szeregowcom pozostającym na leczeniu w wojskowych zakładach leczniczych, gdy stan zdrowia nie wymaga już dalszej opieki lekarskiej, a przebyte choroby zakaźne, ostre schorzenia lub zabiegi operacyjne powodują konieczność dłuższego wypoczynku, po którym przewiduje się powrót do zdrowia i całkowitą zdolność fizyczną do pełnienia czynnej służby wojskowej.

Czas trwania urlopu kuracyjnego nie może przekraczać:

- a) dla podoficerów i szeregowców pełniących obowiązkową służbę czynną, oraz dla nadterminowych, — 6 tygodni w ciągu czasu trwania obowiązkowej służby czynnej, lub okresu zobowiązania się do służby nadterminowej;
- b) dla podchorążych — 6 tygodni w ciągu jednego roku szkolnego.

Urlop kuracyjny dla podoficerów zawodowych może być udzielony na taki tylko okres czasu, by nieprzerwane niepełnienie służby czynnej z powodu złego stanu zdrowia (z powodu choroby i leczenia się), oraz przebywania na urlopie leczniczym nie przekraczało 6 miesięcy w ciągu jednego roku (art. 107 i ust. 1 art. 108).

Prawo udzielenia urlopu kuracyjnego przysługuje komendantowi wojskowego zakładu leczniczego (garnizonowej izby chorych, szpitala garnizonowego, okręgowego lub szkolnego), a o ile chodzi o podoficerów zawodowych, komendantowi wojskowego szpitala okręgowego. Przed udzieleniem urlopu kuracyjnego podchorążym, komendant wojskowego zakładu leczniczego powinien uzgodnić swe stanowisko z komendantem szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych.

O udzieleniu urlopu kuracyjnego należy niezwłocznie zawiadomić dowódcę (komendanta, kierownika) formacji, do której stanu faktycznego należy podoficer lub szeregowiec, któremu udzielono urlopu.

§ 61. Urlopów leczniczych na czas do ukończenia postępowania rewizyjno-lekarskiego udziela się podoficerom lub szeregowcom, co do których wdrożono postępowanie rewizyjno-lekarskie, jeżeli udzielony urlop nie przedłuży lub nie utrudni tego postępowania.

Prawo udzielania tych urlopów podoficerom i szeregowcom, pozostającym na leczeniu w wojskowym zakładzie leczniczym (garnizonowej izbie chorych, w szpitalu garnizonowym, okręgowym lub szkolnym), przysługuje komendantowi zakładu; — innym podoficerom i szeregowcom udzielają takiego urlopu dowódcy (komendanci, kierownicy) formacji o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, do których stanu faktycznego należy podoficer lub szeregowiec, któremu udzielono urlopu.

O udzieleniu urlopu na czas do ukończenia postępowania rewizyjno-lekarskiego powinien komendant wojskowego zakładu leczniczego zawiadomić niezwłocznie dowódcę (komendanta, kierownika) formacji, do której stanu faktycznego należy podoficer lub szeregowiec, któremu udzielono urlopu.

§ 62. Udzielenie urlopu należy ogłosić w rozkazie dziennym formacji, do której stanu faktycznego należy podoficer lub szeregowiec, z oznaczeniem jego rodzaju, czasu trwania oraz pierwszego i ostatniego dnia urlopu.

§ 63. Prośby o przedłużenie urlopu składają podoficerowie i szeregowcy pisemnie, dołączając do nich dowody, stwierdzające potrzebę przedłużenia urlopu.

Prośbę wnosi się przez komendanta garnizonu, znajdującego się w miejscu pobytu urlopowanego, a jeżeli w tej miejscowości, gdzie przebywa urlopowany, niema komendy garnizonu, wprost do tego przełożonego, który udzielił urlopu. Komendanci garnizonów po zaopiniowaniu prośby, przesyłają ją niezwłocznie do właściwego przełożonego.

Jeżeli powodem prośby o przedłużenie urlopu jest zły stan zdrowia, należy do prośby dołączyć świadectwo wojskowo-lekarskie; jeśli w miejscu pobytu urlopowanego niema lekarza wojskowego, należy do prośby dołączyć świadectwo lekarza urzędowego (powiatowego, miejskiego), jeżeli taki jest w danej miejscowości, a w przeciwnym przypadku świadectwo lekarza prywatnego.

Prośbę o przedłużenie urlopu należy przedstawić w takim terminie, aby załatwienie jej mogło nastąpić przed ukończeniem urlopu i by tem samem w razie odmownej decyzji urlopowany mógł na czas powrócić do swej formacji. Wyjątkowo w przypadkach szczególnie nagłych, oraz gdy w miejscu pobytu urlopowanego niema żadnej władzy wojskowej, może urlopowany zwrócić się telegraficznie do dowódcy, który mu udzielił urlopu, z prośbą o jego przedłużenie, podając powody.

W przypadkach szczególnie nagłych może przedłużyć urlop również komendant garnizonu, zawiadamiając o tem niezwłocznie przełożonego, który udzielił urlopu.

§ 64. W razie śmierci urlopowanego w czasie urlopu, przesyła urzędnik stanu cywilnego lub prowadzący księgi metrykalne, urzędowe zawiadomienie o zejściu do komendy garnizonu, znajdującej się w miejscu śmierci urlopowanego, a jeżeli śmierć nastąpiła w miejscowości, w której niema komendy garnizonu, do powiatowej władzy administracji ogólnej. Komendant garnizonu lub powiatowa władza

administracji ogólnej przesyła zawiadomienie o zejściu dowódcy (komendantowi, kierownikowi) tej formacji wojskowej, w której zmarły ostatnio pełnił czynną służbę wojskową.

Koszty pogrzebu urlopowanego ponosi Skarb Państwa według norm określonych przez Ministra Spraw Wojskowych. Jeżeli pogrzeb urlopowanego był urządzony przez rodzinę, gminę lub osoby postronne, zwraca się na prośbę koszty t. zw. kompletu pogrzebowego, w skład którego wchodzi: krzyż, trumna i tablica. Prośbę o zwrot kosztów należy przesłać do tej formacji wojskowej, w której zmarły pełnił ostatnio służbę, dowódca zaś formacji przesyła ją do dowódcy okręgu korpusu, który zarządza wypłatę.

Do art. 37.

§ 65. Podoficerom i szeregowcom, pełniącym czynną służbę wojskową, oraz podoficerom zawodowym w stanie spoczynku udziela zezwolenia na wyjazd zagranicę lub na obszar w. m. Gdańska dowódca okręgu korpusu, a jeżeli posiadają przydział do władz lub instytucyj centralnych, Minister Spraw Wojskowych.

§ 66. Podoficerowie i szeregowcy, którzy otrzymali zezwolenie na wyjazd do miejscowości położonej na obszarze w. m. Gdańska, otrzymują legitymację służbową, którą obowiązani są okazać na żądanie władz gdańskich, wobec których legitymacja ta w myśl art. 16 umowy polsko-gdańskiej z dnia 24 października 1921 r. (Dz. U. R. P. z 1922 r. Nr. 16, poz. 139) jest dowodem osobistym, uprawniającym do przekroczenia granicy polsko-gdańskiej i pobytu na obszarze w. m. Gdańska.

§ 67. Podoficerowie i szeregowcy, którzy otrzymali zezwolenie na wyjazd zagranicę, proszą na tej podstawie powiatową władzę administracji ogólnej o wydanie paszportu zagranicznego, przy czem uzyskanie wiz na paszporcie należy do podoficera lub szeregowca, który uzyskał zezwolenie na wyjazd zagranicę.

§ 68. Podoficer lub szeregowiec przebywający zagranicą lub na obszarze w. m. Gdańska, jest obowiązany zawiadomić pisemnie szefa polskiej placówki dyplomatycznej lub konsularnej, a na obszarze w. m. Gdańska, Komisarza Generalnego R. P. o swym przybyciu, celu i terminie pobytu, oraz o swym wyjeździe.

W razie, gdy przy placówce dyplomatycznej urzęduje attaché wojskowy, zawiadomienie to powinno się odbywać za jego pośrednictwem.

Przyjazd należy meldować w ciągu 24 godzin od przybycia, z podaniem dokładnego adresu, wyjazd zaś na 24 godziny przed wyjazdem z zaznaczeniem, do której miejscowości podoficer lub szeregowiec się udaje.

Podoficerowie i szeregowcy powinni w przeciągu 24 godzin zawiadomić pisemnie szefa polskiej placówki dyplomatycznej lub konsularnej (attaché wojskowego), a na obszarze w. m. Gdańska, Komisarza Generalnego R. P. o każdej zmianie adresu.

Meldunek ten odpada w razie podróży, celem zwiedzenia danego kraju, w którym to przypadku podoficer lub szeregowiec podaje program swej podróży z wykazem miejscowości, które zamierza kolejno zwiedzić.

§ 69. Sprawę przekroczeń granicy Państwa w celach turystycznych lub sportowych, normują oddzielne rozkazy Ministra Spraw Wojskowych.

Rozdział IV.

Obowiązkowa służba czynna.

Do art. 39.

§ 70. Poborowy (ochotnik) otrzymuje przeznaczenie do jednego z rodzajów wojska, określonych w ust. 1 § 10.

Przydział poborowego (ochotnika) do formacji w poszczególnych rodzajach wojska, uskutecznią powiatowy komendant uzupełnień na podstawie rozkazów Ministra Spraw Wojskowych o wcielaniu poborowych (ochotników) do szeregów.

§ 71. Warunki, jakim musi odpowiadać ochotnik celem przydzielenia go do wybranego przez niego rodzaju wojska, ogłasza na podstawie rozkazu Ministra Spraw Wojskowych, dowódca okręgu korpusu w obwieszczeniu o ochotniczym zaciągu.

Do art. 40.

§ 72. Świadectwem z odbytego przysposobienia wojskowego, uprawniającem do przydzielenia do podoficerskiej szkoły (kursu) pułkowej lub na równorzędny kurs (praktykę), jest świadectwo z ukończenia II stopnia przysposobienia wojskowego.

§ 73. Poza ogólnymi warunkami określonymi w art. 40 koniecznymi do przyjęcia szeregowca do podoficerskiej szkoły (kursu) pułkowej, lub na równorzędny kurs (praktykę), jest wymagane posiadanie przez szeregowca cenzusu wykształcenia co najmniej w zakresie określonym w § 15 lit. a).

Do art. 41.

§ 74. Szeregowcom, którzy ukończyli z wynikiem pomyślnym szkołę podoficerską ogólną lub danego rodzaju wojska (§ 23), zalicza się ukończenie tej szkoły za podoficerską szkołę pułkową, lub równorzędny kurs (praktykę), jeżeli:

- a) uczestniczyli w szkoleniu objętem programem podoficerskiej szkoły pułkowej (kursu, praktyki) w sposób określony przez dowódcę formacji, zależnie od kwalifikacyj danego szeregowca;
- b) posiadają co najmniej dobrą ogólną opinię za czas służby w formacji.

O zaliczeniu szkoły podoficerskiej ogólnej lub danego rodzaju wojska, za podoficerską szkołę pułkową (kurs, praktykę) decyduje dowódca (komendant, kierownik) formacji, ogłaszając to zaliczenie w rozkazie dziennym.

Do art. 42.

§ 75. Poborowi (ochotnicy), którzy na podstawie ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym,

mają prawo do skróconej czynnej służby wojskowej, są przydzielani bądź to do szkół (kursów) kształcących na oficerów rezerwy, bądź też do formacji wojskowych celem wyszkolenia na podoficerów rezerwy, albo też zostają po poborze zaliczani do ponadkontyngentowych.

Czas trwania obowiązkowej służby czynnej poborowych (ochotników) wcielonych do szkół (kursów) kształcących na oficerów rezerwy, lub do formacji wojskowych, jest jednakowy.

Wcielanie poborowych (ochotników), posiadających prawo do skróconej czynnej służby wojskowej do szeregów, oraz zaliczanie ich do ponadkontyngentowych, przeprowadzają powiatowi komendanci uzupełnień w myśl zasad określonych rozkazem Ministra Spraw Wojskowych o wcielaniu poborowych (ochotników) z cenzusem.

§ 76. Poborowi (ochotnicy), posiadający prawo do skróconej czynnej służby wojskowej i przydzieleni do szkół (kursów) kształcących na oficerów rezerwy, mogą otrzymać przydział do jednego z następujących rodzajów wojska: piechota, kawalerja, artylerja, aeronautyka, saperzy, wojska łączności, służba zdrowia i służba weterynaryjna.

Przydział następuje w myśl zasad, określanych każdorazowo rozkazem Ministra Spraw Wojskowych, o wcielaniu poborowych (ochotników) z cenzusem.

Do art. 43.

§ 77. Zwolnienie ze szkoły (kursu) kształcącej na oficerów rezerwy, następuje:

- a) w przypadkach, które w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym pociągają za sobą utratę prawa do skróconej czynnej służby wojskowej;
- b) w przypadku degradacji, orzeczonej w myśl wojskowych przepisów dyscyplinarnych;
- c) w przypadkach ujawnionej nielojalności państwowej, lub ujawnionego działania przeciwnego pojęciu godności i honoru oficera;
- d) w przypadkach niedostatecznych postępów w wyszkoleniu, stwierdzonych przy okresowych klasyfikacjach uczniów.

O zwolnieniu ze szkoły decyduje komendant szkoły, a jeżeli chodzi o zwolnienie z kursów kształcących na oficerów rezerwy, przełożony o uprawnieniach dowódcy dywizji. Fakt i powody zwolnienia ogłasza się w rozkazie dziennym szkoły (kursu).

Do art. 44.

§ 78. O pomyślnym wyniku ukończenia szkoły (kursu), kształcącej na oficerów rezerwy, decyduje ocena, ustalona dla wyrażenia ostatecznego ogólnego postępu ucznia, w myśl przepisów o klasyfikacji i ocenie postępów uczniów szkół (kursów) kształcących na oficerów rezerwy. Ocena nie może być niższą od stopnia: „ledwie dostatecznie”.

Ukończenie z pomyślnym wynikiem tej szkoły (kursu) jest stwierdzane świadectwem, oraz ogłaszane w rozkazie dziennym i notowane w ewidencji.

Uczniowie szkół (kursów), kształcących na oficerów rezerwy, którzy szkoły tej (kursu) nie ukończyli z wynikiem pomyślnym, nie otrzymują świadectw. Nieukończenie szkoły jest ogłaszane w rozkazie dziennym i notowane w ewidencji.

§ 79. Tytuł podchorążego rezerwy nadaje się tym uczniom szkół (kursów), którzy ją ukończyli z wynikiem pomyślnym.

Tytuł podchorążego rezerwy nadaje:

- a) w szkole (na kursie) kształcącej na oficerów rezerwy piechoty — przełożony o uprawnieniach dowódcy dywizji, a jeżeli chodzi o specjalistów łączności i pionierów — komendant szkoły;
- b) w szkołach, kształcących na oficerów rezerwy innych rodzajów wojska — komendant szkoły.

Nadanie tytułu podchorążego rezerwy ogłasza się w rozkazie dziennym i jest notowane w ewidencji.

Do art. 46.

§ 80. Utratę tytułu podchorążego rezerwy (pospolitego ruszenia) stwierdza co do podoficerów, pełniących czynną służbę wojskową, przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, który utratę tego tytułu ogłasza w rozkazie dziennym, zawiadamiając o tem dowódcę formacji macierzystej.

Stwierdzenie utraty tytułu podchorążego rezerwy (pospolitego ruszenia) u podoficerów niepełniących czynnej służby wojskowej, należy do właściwości powiatowego komendanta uzupełnień.

Do art. 47.

§ 81. Uczniom szkół (kursów), kształcących na oficerów rezerwy, którzy zostali ze szkoły (kursu) zwolnieni (§ 77), lub też którzy nie ukończyli jej z wynikiem pomyślnym (§ 78), może komendant szkoły (kursu) zaliczyć nabyte wyszkolenie za podoficerską szkołę (kurs) pułkową, jeżeli powody zwolnienia nie dyskwalifikują ucznia do awansu na wyższy stopień, oraz jeżeli nabyte wyszkolenie odpowiada zakresowi wyszkolenia podoficerskiej szkoły (kursu) pułkowej.

Zaliczenie szkoły (kursu), kształcącej na oficerów rezerwy za pułkową szkołę (kurs) podoficerską, jest ogłaszane w rozkazie dziennym i notowane w ewidencji.

Do art. 48.

§ 82. Przez przeniesienie należy rozumieć zmianę formacji, w której podoficer lub szeregowiec ma pełnić służbę rzeczywiście i stale (t. j. bez określenia czasu jej trwania).

§ 83. Przeniesienie podoficera lub szeregowca z jednego rodzaju wojska do innego z urzędu następuje na zasadzie zarządzenia Ministra Spraw Wojskowych, albo też zarządzają je przełożeni upoważnieni do tego przez Ministra Spraw Wojskowych w drodze instrukcji, która określa każdorazowo tryb postępowania i zakres uprawnień w tym kierunku poszczególnych przełożonych.

§ 84. Przeniesienie podoficera lub szeregowca z jednego rodzaju wojska do innego na prośbę, może nastąpić, jeżeli podoficer lub szeregowiec odpowiada warunkom tego rodzaju wojska, do którego ma być przeniesiony, lub też warunki te uzyskuje w myśl szczególnych przepisów, wydanych przez Ministra Spraw Wojskowych.

Przeniesienie takie może nastąpić tylko za zgodą szefów, albo dowódców danego rodzaju wojska na szczeblu Ministerstwa Spraw Wojskowych. Przeniesienie zarządzają przełożeni wymienieni w ust. 2 § 85.

§ 85. Przeniesienie podoficera lub szeregowca w obrębie formacji (przesunięcie) zarządza dowódca (komendant, kierownik) formacji.

Przeniesienie podoficera lub szeregowca z jednej formacji do innej w obrębie tego samego rodzaju wojska z urzędu lub na prośbę, zarządza:

- a) dowódca okręgu korpusu, jeżeli przeniesienie następuje w obrębie tego samego okręgu korpusu;
- b) Minister Spraw Wojskowych, jeżeli podoficer lub szeregowiec ma być przeniesiony do innego okręgu korpusu.

W przypadku, gdy przeniesienie z jednej formacji do innej w obrębie tego samego rodzaju wojska następuje z urzędu, a nie jest ono imienne, dowódca (komendant, kierownik) o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, wyznacza imiennie tych podoficerów lub szeregowców, którzy mają być przeniesieni.

§ 86. Przeniesienie uczniów szkół (kursów), kształcących na oficerów rezerwy z jednego rodzaju wojska do innego, może nastąpić tylko na wniosek komendanta szkoły (kursu) stwierdzającego nienadawanie się ucznia do danego rodzaju wojska, wskutek niedostatecznego teoretycznego lub praktycznego przygotowania, lub wskutek braku szczególnych zdolności fizycznych, wymaganych w danym rodzaju wojska.

Przeniesienie zarządza Minister Spraw Wojskowych.

Do art. 49.

§ 87. Podoficerowie i szeregowcy pełniący obowiązkową służbę czynną, nie mogą być członkami żadnych stowarzyszeń o charakterze politycznym, ani nie mogą należeć do zarządów, dyrekcji lub komisji rewizyjnych takich stowarzyszeń.

Nie wolno im brać udziału w zjazdach, zebraniach, odczytach, wiecach i w żadnych innych akcjach o charakterze politycznym.

§ 88. Podoficerowie i szeregowcy, pełniący obowiązkową służbę czynną, mogą należeć do nieposiadających charakteru politycznego stowarzyszeń (związków):

- a) wojskowych, t. j. zakładanych przez żołnierzy służby czynnej, na podstawie zezwolenia przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy okręgu korpusu, a mających

na celu działalność pozostającą w związku ze służbą wojskową (oświatowych, sportowych i t. p.);

- b) innych, na podstawie indywidualnego zezwolenia dowódcy okręgu korpusu.

Indywidualne zezwolenie na należenie do niewojskowych stowarzyszeń (związków) nie jest wymagane w przypadkach, w których chodzi o stowarzyszenia (związki) uznane przez Ministra Spraw Wojskowych za dozwolone dla żołnierzy. Stowarzyszenia takie (związki) ogłasza Minister Spraw Wojskowych w dzienniku urzędowym ministerstwa spraw wojskowych.

§ 89. Podoficerom i szeregowcom, pełniącym obowiązkową służbę czynną, nie wolno przy wstępowaniu do stowarzyszeń (związków) niewojskowych poddawać się balotażowi — ani też w czasie należenia do nich, sądom koleżeńskim stowarzyszenia (związku) w jakiegokolwiek formie.

Do art. 50.

§ 90. Pod zajęciem ubocznym rozumieć należy zajęcie, które nie ma bezpośredniego związku ze służbą wojskową, a nie jest dozwolone według obowiązujących regulaminów lub rozkazów.

Do art. 51.

§ 91. Podoficerom i szeregowcom, pełniącym obowiązkową służbę czynną, nie wolno do czasu przeniesienia ich do rezerwy, wstępować w związki małżeńskie bez zezwolenia właściwego przełożonego.

Właściwy przełożony udzieli takiego zezwolenia, gdy zajdą przypadki wyjątkowe i zasługujące na szczególne uwzględnienie, jak np. konieczność oddania gospodarstwa lub przedsiębiorstwa pod nadzór, zaopiekowanie się sierotami potrzebującymi opieki kobiecej, małżeństwo na łożu śmierci lub w ciężkiej chorobie, grożącej śmiercią i t. p.

Podoficerowie i szeregowcy, którzy zawarli związki małżeńskie bez zezwolenia właściwego przełożonego, odpowiadają karnie wedle postanowień kodeksu karnego wojskowego, przed sądami wojskowymi.

§ 92. Podoficerowie i szeregowcy, pozostający w szeregach, ubiegając się o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego, proszą o to przy raporcie dowódcę pododdziału, który składa odpowiedni meldunek dowódcy (komendantowi, kierownikowi) formacji o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Podoficerowie i szeregowcy urlopowani na ściśle określony termin z powodu czasowej niezdolności do czynnej służby (art. 57 lit. a), oraz podoficerowie i szeregowcy stale urlopowani (art. 57 lit. b), ubiegając się o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego, wnoszą pisemne prośby do właściwego powiatowego komendanta uzupełnień, który jest właściwym do udzielenia takiego zezwolenia.

§ 93. Do meldunku (prośby) należy dołączyć:

- a) dokumenty, stwierdzone przez powiatową władzę administracji ogólnej, że zachodzi konieczność zawarcia małżeństwa;

- b) świadectwo moralności narzeczonej;
- c) świadectwo wojskowo-lekarskie, stwierdzające stan zdrowia proszącego o pozwolenie, a jeżeli chodzi o podoficera lub szeregowca urlopowanego na ściśle określony termin, lub też stale urlopowanego, świadectwo lekarza urzędowego (wojskowego, powiatowego, miejskiego i t. p.).

§ 94. O zawarciu związku małżeńskiego należy zameldować przełożonemu w ciągu dni 14 od dnia zawarcia ślubu, przedstawiając równocześnie wyciąg z metryki ślubu.

Zawarcie małżeństwa przez podoficera lub szeregowca jest notowane w jego ewidencji.

§ 95. Zezwolenie na zawarcie małżeństwa udzielone w myśl niniejszego rozporządzenia (wzór Nr. 2) jest poświadczeniem, że ze strony władzy wojskowej niema przeszkód do zawarcia małżeństwa; nie przesądza ono jednak, czy do zawarcia małżeństwa nie zachodzą inne ustawowe przeszkody.

Udzielone zezwolenie zachowuje swą ważność na czas 6 miesięcy od dnia jego udzielenia.

Do art. 52.

§ 96. Podchorążowie rezerwy w czasie pełnienia obowiązkowej służby czynnej mogą awansować do stopnia tytularnego sierżanta.

Warunki awansowe określa § 37.

Do art. 55.

§ 97. Czas obowiązkowej służby czynnej liczy się od chwili wcielenia do stanu faktycznego formacji.

Jeżeli rozkazem Ministra Spraw Wojskowych został określony dla wcielenia dłuższy niż jednodniowy okres czasu, a zgłoszenie się powołanego do formacji nastąpiło w czasie tego okresu, to w tym przypadku liczy się czas obowiązkowej służby czynnej od pierwszego dnia tego okresu.

§ 98. Przeniesienie do rezerwy podoficera lub szeregowca, pełniącego obowiązkową służbę czynną, zarządza dowódca (komendant, kierownik) formacji macierzystej w trybie i na zasadach określonych szczególnymi przepisami, wydanymi przez Ministra Spraw Wojskowych.

§ 99. Podoficer lub szeregowiec pełniący obowiązkową służbę czynną przeniesiony do rezerwy, zatrzymuje posiadany stopień wojskowy, a celem określenia jego stosunku do służby wojskowej, dodaje się do nazwy posiadanego przez niego stopnia wojskowego, wyraz: „rezerwy”.

§ 100. Przeniesienie do rezerwy wskutek odbycia obowiązkowej służby czynnej, następuje zasadniczo po upływie tego dnia, w którym kończy się obowiązek odbywania tej służby w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, po odliczeniu jednak z tego czasu następujących okresów:

- a) trwania kary pozbawienia wolności, orzeczonej wyrokiem sądowym, a orzeczony czas 3 tygodni;

- b) czasu karalnej nieobecności w swej jednostce, lub na swym stanowisku służbowym, stwierdzonej skazującym wyrokiem sądowym;

- c) urlopu udzielonego wskutek czasowej niezdolności do pełnienia obowiązkowej służby czynnej (art. 57 lit. a);

- d) nieusprawiedliwionego czasu pobytu w niewoli lub czasu zaginięcia na terenie działań wojennych (art. 56 lit. c).

Podoficer lub szeregowiec, który z powodów wymienionych pod lit. a) do d), nie dopełnił obowiązku odbycia obowiązkowej służby czynnej, przez ten okres czasu, przez który służył jego rocznik — obowiązany jest dosłużyć taki okres czasu, by łącznie z dotychczasową obowiązkową służbą czynną, wynosił on czas obowiązkowej służby czynnej jego rocznika. Odsłużenie powinno nastąpić bezpośrednio po ustaniu przeszkód wymienionych pod lit. a) do d).

§ 101. Jeżeli podoficer lub szeregowiec w czasie zwalniania jego rocznika do rezerwy, znajduje się w areszcie dyscyplinarnym, w więzieniu lub w zakładzie leczniczym, przeniesienie do rezerwy następuje po odcierpieniu kary dyscyplinarnej lub sądowej, albo po wyjściu z zakładu leczniczego, jeżeli pozwala na to stan jego zdrowia.

Jeżeli sądowa kara pozbawienia wolności przekracza czas 3 tygodni, a nie przekracza 1 roku, przeniesienie do rezerwy następuje dopiero po odbyciu tej kary w więzieniu wojskowym i odsłużeniu w szeregach czasu brakującego do okresu obowiązkowej służby czynnej, przez który służył jego rocznik.

Jeżeli natomiast kara sądowa przekracza 1 rok pozbawienia wolności, podoficer lub szeregowiec, pełniący obowiązkową służbę czynną, może być w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym stale urlopowany, celem odbycia kary w więzieniu sądów powszechnych. Powołanie do służby wojskowej następuje w tym przypadku po odbyciu kary pozbawienia wolności, jeżeli jest to dopuszczalne wedle ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym.

§ 102. Przeniesienie podoficera lub szeregowca pełniącego obowiązkową służbę czynną, do rezerwy przed upływem czasu przewidzianego w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym (art. 55 lit. b) następuje na podstawie zarządzenia, wydanego przez Ministra Spraw Wojskowych w myśl powyższej ustawy.

Warunki i sposób zwalniania określa Minister Spraw Wojskowych każdorazowo w odrębnym zarządzeniu.

§ 103. Przeniesienie do rezerwy podoficera lub szeregowca wybranego na posła do sejmu lub na senatora, zarządza dowódca formacji macierzystej na podstawie listu wierzytelnego, wydanego przez komisję wyborczą, lub na podstawie legitymacji wydanej przez biuro sejmu lub senatu.

Przed załatwieniem formalności związanych z przeniesieniem do rezerwy, zarządza dowódca formacji, do której stanu faktycznego należy podoficer lub szeregowiec, jego natychmiastowe urlopowanie.

Przeniesienie do rezerwy, pod względem formalnym następuje na ogólnych zasadach z tem, że podoficer lub szeregowiec taki przez czas trwania mandatu nie otrzymuje przydziału mobilizacyjnego i nie może być powołany do ćwiczeń w rezerwie, ani też do służby wojskowej w czasie mobilizacji lub uzupełnienia wojska gdy bezpieczeństwo Państwa tego wymaga.

Z chwilą wygaśnięcia mandatu podlega taki podoficer lub szeregowiec wszystkim obowiązkom, wynikającym z ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym i otrzymuje przydział mobilizacyjny na ogólnych zasadach.

Do art. 56.

§ 104. W razie dostania się podoficera lub szeregowca do niewoli (zaginienia na terenie działań wojennych), dowódca pododdziału spisuje protokół, w którym ustala czas i bliższe okoliczności dotyczące dostania się do niewoli (zaginienia na terenie działań wojennych).

Po upływie 30 dni od dnia dostania się do niewoli lub dnia zaginienia, dowódca formacji skreśla (takiego podoficera lub szeregowca ze stanu faktycznego formacji, zawiadamiając o tem właściwego powiatowego komendanta uzupełnień — protokół zaś przesyła do dowódcy formacji macierzystej (zapasowej).

§ 105. Po powrocie obowiązany jest podoficer lub szeregowiec zameldować się niezwłocznie u dowódcy najbliższej jednostki wojskowej. Dowódca ten, po spisaniu z podoficerem lub szeregowcem protokołu ustalającego czas, miejsce i sposób zameldowania się w jednostce, odsyła go do formacji macierzystej (zapasowej), do której należy odesłać również protokół zameldowania się.

Dowódca formacji macierzystej (zapasowej) zarządza przeprowadzenie postępowania rehabilitacyjnego, które ma na celu stwierdzenie, czy dostanie się do niewoli (zaginienie na terenie działań wojennych) nastąpiło z przyczyn usprawiedliwionych.

§ 106. Podstawę postępowania rehabilitacyjnego stanowią protokoły spisane przez dowódcę pododdziału w myśl § 104 ust. 1 oraz przez dowódcę jednostki wojskowej w myśl § 105 ust. 1.

Postępowanie rehabilitacyjne przeprowadza komisja rehabilitacyjna, wyznaczona przez dowódcę formacji macierzystej (zapasowej), w skład której wchodzi:

- a) dowódca pododdziału (równorzędny) jako przewodniczący;
  - b) dwóch oficerów młodszych, jako członkowie.
- Decyzja komisji zapada większością głosów.

§ 107. W obecności wyznaczonej komisji rehabilitacyjnej podoficer lub szeregowiec składa wyjaśnienia, które komisja rehabilitacyjna bada co do ich prawdziwości lub wiarygodności.

Z postępowania tego zostaje spisany protokół rehabilitacyjny (wzór Nr. 3), na którym komisja rehabilitacyjna umieszcza swą decyzję, zwracając wszelkie akta dowódcy formacji macierzystej (zapasowej).

§ 108. Stwierdzenie przez komisję rehabilitacyjną, że dostanie się do niewoli (zaginienie na terenie działań wojennych) było usprawiedliwione, uważa się za rehabilitację, co należy uwidocznic w dokumentach ewidencyjnych podoficera lub szeregowca.

Jeżeli komisja rehabilitacyjna stwierdzi, że dostanie się do niewoli (zaginienie na terenie działań wojennych) było nieusprawiedliwione, lub też budzi wątpliwości, dowódca formacji macierzystej (zapasowej) przesyła akta właściwemu prokuratorowi wojskowemu lub sądowi polowemu, celem dalszych dochodzeń, przekazując do ich dyspozycji również podoficera lub szeregowca.

§ 109. Czas przebyty w niewoli (lub podczas zaginienia na terenie działań wojennych) zalicza się na poczet obowiązkowej służby czynnej, jeżeli wedle decyzji komisji rehabilitacyjnej dostanie się do niewoli lub zaginienie na terenie działań wojennych było usprawiedliwione, albo też jeżeli postępowanie sądowe wszczęte stosownie do postanowień § 108 ust. ost. nie zostało zakończone wyrokiem skazującym podoficera lub szeregowca za nieusprawiedliwione dostanie się do niewoli (zaginienie na terenie działań wojennych).

Do art. 57.

§ 110. Podoficer lub szeregowiec, co do którego wojskowo-lekarska komisja rewizyjna orzekła, że nie może czasowo pełnić obowiązkowej służby czynnej (art. 57 lit. a), zostaje po zatwierdzeniu orzeczenia przez dowódcę okręgu korpusu urlopowany na przeciąg jednego roku (urlopowanie na ściśle określony termin z powodu czasowej niezdolności do pełnienia czynnej służby). Urlopowanie zarządza dowódca formacji macierzystej.

Podoficer lub szeregowiec taki z chwilą otrzymania urlopu, zostaje skreślony ze stanu faktycznego wojska i ewidencji formacji macierzystej oraz nie ma prawa do noszenia munduru wojskowego.

Urlopowany na ściśle określony termin, zwraca się we wszystkich sprawach dotyczących jego stosunku do wojska, do powiatowego komendanta uzupełnień.

Po upływie okresu urlopowania, podoficer lub szeregowiec jest obowiązany bez szczególnego wezwania zameldować się u powiatowego komendanta uzupełnień w terminie oznaczonym w dokumencie urlopowym, celem ponownego zbadania jego zdolności fizycznej do czynnej służby wojskowej.

§ 111. Stałe urlopowanie podoficerów i szeregowców (art. 57 lit. b) zarządza każdorazowo oddzielnym rozkazem Minister Spraw Wojskowych, w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym.

Z dniem stałego urlopowania podoficer lub szeregowiec zostaje skreślony ze stanu faktycznego wojska, a we wszelkich sprawach dotyczących jego stosunku do wojska, zwraca się do właściwego powiatowego komendanta uzupełnień.

Podoficer lub szeregowiec stałe urlopowany nie ma prawa do noszenia munduru wojskowego.

Przeniesienie do rezerwy stale urlopowanych zarządza powiatowy komendant uzupełnień w terminie i w sposób ustalony w rozkazach Ministra Spraw Wojskowych.

§ 112. Zwolnienie z czynnej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy na skutek zarządzenia wykluczenia z wojska (art. 57 lit. c) następuje w trybie i na zasadach określonych w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym.

Podoficer lub szeregowiec wykluczony z wojska, zatrzymuje posiadany stopień wojskowy, a celem określenia jego stosunku do służby wojskowej dodaje się do nazwy posiadanego przez niego stopnia wojskowego wyrazy: „wykluczony z wojska”.

Do art. 58.

§ 113. Przeniesienie podoficera lub szeregowca odbywającego obowiązkową służbę czynną do pospolitego ruszenia, zarządza dowódca formacji macierzystej na podstawie orzeczenia wojskowo-lekarskiej komisji rewizyjnej, ustalającego kategorię C lub D zdolności fizycznej do służby wojskowej i zatwierdzonego przez właściwego dowódcę okręgu korpusu.

§ 114. Podoficer lub szeregowiec pełniący obowiązkową służbę czynną, przeniesiony do pospolitego ruszenia, zatrzymuje posiadany stopień wojskowy, a celem określenia jego stosunku do służby wojskowej, dodaje się do nazwy posiadanego przez niego stopnia wojskowego wyrazy: „pospolitego ruszenia”.

Do art. 61.

§ 115. W przypadku uznania podoficera lub szeregowca pełniącego obowiązkową służbę czynną za zupełnie niezdolnego do służby wojskowej (kategoria E zdolności fizycznej), orzeczenie wojskowo-lekarskiej komisji rewizyjnej zatwierdza dowódca okręgu korpusu.

Na podstawie zatwierdzonego orzeczenia zostaje podoficer lub szeregowiec zwolniony ze służby czynnej przez dowódcę formacji macierzystej. Zwolnienie od powszechnego obowiązku wojskowego zarządza powiatowy komendant uzupełnień, który takiemu podoficerowi lub szeregowcowi wydaje poświadczenie o zwolnieniu go od powszechnego obowiązku wojskowego.

§ 116. Podoficer lub szeregowiec zwolniony od powszechnego obowiązku wojskowego z powodu zupełnej niezdolności do służby wojskowej (art. 61 lit. a) zatrzymuje posiadany stopień wojskowy, a celem określenia jego stosunku do służby wojskowej, dodaje się do nazwy posiadanego przez niego stopnia wojskowego, wyrazy: „poza służbą”.

§ 117. Zwolnienie ze służby czynnej z powodów wymienionych w art. 61 lit. b) lub c), przeprowadza dowódca formacji macierzystej, zawiadamiając o zwolnieniu powiatowego komendanta uzupełnień, który zarządza zwolnienie od powszechnego obowiązku wojskowego.

Rozdział V.

Służba czynna podoficerów i szeregowców rezerwy.

Do art. 62.

§ 118. Dniem powołania do czynnej służby wojskowej podoficerów i szeregowców rezerwy jest dzień, na który podoficer lub szeregowiec został powołany, doręczoną mu w sposób przepisany kartą powołania, wydaną przez właściwego powiatowego komendanta uzupełnień, lub też dzień podany w obwieszczeniach.

§ 119. Czas służby czynnej podoficerów i szeregowców rezerwy liczy się od chwili zaliczenia podoficera lub szeregowca rezerwy do stanu faktycznego formacji na podstawie osobistego zgłoszenia się do czynnej służby wojskowej.

Zaliczenie skutecznia dowódca (komendant, kierownik) formacji przez ogłoszenie w rozkazie dziennym z równoczesnym przydzieleniem podoficera lub szeregowca rezerwy do pododdziału.

Do art. 65.

§ 120. Podoficerowie i szeregowcy rezerwy mogą być awansowani na wyższe stopnie wojskowe, przy zachowaniu ogólnych postanowień o awansach podoficerów i szeregowców, na następujących zasadach:

- a) na stopień starszego szeregowca rezerwy mogą być awansowani ci szeregowcy rezerwy, którzy w czasie ćwiczeń wykażą dostateczną znajomość służby wojskowej i wzorową karność;
- b) na stopień kaprała rezerwy mogą być awansowani ci starsi szeregowcy rezerwy, którzy ukończyli w czasie pełnienia obowiązkowej służby czynnej podoficerską szkołę (kurs) pułkową lub szkołę równorzędną, albo też złożyli egzamin fachowy i którzy w czasie ćwiczeń wykażą się wzorową karnością i opanowaniem istoty wykszolenia w danym rodzaju wojska w zakresie wymaganym od podoficera w stopniu kaprała;
- c) na stopień plutonowego rezerwy mogą być awansowani ci kaprale rezerwy, którzy w czasie ćwiczeń wykażą się wzorową karnością i bardzo dobrym opanowaniem istoty wykszolenia w danym rodzaju wojska, w zakresie wymaganym od podoficera w stopniu plutonowego.

§ 121. Podchorążowie rezerwy w czasie służby w rezerwie mogą być awansowani przy zachowaniu ogólnych warunków awansowych, do stopnia starszego sierżanta po ukończeniu co najmniej jednego ćwiczenia w rezerwie i służby pełnionej w czasie ćwiczeń na stanowiskach oficerskich.

Do art. 68.

§ 122. Podoficer lub szeregowiec rezerwy, wybrany na posła lub senatora przed powołaniem go do czynnej służby, zostaje w razie przyjęcia mandatu zwolniony przez właściwego powiatowego komendanta uzupełnień od powołania na podstawie li-

stu wiarygodnego, wydanego przez komisję wyborczą lub na podstawie legitymacji wydanej przez biuro sejmu lub senatu. Na tej podstawie powiatowy komendant uzupełnień unieważnia również przydział mobilizacyjny podoficera lub szeregowca rezerwy w myśl obowiązujących przepisów.

W razie wybrania podoficera lub szeregowca rezerwy w czasie pełnienia czynnej służby na posła lub senatora i przyjęcia przez niego mandatu, stosuje się odpowiednio postanowienia § 103.

Do art. 70.

§ 123. Podoficer i starszy szeregowiec rezerwy może być mianowany nadterminowym w zależności od potrzeb wojska, oraz jeżeli odpowiada całkowicie warunkom art. 78 ust. 1 i jeżeli czas pozostawania jego w rezerwie nie przekracza 3 lat.

Do art. 71.

§ 124. Zwolnienie podoficera lub szeregowca rezerwy ze służby czynnej i przeniesienie z powrotem do rezerwy, zarządza dowódca formacji macierzystej, zawiadamiając o zwolnieniu powiatowego komendanta uzupełnień w sposób nakazany szczególnymi rozkazami Ministra Spraw Wojskowych.

Do art. 72.

§ 125. Podoficerowie i szeregowcy rezerwy, którzy w czasie czynnej służby dostali się do niewoli (zginęli na terenie działań wojennych), podlegają postępowaniu rehabilitacyjnemu narówni z podoficerami i szeregowcami, odbywającymi obowiązkową służbę czynną i w tym względzie mają do nich odpowiednie zastosowanie postanowienia §§ 104 — 108.

§ 126. Podoficer lub szeregowiec rezerwy zostaje przeniesiony do pospolitego ruszenia również z powodu przekroczenia granicy wieku, przewidzianej w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym.

Przeniesienie do pospolitego ruszenia zarządza powiatowy komendant uzupełnień w trybie i na zasadach określonych szczególnymi przepisami Ministra Spraw Wojskowych.

Postanowienie § 114 ma do takich podoficerów i szeregowców odpowiednie zastosowanie.

R o z d z i a ł VI.

Służba czynna podoficerów i szeregowców pospolitego ruszenia.

Do art. 73.

§ 127. Dniem powołania podoficera lub szeregowca pospolitego ruszenia do czynnej służby wojskowej jest dzień, na który został powołany doręczoną mu w sposób przepisany kartą powołania, wydaną przez powiatowego komendanta uzupełnień, lub też dzień podany w obwieszczeniach.

§ 128. Czas służby czynnej podoficerów i szeregowców pospolitego ruszenia liczy się od chwili zaliczenia podoficera lub szeregowca pospolitego ruszenia do stanu faktycznego formacji, na podstawie

osobistego zgłoszenia się powołanego do czynnej służby wojskowej.

Zaliczenie uskutecznia dowódca (komendant, kierownik) formacji, przez ogłoszenie w rozkazie dziennym, z równoczesnym przydzieleniem podoficera lub szeregowca pospolitego ruszenia do pododdziału.

§ 129. Podoficer lub szeregowiec pospolitego ruszenia pełni służbę czynną w ostatnio posiadanym stopniu wojskowym.

W sprawie awansowania podoficerów i szeregowców pospolitego ruszenia w czasie pełnienia służby czynnej, stosują się do nich ogólne przepisy o awansowaniu podoficerów i szeregowców, pełniących służbę czynną w czasie mobilizacji lub uzupełnienia wojska gdy bezpieczeństwo Państwa tego wymaga.

Do art. 74.

§ 130. Dniem zwolnienia podoficera lub szeregowca pospolitego ruszenia z czynnej służby wojskowej jest dzień, w którym został skreślony ze stanu faktycznego wojska, lub też dzień wydania zarządzenia właściwej władzy, w którym został zwolniony od stawiennictwa nakazanego mu kartą powołania lub obwieszczeniem.

Zwolnienie podoficera lub szeregowca pospolitego ruszenia ze służby czynnej i przeniesienie go z powrotem do pospolitego ruszenia, zarządza dowódca formacji macierzystej, zawiadamiając o zwolnieniu powiatowego komendanta uzupełnień w sposób nakazany szczególnymi rozkazami Ministra Spraw Wojskowych.

Do art. 75.

§ 131. Zwolnienie podoficera lub szeregowca pospolitego ruszenia ze służby czynnej bez przeniesienia do pospolitego ruszenia z powodu wykluczenia z wojska, następuje w trybie i na zasadach określonych w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym.

Postanowienie ust. 2 § 112 ma odpowiednie zastosowanie.

Do art. 76.

§ 132. Podoficerowie i szeregowcy pospolitego ruszenia, którzy w czasie czynnej służby dostali się do niewoli (zginęli na terenie działań wojennych), podlegają postępowaniu rehabilitacyjnemu narówni z podoficerami i szeregowcami, odbywającymi obowiązkową służbę czynną i w tym względzie mają do nich odpowiednie zastosowanie postanowienia §§ 104 — 108.

§ 133. Podoficerowie lub szeregowcy pospolitego ruszenia, na których nie ciąży już powszechny obowiązek wojskowy z powodu przekroczenia granicy wieku, określonego w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym, zatrzymują posiadane stopnie wojskowe, a celem określenia ich stosunku do służby wojskowej dodaje się do nazwy posiadanych przez nich stopni wojskowych wyrazy: „poza służbą”.

R o z d z i a ł VII.

Służba nadterminowych.

Do art. 77.

§ 134. Do służby nadterminowej mogą być przyjęci:

- a) podoficerowie i starsi szeregowcy pełniący obowiązkową służbę czynną i pozostający w szeregach;
- b) podoficerowie i starsi szeregowcy stale urlopowani;
- c) podoficerowie i starsi szeregowcy rezerwy.

§ 135. Podoficerowie i starsi szeregowcy, którzy ukończyli z wynikiem pomyślnym szkołę podoficerską ogólną lub danego rodzaju wojska, mogą być przyjęci do służby nadterminowej:

- a) którzy w szkole odbywali w ostatnim roku obowiązkową służbę czynną — nie wcześniej jak po upływie 3 miesięcy odbywania obowiązkowej służby czynnej w formacjach wojska;
- b) którzy w szkole nie odbywali obowiązkowej służby czynnej — nie wcześniej jak po upływie 1 roku obowiązkowej służby czynnej w formacjach wojska,

oraz jeżeli odpowiadają ponadto następującym warunkom:

- 1) w czasie służby w formacjach wojska nie byli karani sadownie karą pozbawienia wolności, albo też dyscyplinarnie karą aresztu;
- 2) jeżeli jako instruktorzy lub fachowcy posiadają co najmniej dobrą opinię.

Podoficerowie i starsi szeregowcy, którzy nie odpowiadają warunkom ust. 1, mogą być przyjęci do służby nadterminowej po odbyciu obowiązkowej służby czynnej, na ogólnych zasadach.

Do art. 78.

§ 136. Zdolność fizyczną kandydata na nadterminowego, pozostającego w szeregach (art. 78 lit. a) ustala lekarz formacji w myśl obowiązujących przepisów oceny zdolności fizycznej do służby wojskowej. Jeżeli zachodzą wątpliwości co do fizycznej zdolności kandydata do służby nadterminowej, powinno nastąpić badanie wtórne przez wojskowy zakład leczniczy (garnizonową izbę chorych, szpital garnizonowy, okręgowy lub szkolny). W tych przypadkach zdolność fizyczna do służby powinna być stwierdzona świadectwem wojskowo-lekarskim.

Zdolność fizyczną kandydata na nadterminowego niepozostającego w szeregach, ustala lekarz wojskowego zakładu leczniczego, położonego najbliższej miejsca pobytu kandydata, na podstawie skierowania tam kandydata przez powiatowego komendanta uzupełnień. Koszta przejazdu do wojskowego zakładu leczniczego i zpowrotem, oraz koszta pobytu w zakładzie leczniczym, obciążają ubiegającego się o przyjęcie do służby nadterminowej.

§ 137. W zakresie wyszkolenia fachowego (art. 78 lit. d) jest wymagane ukończenie przez kandydata z wynikiem pomyślnym podoficerskiej szkoły (kursu) pułkowej, lub szkoły równorzędnej.

§ 138. O braku kwalifikacji moralnych kandydata na nadterminowego z powodu ukarań za przestępstwa lub przewinienia dyscyplinarne, decyduje dowódca uprawniony do mianowania nadterminowych według swobodnego uznania.

Nie mogą być mianowani nadterminowymi ci podoficerowie i starsi szeregowcy, którzy byli karani za zbrodnie stanu, szpiegostwo, przestępstwa przeciw interesom zewnętrznym Państwa i stosunkom międzynarodowym, za przestępstwa popełnione z chęci zysku lub niskich pobudek, oraz za opilstwo.

Do art. 79.

§ 139. Ogólny okres czasu, przez który podoficer lub starszy szeregowiec może pełnić służbę nadterminową, wynosi w zasadzie tylko 3 lata.

Na przedłużenie tego okresu służby nadterminowej może w wyjątkowych przypadkach zezwolić Minister Spraw Wojskowych.

§ 140. Mianowanie nadterminowym i przedłużenie służby nadterminowej ogłasza się w rozkazie dziennym, w którym należy przytoczyć datę mianowania nadterminowym, lub przedłużenia służby nadterminowej.

Do art. 80.

§ 141. Kandydaci na nadterminowych składają pisemne prośby o przyjęcie ich do służby nadterminowej, a to:

- a) pełniący obowiązkową służbę czynną i pozostający w szeregach na 4 miesiące przed ukończeniem tej służby, lub przed terminem stałego ich urlopowania.

Postanowienie to nie odnosi się do absolwentów szkół podoficerskich ogólnych lub danego rodzaju wojska, którzy prośby o przyjęcie ich do służby nadterminowej, składają równocześnie z prośbą o przyjęcie ich do tych szkół;

- b) stale urlopowani w czasie pozostawania na stałym urlopie;
- c) podoficerowie i starsi szeregowcy rezerwy najpóźniej na 4 miesiące przed upływem 3 lat pozostawania w rezerwie.

Spóźnione prośby o przyjęcie do służby nadterminowej powinni kandydaci do tej służby usprawiedliwić, przyczem dowódca uprawniony do mianowania, rozstrzyga ostatecznie o nadaniu dalszego biegu spóźnionej prośbie.

§ 142. Kandydaci do służby nadterminowej powinni się zasadniczo ubiegać o przyjęcie do służby nadterminowej w tej formacji wojska, w której pełnią obowiązkową służbę czynną, lub w której ostatnio odbywali ćwiczenia.

Wyjątkowo mogą ubiegać się o przyjęcie do służby nadterminowej:

- a) w innej formacji tego samego rodzaju wojska, jeżeli na nominację w tej formacji wyrazi zgodę przełożony, wymieniony w ust. 2 § 85;
- b) w formacji innego rodzaju wojska, jeżeli odpowiadają lub odpowiedzą warunkom okre-

ślonym w ust. 1 § 84 i jeżeli na nominację w formacji innego rodzaju wojska wyrazi zgodę Minister Spraw Wojskowych.

§ 143. Prośby o przyjęcie do służby nadterminowej powinny być własnoręcznie napisane i podpisane przez kandydatów na nadterminowych.

Do prośby należy dołączyć:

- a) własnoręcznie napisany i podpisany życiorys, ze szczególnem uwzględnieniem przebiegu służby wojskowej;
- b) uwierzytelniony sądownie lub notarialnie dokument, zawierający zezwolenie ojca, lub prawnego zastępcy na wstąpienie kandydata do służby nadterminowej, w przypadku, gdy kandydat nie ukończył 21 lat życia (wzór Nr. 4);
- c) poświadczenie nienagannego prowadzenia się, które powinni dołączyć podoficerowie i starsi szeregowcy stale urlopowani lub rezerwy, jeżeli przebywanie na stałym urlopie, lub w rezerwie trwało dłużej niż 4 tygodnie;
- d) deklarację zawierającą zobowiązanie się do służby nadterminowej (wzór Nr. 5), napisaną własnoręcznie przez kandydata i podpisaną przez niego w obecności dowódcy pododdziału lub powiatowego komendanta uzupełnień (jeżeli kandydat nie pełni czynnej służby wojskowej), który na zobowiązaniu stwierdza swym podpisem, iż kandydat w jego obecności podpisał powyższe zobowiązanie.

§ 144. Prośby kandydatów na nadterminowych pozostających w szeregach, powinny być wnoszone do przełożonego o uprawnieniach dowódcy pododdziału, który zarządza zbadanie stanu zdrowia kandydata, oraz który podanie to uzupełnia wyciągiem z księgi kar, wyciągiem ewidencyjnym, oraz opinią o jego kwalifikacjach służbowych (zdolność instruowania, zdolności fachowe).

Podoficerowie i starsi szeregowcy stale urlopowani, oraz podoficerowie i starsi szeregowcy rezerwy, wnoszą podania do właściwego powiatowego komendanta uzupełnień, który po podpisaniu w jego obecności zobowiązania do służby nadterminowej, zarządza skierowanie kandydata do najbliższego jego miejsca pobytu wojskowego zakładu leczniczego, celem wydania świadectwa wojskowo-lekarskiego o fizycznej zdolności kandydata do służby nadterminowej. Ponadto powiatowy komendant uzupełnień dołącza do prośby kandydata wyciąg ewidencyjny, wyciąg z księgi kar, oraz opinie ostatnich jego przełożonych, których zażąda z formacji, w których kandydat pełnił czynną służbę wojskową.

Tak uzupełnione podania kandydatów do służby nadterminowej przesyła przełożony o uprawnieniach dowódcy pododdziału w drodze służbowej, lub powiatowy komendant uzupełnień, do dowódcy wskazanego w art. 81, celem wydania decyzji.

§ 145. W analogiczny sposób, jak wskazany w §§ 143 i 144 mają być składane prośby o przedłużenie służby nadterminowej.

Do próśb tych nie dołącza się jednak życiorysu (§ 143 lit. a).

Do art. 81.

§ 146. Dowódca uprawniony do mianowania nadterminowych, rozstrzyga prośby o przyjęcie do służby nadterminowej samodzielnie w ramach wolnego etatu.

Jeżeli dowódca uprawniony do mianowania nadterminowym nie uwzględni prośby kandydata dla braku warunków, przewidzianych w art. 77 lub 78, zawiadamia o tem pisemnie kandydata. Jeżeli jednak mianowanie nadterminowym nie może nastąpić z powodu braku wolnego etatu, dowódca pułku (równorzędny) przesyła prośbę kandydata do dowódcy okręgu korpusu, który w sprawie mianowania kandydata nadterminowym decyduje ostatecznie, bądź to nie uwzględniając jego prośby o mianowanie nadterminowym, bądź też kierując ją do dowódcy innej formacji tego samego rodzaju wojska. O decyzji zostają powiadomieni dowódcy formacji, oraz kandydat na nadterminowego.

§ 147. W razie uwzględnienia prośby o przyjęcie do służby nadterminowej, dowódca formacji zawiadamia o tem kandydata pełniącego czynną służbę wojskową i ogłasza mianowanie w rozkazie dziennym, oraz stwierdza na deklaracji zawierającej zobowiązanie, fakt przyjęcia kandydata do służby nadterminowej i ogłoszenia nominacji w rozkazie.

O uwzględnieniu prośby kandydata nie pełniącego czynnej służby wojskowej, dowódca formacji zawiadamia powiatowego komendanta uzupełnień, oznaczając zarazem termin, w którym kandydat ma się zgłosić do służby nadterminowej. Na tej podstawie powiatowy komendant uzupełnień powołuje kandydata zapomocą karty powołania do służby czynnej, unieważniając równocześnie jego przydział mobilizacyjny. W razie niezgłoszenia się kandydata z własnej winy do służby nadterminowej w terminie wyznaczonym — należy uważać, iż prośba o przyjęcie na nadterminowego została przez kandydata cofnięta. W razie zgłoszenia się kandydata do służby w terminie wyznaczonym, ogłasza dowódca formacji mianowanie w rozkazie dziennym oraz stwierdza na zobowiązaniu fakt przyjęcia kandydata do służby nadterminowej i ogłoszenia mianowania w rozkazie.

§ 148. Prośby o przyjęcie do służby nadterminowej powinny być ostatecznie załatwione w ciągu 3 miesięcy od daty ich wniesienia.

§ 149. Mianowanie nadterminowych w formacjach niemacierzystych mogą skutecznie dowódcy (komendanci, kierownicy) tych formacji w ramach określonych szczególnymi zarządzeniami Ministra Spraw Wojskowych.

O mianowaniu zawiadamiają w celach ewidencyjnych dowódcy (komendanci, kierownicy) formacji niemacierzystych, dowódców (komendantów, kierowników) formacji macierzystych.

Do art. 82.

§ 150. Dowódca formacji, ogłaszając w rozkazie dziennym mianowanie kandydata nadterminowym, ogłasza równocześnie, iż posiadany przez niego stopień tytularny, z dniem mianowania staje się stopniem rzeczywistym.

Do art. 83.

§ 151. Nadterminowi pełnią służbę we wszystkich rodzajach wojska (§ 10).

Do art. 86.

§ 152. Przeniesienie nadterminowego do rezerwy lub pospolitego ruszenia zarządza dowódca formacji macierzystej w sposób określony szczególnymi rozkazami Ministra Spraw Wojskowych.

Nadterminowi, przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia, podlegają wszystkim obowiązkom i korzystają ze wszystkich praw podoficerów i szeregowców rezerwy lub pospolitego ruszenia, ustalonych w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym, oraz w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1932 r. o służbie wojskowej podoficerów i szeregowców (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 747), tudzież w przepisach na ich podstawie wydanych.

Do art. 89.

§ 153. Postanowienia §§ 104 — 108 w sprawie postępowania rehabilitacyjnego, mają odpowiednie zastosowanie również do nadterminowych.

§ 154. W czasie służby nadterminowej, nadterminowi nie mogą być przyjmowani do szkół (kursów), kształcących na oficerów rezerwy, lub oficerów zawodowych.

§ 155. Nadterminowy nie może zasadniczo uzyskać zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego.

W przypadkach wyjątkowych i zasługujących na szczególne uwzględnienie, udziela zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego dowódca okręgu korpusu.

Postanowienia §§ 92 — 95 mają odpowiednie zastosowanie w sprawie zawierania małżeństw przez nadterminowych.

R o z d z i a ł VIII.

Służba podoficerów zawodowych.

Do art. 90.

§ 156. Podoficerowie zawodowi linjowi są to podoficerowie, pełniący służbę zasadniczo w linii, a w szczególności na stanowiskach instruktorów, dowódców lub ich zastępców, oraz jako podoficerowie funkcyjni w pododdziałach.

Do grupy podoficerów zawodowych specjalistów należą majstrzy wojskowi, oraz podoficerowie sanitarni i weterynaryjni.

Podoficerowie zawodowi administracyjni są to podoficerowie formacji wojska, pełniący służbę jako stała obsada części wojskowych stanowisk kancelaryjnych lub gospodarczych.

Podoficerowie zawodowi orkiestranci są to podoficerowie, posiadający specjalne wykształcenie muzyczne i pełniący służbę w etatowych orkiestrach wojskowych.

§ 157. Zakres wykszolenia poszczególnych grup podoficerów zawodowych, który decyduje o wcieleniu podoficera do poszczególnej grupy, ustalają odrębne przepisy Ministra Spraw Wojskowych.

§ 158. Ze względu na przynależność do grupy podoficerów zawodowych, otrzymują podoficerowie zawodowi następujące nazwy w poszczególnych stopniach wojskowych:

I. w piechocie, aeronautyce, w broniach pancernych, saperach, łączności, w wojskach samochodowych, oraz w służbach: uzbrojenia, intendenty i zdrowia:

Określenie grupy podoficerów w myśl art. 90	Nazwa stopnia podoficerskiego
Grupa I.	kapral, plutonowy, sierżant, starszy sierżant, chorąży.
Grupa II.	a) podmajstrzy wojskowy, młodszy majster wojskowy, majster wojskowy, starszy majster wojskowy, werkmistrz, a dla puszkarzy, rusznikarzy i pirotechników — zbrojmistrz; b) kapral sanitarny, plutonowy sanitarny, sierżant sanitarny, starszy sierżant sanitarny, chorąży sanitarny; c) kapral weterynaryjny, plutonowy weterynaryjny, sierżant weterynaryjny, starszy sierżant weterynaryjny, chorąży weterynaryjny.
Grupa III.	kapral administracyjny, plutonowy administracyjny, sierżant administracyjny, starszy sierżant administracyjny, chorąży administracyjny.
Grupa IV. (tylko w piechocie)	kapral orkiestrant, plutonowy orkiestrant, sierżant orkiestrant, starszy sierżant orkiestrant, chorąży orkiestrant.

II. W kawalerji, w żandarmerji i w taborach:

Grupa I.	kapral, plutonowy, wachmistrz, starszy wachmistrz, chorąży.
Grupa II.	a) podmajstrzy wojskowy, młodszy majster wojskowy, majster wojskowy, starszy majster wojskowy, werkmistrz, a dla puszkarzy, rusznikarzy i pirotechników — zbrojmistrz; b) kapral sanitarny, plutonowy sanitarny, wachmistrz sanitarny, starszy wachmistrz sanitarny, chorąży sanitarny; c) kapral weterynaryjny, plutonowy weterynaryjny, wachmistrz weterynaryjny, starszy wachmistrz weterynaryjny, chorąży weterynaryjny.
Grupa III.	kapral administracyjny, plutonowy administracyjny, wachmistrz administracyjny, starszy wachmistrz administracyjny, chorąży administracyjny.

III. W artylerji:

Określenie grupy podoficerów w myśl art. 90	Nazwa stopnia podoficerskiego
Grupa I.	kapral, plutonowy, ogniomistrz, starszy ogniomistrz, chorąży.
Grupa II.	a) podmajstrzy wojskowy, młodszy majster wojskowy, majster wojskowy, starszy majster wojskowy, werkmistrz, a dla puszkarzy, rusznikarzy i pirotechników — zbrojmistrz; b) kapral sanitarny, plutonowy sanitarny, ogniomistrz sanitarny, starszy ogniomistrz sanitarny, chorąży sanitarny; c) kapral weterynaryjny, plutonowy weterynaryjny, ogniomistrz weterynaryjny, starszy ogniomistrz weterynaryjny, chorąży weterynaryjny.
Grupa III.	kapral administracyjny, plutonowy administracyjny, ogniomistrz administracyjny, starszy ogniomistrz administracyjny, chorąży administracyjny.

Powyższe nazwy stopni wojskowych otrzymują podoficerowie bez szczególnego nadania, z chwilą mianowania podoficerem zawodowym i zaliczenia do określonej grupy podoficerów zawodowych.

Do art. 91 i 92.

§ 159. Mianowanie podoficerem zawodowym może nastąpić tylko w grupach I, II lub IV podoficerów zawodowych, przy posiadaniu przez kandydatów warunków określonych w art. 91 i 92, oraz warunków szczególnych, określonych w §§ 160 — 162.

§ 160. Od kandydatów na podoficerów zawodowych linjowych (grupa I) są wymagane następujące warunki:

- zdolność fizyczna, kategoria A. bez zastrzeżeń, według istniejących przepisów oceny zdolności fizycznej do zawodowej służby wojskowej, stwierdzona świadectwem wojskowo-lekarskim, wystawionem przez wojskowy zakład leczniczy (garnizonową izbę chorych, wojskowy szpital garnizonowy, okręgowy, lub szkolny);
- posiadanie co najmniej dobrej ogólnej kwalifikacji;
- nieprzekroczony wiek 27 lat w chwili mianowania;
- zdolność instruowania i pełnienia obowiązków służbowych właściwych dla danego rodzaju wojska.

§ 161. Od kandydatów na podoficerów zawodowych specjalistów (grupa II) są wymagane następujące warunki:

- zdolność fizyczna kategoria A. według istniejących przepisów oceny zdolności fizycznej do zawodowej służby wojskowej, stwierdzona świadectwem wojskowo-lekarskim, wystawionem przez wojskowy zakład leczniczy (garnizonową izbę chorych, szpital garnizonowy, okręgowy, lub szkolny);
- posiadanie co najmniej dobrej ogólnej kwalifikacji;
- nieprzekroczony wiek 30 lat w chwili mianowania;
- ukończenie specjalnego kursu (szkoły), określonego dla danej specjalności rozkazami Ministra Spraw Wojskowych.

§ 162. Od kandydatów na podoficerów zawodowych orkiestrantów (grupa IV) są wymagane następujące warunki:

- zdolność fizyczna kategoria A. według istniejących przepisów oceny zdolności fizycznej do zawodowej służby wojskowej, stwierdzona świadectwem wojskowo-lekarskim, wystawionem przez wojskowy zakład leczniczy (garnizonową izbę chorych, szpital garnizonowy, okręgowy, lub szkolny);
- posiadanie co najmniej dobrej ogólnej kwalifikacji;
- nieprzekroczony wiek 32 lat w chwili mianowania.

§ 163. Dowódca okręgu korpusu może zwolnić w drodze wyjątku kandydatów na podoficerów zawodowych od warunku posiadania zdolności fizycznej wedle kategorii A bez zastrzeżeń (§ 160 lit. a), jeżeli przydział służbowy kandydata nie wymaga bezwzględnie takiej kategorii do pełnienia służby.

Dowódca okręgu korpusu może zwolnić również kandydatów na podoficerów zawodowych od warunku wieku, przewidzianego w §§ 160 — 162 lit c) w przypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie, z tem jednak, iż przekroczenie granicy wieku nie może być dłuższe niż o 1 rok.

Do art. 93.

§ 164. Pierwsze zobowiązanie do służby zawodowej może być składane w grupach podoficerów zawodowych I, II lub IV. Czas trwania tego zobowiązania wynosi 12 lat.

Zobowiązanie ma być złożone wedle wzoru Nr. 5, napisane własnoręcznie przez kandydata i podpisane przez niego w obecności przełożonego o uprawnieniach dowódcy pododdziału, który fakt ten stwierdza na zobowiązaniu swym podpisem.

Kandydaci na podoficerów zawodowych, którzy nie posiadają ukończonych 21 lat życia, mogą składać zobowiązania do służby zawodowej na podstawie zezwolenia ojca lub prawnego zastępcy w formie dokumentu sądownie lub notarialnie uwierzytelnionego (wzór Nr. 4).

§ 165. Groźby o zamianowanie podoficerem zawodowym należy składać najpóźniej na 4 miesiące przed upływem terminu zobowiązania się do służby w charakterze nadterminowego.

Prośby spóźnione z winy kandydata nie będą rozpatrywane.

§ 166. Prośba o przyjęcie do służby zawodowej powinna być własnoręcznie napisaną i podpisaną przez kandydata na podoficera zawodowego i złożoną przełożonemu o uprawnieniach dowódcy pododdziału.

Do prośby należy dołączyć:

- a) odpisy świadectw szkolnych, stwierdzające cenzus naukowy w myśl art. 92 lit. d);
- b) deklarację zawierającą zobowiązanie się do służby zawodowej, a w razie potrzeby zezwolenie ojca lub prawnego zastępcy.

Przełożony o uprawnieniach dowódcy pododdziału dołącza do prośby kandydata jego zeszyt ewidencyjny oraz świadectwo wojskowo-lekarskie, wydane na podstawie zbadania stanu zdrowia kandydata przez wojskowy zakład leczniczy.

§ 167. Prośbę kandydata o mianowanie podoficerem zawodowym opiniuje przełożony o uprawnieniach dowódcy pododdziału, oraz wszyscy kolejni wyżsi przełożeni.

W opiniach należy zwrócić szczególną uwagę na to, czy kandydat posiada pełną zdolność instruowania lub pełnienia obowiązków służbowych właściwych dla danego rodzaju wojska, oraz czy biorąc pod uwagę całokształt jego służby wojskowej, posiada on kwalifikacje ogólne, na podoficera zawodowego.

Do art. 94.

§ 168. Odnawiać zobowiązania (przedłużać służbę zawodową) można we wszystkich grupach podoficerów zawodowych na następujące okresy czasu w zależności od grupy, w której podoficer zawodowy pełni służbę:

Grupa	2-gi okres zobowiązania	3-ci okres zobowiązania	4-ty okres i dalsze zobowiązania
I.	4 lata	4 lata	2 lata
II, III i IV	6 lat	6 lat	6 lat

Odnawianie zobowiązania z podoficerem zawodowym, należącym do grupy II, III lub IV następuje na okresy czasu przewidziane w ust. 1 z tym, że po upływie czwartego okresu zobowiązania, dalsze odnowienie może nastąpić co najmniej na taki okres czasu, jaki jest potrzebny do nabycia przez podoficera zawodowego prawa do pełnego uposażenia emerytalnego.

Drugi, trzeci lub czwarty okres zobowiązania we wszystkich grupach podoficerów zawodowych, może być skrócony na prośbę podoficera zawodowego, jeżeli jest to konieczne celem przejścia podoficera zawodowego do służby cywilno-państwowej.

§ 169. Odnawianie zobowiązania następuje wyłącznie na prośbę podoficera zawodowego. Powin-

na być ona złożona przełożonemu o uprawnieniach dowódcy pododdziału najpóźniej na 14 miesięcy przed upływem terminu zobowiązania.

Niewniesienie przez podoficera zawodowego z własnej winy prośby o odnowienie zobowiązania lub też niewniesienie jej w terminie określonym w ust. 1, powoduje przeniesienie podoficera zawodowego do rezerwy lub pospolitego ruszenia. Podoficer taki nie ma prawa do uzyskania stanowiska w trybie i na zasadach określonych w art. 119 lub 120, zachowując jednak prawo do odprawy.

§ 170. Podoficerowie zawodowi, którzy po upływie pierwszego okresu zobowiązania się do służby zawodowej, lub też po upływie okresu odnowionego zobowiązania, zamierzają nadal pozostać w służbie zawodowej, powinni w terminie określonym w § 169 przedstawić własnoręcznie napisaną prośbę o odnowienie zobowiązania, dołączając do niej zobowiązanie się do służby zawodowej (wzór Nr. 5).

Przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pododdziału zarządza przed nadaniem tej prośbie dalszego biegu, zbadanie stanu zdrowia kandydata w wojskowym zakładzie leczniczym, a wydane z oględzin świadectwo wojskowo-lekarskie załącza wraz z zeszytem ewidencyjnym do prośby petenta.

Tak uzupełnioną prośbę przedstawia ten przełożony w drodze służbowej dowódcy formacji, opiniując ją w tym kierunku czy kandydatowi należałoby służbę zawodową przedłużyć, czy też nie, oraz z jakich powodów. Dalsi przełożeni opiniują prośbę w ten sam sposób.

Dowódca formacji na podstawie kwalifikacji kandydata oraz na podstawie opinii przełożonych, przedłuża podoficerowi zawodowemu służbę zawodową na okres czasu wskazany w § 168 ust. 1 i 2, albo na okres krótszy stosownie do prośby kandydata (§ 168 ust. 3), lub też prośby nie uwzględnia, podając powody.

O decyzji dowódcy formacji powinien być podoficer zawiadomiony pisemnie najdalej na 13 miesięcy przed upływem terminu zobowiązania.

§ 171. Podoficer zawodowy, którego prośby o przedłużenie służby zawodowej nie uwzględniono, może odwołać się od tej decyzji:

- a) do dowódcy dywizji (samodzielnej brygady) lub jednostki równorzędnej, jeżeli podoficer zawodowy pełni służbę w formacjach podległych dowódcy dywizji (samodzielnej brygady) lub jednostki równorzędnej;
- b) do dowódcy okręgu korpusu, jeżeli podoficer zawodowy pełni służbę w formacji niewchodzącej w skład dywizji (samodzielnej brygady) lub jednostki równorzędnej.

Termin do wniesienia odwołania wynosi 14 dni, licząc od dnia powiadomienia podoficera zawodowego o odmownej decyzji.

Decyzja dowódcy, właściwego do załatwienia odwołania, jest ostateczna. Powinna ona być wydana najpóźniej w terminie 6 tygodni od dnia wniesienia odwołania.

W razie uwzględnienia odwołania, podoficer zawodowy zostaje przeniesiony do innej formacji te-

go samego rodzaju wojska, przez przełożonego wskazanego w ust. 2 § 85.

§ 172. Podoficer zawodowy, którego prosby o przedłużenie służby zawodowej nie uwzględniono, może ubiegać się o nadanie mu stanowiska w administracji wojskowej, lub w służbie cywilno-państwowej, samorządowej albo w przedsiębiorstwach państwowych w trybie i na zasadach określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów, wydanem na podstawie art. 122.

W razie nieodnowienia z podoficerem zawodowym zobowiązania do dalszej służby zawodowej i nie nadania mu stanowiska określonego w ust. 1 — podoficer zawodowy zostaje przeniesiony w stan spoczynku po upływie terminu zobowiązania, jeżeli odpowiada warunkom określonym w art. 119 i 120. W przeciwnym wypadku podoficer zawodowy zostaje przeniesiony do rezerwy lub pospolitego ruszenia (art. 123) zachowując prawo do odprawy.

Do art. 95.

§ 173. Dowódca uprawniony do mianowania podoficerem zawodowym lub do przedłużania służby zawodowej, powinien przed wydaniem decyzji upewnić się czy istnieje wakans w stopniu posiadanym przez kandydata na podoficera zawodowego, oraz czy przez mianowanie nie zostanie przekroczoną granicę dopuszczalnych mianowań podoficerów zawodowych, ustalana corocznie przez Ministra Spraw Wojskowych.

§ 174. Dowódcy (komendanci, kierownicy) formacji niemacierzystych mogą mianować podoficerów zawodowych, w ramach określonych szczególnymi zarządzeniami Ministra Spraw Wojskowych.

Dowódcy ci (komendanci, kierownicy) powinni o fakcie mianowania, powiadomić w celach ewidencyjnych dowódcę (komendanta, kierownika) formacji macierzystej.

§ 175. Mianowanie podoficerem zawodowym oraz przedłużenie służby zawodowej powinno być ogłoszone w rozkazie dziennym formacji, do której stanu należy podoficer.

W rozkazie należy wyszczególnić: w jakiej grupie podoficerów zawodowych nastąpiło mianowanie lub przedłużenie służby zawodowej, datę mianowania lub przedłużenia służby zawodowej, oraz w przypadku określonym w art. 96 stwierdzenie, iż posiadany przez podoficera zawodowego stopień tytularny staje się stopniem rzeczywistym.

Mianowanie podoficerem zawodowym lub przedłużenie służby zawodowej należy ponadto stwierdzić na zobowiązaniu.

Do art. 97.

§ 176. Prawo przeniesienia podoficera zawodowego w obrębie tej samej formacji (przesunięcie) i tego samego garnizonu przysługuje dowódcy (komendantowi, kierownikowi) formacji, — poza obręb garnizonu, tylko za uprzednią zgodą dowódcy okręgu korpusu.

Jeżeli chodzi o przeniesienie podoficera zawodowego do innej formacji tego samego rodzaju woj-

ska, prawo przeniesienia przysługuje przełożonym wymienionym w § 85 ust. 2 pod warunkiem, że w nowej formacji istnieje wolny etat w stopniu posiadanym przez podoficera zawodowego, którego dotyczy przeniesienie.

§ 177. Przeniesienie podoficera zawodowego z jednego rodzaju wojska do innego może nastąpić przez przełożonych wymienionych w § 85 ust. 2 pod warunkami określonymi w § 83 lub 84, oraz jeżeli w nowej formacji istnieje wolny etat.

W przypadku przeniesienia podoficera zawodowego z jednego rodzaju wojska do innego, złożone przez niego zobowiązanie do służby zawodowej zachowuje nadal swą moc, jeżeli równocześnie nie zachodzi przeniesienie do innej grupy podoficerów zawodowych, w którym to przypadku ma zastosowanie § 179.

Do art. 98.

§ 178. Przeniesienie podoficera zawodowego z jednej grupy do innej jest regulowane istotnymi potrzebami i etatami, a w tych granicach rzeczywistą korzyścią dla służby.

W tych przypadkach przeniesienie podoficera zawodowego z jednej grupy do innej może nastąpić:

- a) jeżeli stan zdrowia podoficera zawodowego odpowiada całkowicie wymaganiom zdolności fizycznej do pełnienia służby w tej grupie podoficerów zawodowych, do której ma nastąpić przeniesienie;
- b) jeżeli podoficer zawodowy posiada lub osiągnie przed przeniesieniem warunki wymagane od podoficera zawodowego do pełnienia służby w tej grupie, do której ma nastąpić przeniesienie (§ 157).

Jeżeli stan zdrowia podoficera zawodowego jest tego rodzaju, iż czyni go niezdolnym do pełnienia służby w tej grupie podoficerów zawodowych, do której należy, — nie czyniąc go jednak niezdolnym wogóle do pełnienia czynnej służby wojskowej, przełożony uprawniony do przenoszenia podoficerów zawodowych (§ 181) przenosi podoficera zawodowego do tej grupy podoficerów zawodowych, w której może pełnić służbę ze względu na stan swego zdrowia. Jeżeli jednak podoficer zawodowy mógłby być przeniesiony w stan spoczynku ze względu na stan zdrowia, lub ze względu na przepis art. 47 cz. II ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1931 r. Nr. 42, poz. 380), to w tych przypadkach przeniesienie do innej grupy może nastąpić tylko na prośbę podoficera zawodowego lub za jego zgodą.

§ 179. Jeżeli przeniesienie do innej grupy podoficerów zawodowych następuje w drugim lub następnym okresie odnawiania zobowiązania, podoficer zawodowy składa nowe zobowiązanie do służby zawodowej na taki okres czasu, by łącznie z jego służbą zawodową w poprzedniej grupie wynosił on czas przewidziany w § 168 dla danej grupy podoficerów zawodowych i w danym okresie odnawiania zobowiązania,

§ 180. Pod warunkami określonymi w § 178 mogą być przenoszeni do grupy podoficerów zawodowych administracyjnych:

- a) podoficerowie zawodowi linjowi po co najmniej 12-letniej służbie w charakterze podoficera zawodowego;
- b) podoficerowie zawodowi linjowi (grupa I), a w przypadkach wyjątkowych także podoficerowie zawodowi innych grup, którzy w czasie służby wojskowej stali się fizycznie niezdolni do pełnienia służby w swej grupie, co powinno być stwierdzone orzeczeniem wojskowo-lekarskiej komisji rewizyjnej.

Do grupy podoficerów zawodowych administracyjnych mogą być również przenoszeni podoficerowie zawodowi inwalidzi w przypadkach i na warunkach wskazanych w art. 132.

§ 181. Prawo przenoszenia podoficerów zawodowych z jednej grupy do innej, posiadają w obrębie formacji i w ramach wolnego etatu przełożeni wymienieni w § 176 ust. 1, zaś poza obręb formacji i w ramach wolnego etatu przełożeni wymienieni w § 176 ust. 2.

Do art. 99.

§ 182. Nieukończenie przez podoficera zawodowego szkoły (kursu) podoficerów zawodowych, lub też niezłożenie egzaminu po uprzednio odbytej praktyce (art. 99 ust. 2) pociąga za sobą dyskwalifikację podoficera zawodowego do awansu na stopień sierżanta.

§ 183. W grupie podoficerów zawodowych linjowych mogą być awansowani:

- a) na stopień sierżanta ci podoficerowie, którzy w rzeczywistym stopniu plutonowego przeszli co najmniej 24 miesiące, odbyli odpowiednią praktykę, oraz ukończyli z pomyślnym wynikiem szkołę (kurs) podoficerów zawodowych, lub też kurs doskonalący w myśl instrukcji wyszkolenia poszczególnych rodzajów wojska;
- b) na stopień starszego sierżanta ci podoficerowie, którzy w rzeczywistym stopniu sierżanta przeszli co najmniej 36 miesięcy, odbyli odpowiednią praktykę, a ponadto posiadają co najmniej bardzo dobrą opinię w ciągu 2 ostatnich półroczy;
- c) na stopień chorążego ci podoficerowie, którzy w rzeczywistym stopniu starszego sierżanta przeszli co najmniej 48 miesięcy, mają łącznie co najmniej 10 lat służby zawodowej, odbyli odpowiednią praktykę i zdali egzamin specjalny, przewidziany w instrukcjach wyszkolenia poszczególnych rodzajów wojska, a ponadto posiadają co najmniej bardzo dobrą opinię w ciągu 4 ostatnich półroczy.

§ 184. W grupie podoficerów zawodowych specjalistów mogą być awansowani:

- a) na stopień majstra wojskowego, sierżanta sanitarnego, lub sierżanta weterynaryjnego

ci podoficerowie, którzy w rzeczywistym stopniu młodszego majstra wojskowego, lub plutonowego (równorzędnego) przeszli co najmniej 24 miesiące, oraz złożyli szczególny egzamin po uprzednio odbytej praktyce w myśl instrukcji wyszkolenia poszczególnych rodzajów wojska;

- b) na stopień starszego majstra wojskowego, starszego sierżanta sanitarnego, lub starszego sierżanta weterynaryjnego ci podoficerowie, którzy w rzeczywistym stopniu majstra wojskowego, lub sierżanta (równorzędnego) przeszli co najmniej 36 miesięcy, odbyli odpowiednią praktykę, oraz posiadają co najmniej bardzo dobrą opinię w ciągu 2 ostatnich półroczy;
- c) na stopień zbrojmistrza (werkmistrza), chorążego sanitarnego, lub chorążego weterynaryjnego, ci podoficerowie, którzy w rzeczywistym stopniu starszego majstra wojskowego, lub starszego sierżanta (równorzędnego) przeszli co najmniej 5 lat, mają łącznie co najmniej 11 lat służby zawodowej oraz posiadają bardzo dobrą opinię w ciągu 4 ostatnich półroczy. W służbie uzbrojenia przed awansem na stopień zbrojmistrza jest wymagane ponadto ukończenie specjalnego kursu w myśl instrukcji wyszkolenia, wydanej przez Ministra Spraw Wojskowych.

§ 185. W grupie podoficerów zawodowych administracyjnych i orkiestrantów mogą być awansowani:

- a) na stopień sierżanta administracyjnego lub sierżanta orkiestranta ci podoficerowie, którzy w rzeczywistym stopniu plutonowego (równorzędnego) przeszli co najmniej 36 miesięcy, oraz złożyli z pomyślnym wynikiem egzamin określony w instrukcjach wyszkolenia poszczególnych rodzajów wojska;
- b) na stopień starszego sierżanta administracyjnego lub starszego sierżanta orkiestranta, ci podoficerowie, którzy w rzeczywistym stopniu sierżanta (równorzędnego) przeszli co najmniej 48 miesięcy, oraz posiadają co najmniej bardzo dobrą opinię w ciągu ostatnich 4 półroczy;
- c) na stopień chorążego administracyjnego lub chorążego orkiestranta ci podoficerowie, którzy w rzeczywistym stopniu starszego sierżanta (równorzędnego) przeszli co najmniej 5 lat, mają co najmniej 14 lat służby zawodowej, złożyli egzamin przewidziany w instrukcjach wyszkolenia poszczególnych rodzajów wojska, a ponadto posiadają co najmniej bardzo dobrą opinię w ciągu 6 ostatnich półroczy.

Do art. 102.

§ 186. Do otrzymania przez podoficera zawodowego zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego, wymagane są następujące warunki:

- a) ukończenie przez podoficera zawodowego 26 lat życia;

- b) posiadanie co najmniej rzeczywistego stopnia plutonowego;
- c) przesłużenie w charakterze podoficera zawodowego co najmniej 4 lat.

W przypadkach wyjątkowych, zasługujących na szczególne uwzględnienie, może udzielić zwolnienia od warunków wymienionych pod lit. a) lub c) dowódca okręgu korpusu (równorzędny).

§ 187. Podoficerom zawodowym, posiadającym warunki do otrzymania zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego, udziela takiego zezwolenia, przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, na podstawie pisemnej prośby, wniesionej przez podoficera zawodowego.

W prośbie należy wyszczególnić:

- a) imię, nazwisko, wykształcenie, zajęcie i miejsce zamieszkania narzeczonej;
- b) imiona i nazwisko rodziców lub opiekunów narzeczonej, ich zajęcie i miejsce zamieszkania.

Do prośby należy dołączyć:

- 1) metrykę urodzenia narzeczonej;
- 2) świadectwo moralności narzeczonej;
- 3) akt zejścia (metrykę śmierci) poprzedniej żony lub męża, jeżeli narzeczony lub narzeczona jest wdowcem lub wdową, — albo dokument stwierdzający unieważnienie małżeństwa lub uzyskanie rozwodu, jeżeli poprzedni związek małżeński jednego lub obojga narzeczonych został unieważniony lub nastąpił rozwód;
- 4) świadectwo lekarskie zdrowia obojga narzeczonych.

§ 188. Przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, po otrzymaniu prośby, jeżeli odpowiadają one wymienionym w §§ 186 i 187 warunkom, ogłasza w terminie 7-dniowym podległym podoficerom zawodowym prośbę podoficera zawodowego o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego, przytaczając w ogłoszeniu dane dotyczące osoby narzeczonej, z żądaniem zgłoszenia do swej wyłącznej wiadomości zastrzeżeń przeciw projektowanemu małżeństwu.

Dane wyszczególnione w prośbie, oraz zgłoszone zastrzeżenia, powinny być zbadane przy odpowiednim użyciu członków podoficerskiego sądu koleżeńskiego, lub także organów wojskowych albo cywilnych.

Po przeprowadzeniu badań, przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, wydaje po upływie 3 miesięcy od dnia wniesienia prośby, decyzję w sprawie zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego (wzór Nr. 2).

Od odmownej decyzji niema środka prawnego.

§ 189. Przepisy §§ 94 i 95 w sprawie zawierania małżeństw przez podoficerów i szeregowców, mają odpowiednie zastosowanie również do podoficerów zawodowych.

Do art. 103.

§ 190. W sprawie należenia podoficerów zawodowych do stowarzyszeń (związków), mają odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 87 — 89.

Do art. 106.

§ 191. Prośba o udzielenie długoterminowego urlopu bez uposażenia powinna być wniesiona przez podoficera zawodowego drogą służbową do dowódcy pułku (równorzędnego). W prośbie należy dokładnie wyszczególnić powody, oraz czas trwania urlopu. Okoliczności usprawiedliwiające prośbę o długoterminowy urlop bez uposażenia, powinny być uprawdopodobnione.

§ 192. Podoficer zawodowy, znajdujący się w stanie nieczynnym z powodu otrzymania długoterminowego urlopu bez uposażenia, może być przed upływem urlopu powołany zpowrotem do służby czynnej, jeżeli o to prosi, a przytoczone w prośbie powody zasługują na uwzględnienie.

Prośbę taką rozstrzyga Minister Spraw Wojskowych.

§ 193. Podoficer zawodowy, znajdujący się w stanie nieczynnym z powodu otrzymania długoterminowego urlopu bez uposażenia, obowiązany jest o każdej zmianie miejsca zamieszkania, zawiadamiać dowódcę formacji macierzystej.

Do art. 107 i 108.

§ 194. O urlopie kuracyjnym podoficerów zawodowych postanawiają §§ 58 ust. 3 i 60.

§ 195. Na okres czasu następujących po sobie 6 miesięcy, przez które podoficer zawodowy nie może pełnić czynnej służby wojskowej z powodu złego stanu zdrowia (art. 108 ust. 1), składa się czas choroby i leczenia się, oraz udzielone podoficerowi zawodowemu urlopy lecznicze (zdrowotne lub kuracyjne).

Jeżeli po upływie 6 miesięcy podoficer zawodowy nie może z powodu złego stanu zdrowia pełnić nadal czynnej służby wojskowej, — powinien być przedstawiony wojskowo-lekarskiej komisji rewizyjnej, która orzeka o stopniu zdolności fizycznej podoficera zawodowego do służby wojskowej.

Przeniesienie w stan nieczynny może nastąpić, gdy wojskowo-lekarska komisja rewizyjna stwierdzi czasową niezdolność podoficera zawodowego do czynnej służby wojskowej.

Do art. 112.

§ 196. W sprawie dostania się podoficera zawodowego do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych mają odpowiednie zastosowanie postanowienia §§ 104 — 108 z tą zmianą, że w skład komisji rehabilitacyjnej wchodzi jako przewodniczący oficer w stopniu nie niższym od kapitana (rotmistrza).

Przeniesienie podoficera zawodowego w stan nieczynny z powodu dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych następuje po upływie 30 dni od dnia powyższych zdarzeń.

Do art. 113.

§ 197. Podstawą przeniesienia podoficera zawodowego w stan nieczynny z powodu wyboru na posła lub senatora, jest list wierzytelny, wydany przez komisję wyborczą, lub legitymacja wydana przez biuro sejmu lub senatu.

W sprawie zwolnienia ze służby czynnej podoficera zawodowego, wskutek wyboru na posła lub senatora, mają odpowiednie zastosowanie postanowienia § 103 ust. 2 i 3.

Z chwilą wygaśnięcia mandatu podoficer zawodowy powinien natychmiast zameldować się u dowódcy formacji macierzystej, który zarządza niezwłocznie przeniesienie podoficera zawodowego do stanu czynnego.

Do art. 115.

§ 198. Podoficerom zawodowym, przeniesionym w stan nieczynny z powodów określonych w pkt. a), b), c), d) art. 105 nie przysługuje prawo noszenia munduru:

- a) w czasie wykonywania czynności związanych z wykonywaniem zawodu cywilnego, lub z zajęciem handlowym albo przemysłowym;
- b) w lokalach, do których jest wzbroniony wstęp oficerom i podoficerom w służbie czynnej;
- c) przy wszelkiego rodzaju kwestach, zbiórkach i t. p., jak również w czasie asystowania przy nich;
- d) w czasie postępowania rewizyjno-lekarskiego, wdrożonego z powodu choroby powodującej zaburzenia psychiczne.

§ 199. W razie dopuszczenia się przez podoficera zawodowego w stanie nieczynnym czynu hańbiącego, stwierdzonego prawomocnym wyrokiem sądowym, lub w razie nieodpowiedniego zachowania się w mundurze, komendant najbliższego garnizonu może zabronić podoficerowi zawodowemu noszenia munduru wojskowego na czas pozostawania podoficera zawodowego w stanie nieczynnym.

Zarządzenie to zostaje uwidocznione w legitymacji osobistej podoficera zawodowego, jak również w ewidencji, prowadzonej przez dowódcę formacji macierzystej.

Do art. 116.

§ 200. Dowódca okręgu korpusu, oraz dowódca formacji, do której stanu faktycznego należy podoficer zawodowy, ogłaszają w rozkazie dziennym przeniesienie podoficera zawodowego w stan spoczynku, przytaczając w rozkazie przyczynę przeniesienia w stan spoczynku, oraz datę tego przeniesienia. Datą tą ma być ostatni dzień określonego miesiąca kalendarzowego.

Do art. 118.

§ 201. Podoficer zawodowy przeniesiony w stan spoczynku może być powołany do służby czynnej przez Ministra Spraw Wojskowych w czasie mobilizacji lub uzupełnienia wojska, gdy bezpieczeństwo Państwa tego wymaga.

W razie powołania podoficera zawodowego w stan spoczynku do służby czynnej, dowódca formacji ogłasza w rozkazie dziennym wcielenie podoficera do stanu faktycznego formacji, oraz przydział do pododdziału.

Z dniem wcielenia do stanu faktycznego formacji, posiadany przez podoficera zawodowego w sta-

nie spoczynku stopień tytularny staje się stopniem rzeczywistym, co dowódca powinien ogłosić w rozkazie dziennym.

Do art. 119 i 120.

§ 202. Za nadanie stanowiska w rozumieniu art. 119 i 120, uważa się przyjęcie do takiej tylko służby państwowej, samorządowej lub w przedsiębiorstwach państwowych, która nadaje podoficerowi zawodowemu prawo do zaopatrzenia emerytalnego.

Jeżeli podoficer zawodowy, którego Minister Spraw Wojskowych przedstawił w trybie rozporządzenia Rady Ministrów, wydanego na podstawie art. 122, do nadania mu stanowiska określonego w ust. 1, stanowiska takiego nie otrzymał bez własnej winy, a w szczególności również z powodu niezawinionego zwolnienia go ze służby przygotowawczej (praktyki, kursu), lub z powodu niezłożenia z wynikiem pomyślnym wymaganego egzaminu — wówczas podoficer taki wraca zpowrotem do swojej formacji na stanowisko podoficera zawodowego i po upływie terminu zobowiązania się zostaje przeniesiony w stan spoczynku z prawem do zaopatrzenia emerytalnego, jeżeli odpowiada warunkom określonym w ustawie o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Do art. 121.

§ 203. Urlopu dla celów odbycia kursu lub praktyki udziela się zasadniczo w ciągu ostatnich 6 miesięcy mocy zobowiązania się do służby zawodowej. Jeżeli jednak rodzaj kursu lub praktyki (np. żegluga wodna, praktyka rolna) tego wymaga, urlop może być udzielony także wcześniej, jednakowoż nie wcześniej jak w ciągu roku przed upływem terminu zobowiązania do służby zawodowej.

Podstawę udzielenia urlopu stanowi zaświadczenie, że odbycie kursu lub praktyki jest konieczne dla otrzymania stanowiska określonego w art. 119 lub 120 oraz, że podoficer zawodowy będzie przyjęty na kurs lub praktykę. Zaświadczenie powinno określać czas i termin trwania kursu lub praktyki oraz zasadniczo powinno być przedstawione równocześnie z prośbą o udzielenie urlopu.

Długość urlopu ustala się według czasu trwania kursu lub praktyki, w żadnym jednak przypadku urlop nie może przekraczać 6 miesięcy.

§ 204. Podoficer zawodowy w czasie przebywania na urlopie w myśl art. 121 ma prawo do noszenia ubrania cywilnego.

Dowódca, udzielając podoficerowi zawodowemu takiego urlopu, wydaje mu odpowiednie poświadczenie, na którym powinno być uwidocznione, iż w czasie trwania urlopu podoficer zawodowy może nosić ubranie cywilne.

§ 205. Podoficer zawodowy, który bez własnej winy przerwał lub zaniechał praktyki, albo uczęszczania na kurs, może w dalszym czasie odbywania służby zawodowej otrzymać urlop na okres czasu potrzebny dla celów uzupełnienia kursu lub praktyki, nieprzekraczający w sumie czasu 6 miesięcy. Podoficer zawodowy, który bez własnej winy nie ukończył kursu (praktyki) z wynikiem pomyśl-

nym, wraca do swojej formacji, i po upływie okresu zobowiązania się, zostaje przeniesiony w stan spoczynku, jeżeli odpowiada warunkom ustawy emerytalnej.

Natomiast podoficer zawodowy, który z własnej winy nie ukończył kursu lub praktyki, nie ma prawa do otrzymania nowego urlopu. Jeżeli odbycie kursu lub praktyki jest warunkiem uzyskania stanowiska, określonego w art. 119 lub 120, podoficer zawodowy ma być uważany za odmawiającego przyjęcia zaofiarowanego mu stanowiska (art. 123). O fakcie nieukończenia kursu (praktyki) z winy podoficera zawodowego, decyduje Minister Spraw Wojskowych na podstawie opinii komisji kwalifikacyjnej, ustanowionej w trybie rozporządzenia Rady Ministrów, wydanego na podstawie art. 122.

§ 206. Jeżeli podoficer zawodowy w czasie trwania urlopu, pragnie zmienić rodzaj praktyki lub kursu, musi na to uzyskać zezwolenie przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku. Przełożony udzieli takiego zezwolenia, jeżeli zmiana rodzaju kursu lub praktyki jest konieczną dla uzyskania stanowiska określonego w art. 119 lub 120.

Czas urlopu nie może w sumie przekraczać 6 miesięcy.

Do art. 124.

§ 207. Podoficer zawodowy w stanie spoczynku nie ma prawa noszenia munduru wojskowego w następujących przypadkach:

- a) przy wystąpieniach noszących charakter polityczny (np. udział w wiecach, zebraaniach, pochodach i t. p.);
- b) w czasie wykonywania obowiązków wpływających z zajmowanego przez niego stanowiska w służbie państwowej, samorządowej, lub w przedsiębiorstwach państwowych;
- c) w czasie wykonywania czynności związanych z wykonywaniem zawodu cywilnego, lub zajęciem handlowym albo przemysłowym;
- d) w lokalach, do których jest wzbroniony wstęp oficerom lub podoficerom w służbie czynnej;
- e) przy wszelkiego rodzaju kwestach, zbiórkach i t. p., jak również w czasie asystowania przy nich;
- f) w czasie przebywania w areszcie tymczasowym sądów karnych powszechnych, lub odbywania kary pozbawienia wolności w powszechnych zakładach karnych;
- g) w razie powołania do osobistych świadczeń wojennych, lub wojskowej służby pomocniczej.

Podoficerowi zawodowemu w stanie spoczynku nie przysługuje prawo noszenia munduru w przypadku choroby, powodującej zaburzenia psychiczne, co powinno być stwierdzone świadectwem lekarskim. Zarządzenie o zakazie noszenia munduru wydaje w tym przypadku komendant najbliższego garnizonu, uwidaczniając to zarządzenie w legitymacji podoficera.

§ 208. W razie dopuszczenia się przez podoficera zawodowego w stanie spoczynku, czynu hańbiącego,

stwierdzonego prawomocnym wyrokiem sądowym, lub w razie nieodpowiedniego zachowania się w mundurze, komendant najbliższego garnizonu może zabronić podoficerowi zawodowemu w stanie spoczynku noszenia munduru wojskowego na czas do 6 miesięcy.

Zarządzenie to zostaje doręczone podoficerowi zawodowemu przez powiatowego komendanta uzupełnień, który istotną treść tego zarządzenia wpisuje do legitymacji podoficera zawodowego w stanie spoczynku, jak również uwidacznia to w ewidencji wojskowej.

W terminie dni 14, licząc od dnia doręczenia zarządzenia, przysługuje podoficerowi zawodowemu prawo zażalenia przez powiatowego komendanta uzupełnień do dowódcy okręgu korpusu, który sprawę załatwia ostatecznie. Zażalenie nie ma skutku odraczającego.

Zdjęcie munduru następuje z dniem doręczenia zakazu noszenia.

Po upływie terminu zakazu noszenia munduru, może podoficer zażądać wymiany legitymacji na inną, w której nie będzie uwidoczniła adnotacja zarządzenia o zawieszeniu prawa noszenia munduru. Koszt sporządzenia nowej legitymacji ponosi proszący.

§ 209. Dowódca okręgu korpusu może na wniosek komendanta garnizonu zabronić podoficerowi zawodowemu w stanie spoczynku noszenia munduru na czas dłuższy niż 6 miesięcy, lub na stałe, gdy podoficer zawodowy dopuścił się czynu hańbiącego, stwierdzonego wyrokiem sądowym lub też zachowuje się w mundurze w sposób uwłaczający godności munduru.

Od zarządzenia dowódcy okręgu korpusu nie ma odwołania.

Zarządzenie o zakazie noszenia munduru wpisuje powiatowy komendant uzupełnień w legitymacji podoficera zawodowego i w ewidencji wojskowej.

Minister Spraw Wojskowych może na prośbę podoficera zawodowego w stanie spoczynku, w wyjątkowych i na szczególne uwzględnienie zasługujących przypadkach, przywrócić prawo noszenia munduru tym podoficerom, którzy na skutek zarządzenia dowódcy korpusu zostali tego prawa pozbawieni na stałe.

Do art. 127.

§ 210. Przeniesienie podoficera zawodowego do rezerwy lub pospolitego ruszenia zarządza dowódca formacji macierzystej w sposób określony szczególnymi przepisami Ministra Spraw Wojskowych.

Podoficerowie zawodowi, przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia, podlegają wszystkim obowiązkom i korzystają ze wszystkich praw podoficerów i szeregowców rezerwy lub pospolitego ruszenia, ustalonych w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym, oraz w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1932 r. o służbie wojskowej podoficerów i szeregowców (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 747), tudzież w przepisach wydanych na ich podstawie.

§ 211. Podoficer zawodowy, przeniesiony do rezerwy, jest wolny od odbywania ćwiczeń w rezerwie, jeżeli ukończył z wynikiem pomyślnym szkołę podoficerów zawodowych lub kurs doskonalący, albo też jeżeli złożył z wynikiem pomyślnym szczególnie egzamin po uprzednio odbytej praktyce (art. 99 ust. 2).

Inni podoficerowie zawodowi, przeniesieni do rezerwy, zostają powoływani do odbywania ćwiczeń na ogólnych zasadach.

Do art. 128.

§ 212. Podoficera zawodowego kwalifikuje przełożony o uprawnieniach dowódcy pododdziału, oraz kolejni wyżsi przełożeni do dowódcy pułku (równorzędnego) włącznie.

Sposób kwalifikowania podoficerów zawodowych określa szczególna instrukcja Ministra Spraw Wojskowych.

Kwalifikacje są wystawiane półrocznie.

§ 213. Jeżeli w półrocznej kwalifikacji podoficer zawodowy otrzymał od wszystkich kwalifikujących go przełożonych ujemną opinię, stwierdzającą brak kwalifikacji na podoficera zawodowego, dowódca pułku (równorzędny) zawiadamia o tem przy raporcie zainteresowanego podoficera, udzielając mu równocześnie ostrzeżenia, że w razie otrzymania choćby jednej ujemnej kwalifikacji półrocznej w ciągu następnego roku, zostanie rozwiązany z nim stosunek służbowy.

Fakt udzielenia ostrzeżenia zostaje protokółarnie spisany, podpisany przez podoficera zawodowego, oraz złożony w aktach personalnych podoficera. Poza tem dowódca pułku (równorzędny) ogłasza ostrzeżenie w rozkazie tajnym formacji.

Podoficer zawodowy po otrzymaniu ostrzeżenia, zostaje przeniesiony do innego pododdziału. Jeżeli dowódca pułku (równorzędny) uznaje za konieczne przeniesienie podoficera zawodowego do innej formacji, przedstawia umotywowany wniosek o przeniesienie dowódcy, wskazanemu w § 176 ust. 2.

W razie otrzymania przez podoficera zawodowego ujemnej kwalifikacji po raz drugi w ciągu półtora roku, dowódca pułku (równorzędny) zawiadamia o tem przy raporcie podoficera zawodowego, oraz zarządza przeniesienie tego podoficera do rezerwy lub pospolitego ruszenia, albo też występuje z wnioskiem do dowódcy okręgu korpusu o przeniesienie podoficera zawodowego w stan spoczynku.

§ 214. Jeżeli opinie przełożonych kwalifikujących podoficera zawodowego są rozbieżne, dowódca pułku (równorzędny) wyznacza komisję w składzie jednego oficera sztabowego, a w jego braku, jednego ze starszych kapitanów (rotmistrzów) jako przewodniczącego, oraz dwóch oficerów młodszych jako członków, z których żaden nie może być przełożonym kwalifikowanego podoficera.

Komisja bada całokształt spraw dotyczących kwalifikacji podoficera, przyczem przewodniczący powinien zasięgnąć potrzebnych informacji od opinujących, jak również przesłuchać opinowanego i zbadać przytoczone przez niego w przesłuchaniu przedstawienia faktyczne.

Po przeprowadzonym badaniu przewodniczący komisji przedstawia dowódcy pułku (równorzędnemu) wniosek, czy ostrzeżenie ma być udzielone, lub jeżeli chodzi o ponowną ujemną kwalifikację, czy ma nastąpić rozwiązanie stosunku służbowego z podoficerem zawodowym.

Decyzja dowódcy pułku (równorzędnego) jest ostateczna.

Do art. 129.

§ 215. Zwolnienie podoficera zawodowego na własną prośbę ze służby zawodowej przed upływem terminu zobowiązania może nastąpić tylko wyjątkowo w przypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie.

Podoficerowie zawodowi mogą być na własną prośbę zwolnieni ze służby zawodowej przed upływem terminu zobowiązania, jeżeli jest to konieczne, celem przejścia podoficera zawodowego do służby cywilno-państwowej, samorządowej lub w przedsiębiorstwach państwowych, oraz jeżeli przesłużyli w charakterze podoficera zawodowego co najmniej 6 lat.

Do art. 130.

§ 216. Do szkoły (kursu), kształcącej na oficerów rezerwy, może być przyjęty podoficer zawodowy po co najmniej 6 latach służby odbytej w charakterze podoficera zawodowego, jeżeli odpowiada następującym warunkom:

- a) posiada co najmniej stopień plutonowego;
- b) posiada nieprzekroczony 32 rok życia;
- c) posiada odpowiednie kwalifikacje moralne i służbowe;
- d) jeżeli przed przyjęciem do szkoły złożył szczególnie egzamin, którego program określają zarządzenia Ministra Spraw Wojskowych.

§ 217. Prośby podoficerów zawodowych o przyjęcie do szkoły (kursu), kształcącej na oficerów rezerwy, wnoszą kandydaci w drodze służbowej do dowódcy okręgu korpusu.

Do prośby napisanej i podpisanej własnoręcznie, należy dołączyć:

- a) dokładny życiorys ze szczególnem uwzględnieniem przebiegu służby wojskowej;
- b) świadectwa szkolne oraz świadectwo z egzaminu złożonego w myśl pkt. d) § 216.

Do prośby kandydata dołącza dowódca pododdziału wyciąg ewidencyjny i wyciąg z księgi kar, oraz opinuje prośbę w tym kierunku, czy kandydat zasługuje na przyjęcie go do szkoły (kursu), kształcącej na oficerów rezerwy.

Analogicznie opinują prośbę kolejni wyżsi przełożeni.

Dowódca pułku (równorzędny) dołącza do podania kandydata odpisy jego półrocznych kwalifikacji z ostatnich trzech półroczy.

§ 218. W razie przyjęcia kandydata do szkoły (kursu), kształcącej na oficerów rezerwy, przełożony o uprawnieniach dowódcy pododdziału zawiadamia o tem kandydata, który w jego obecności wypełnia deklarację (wzór Nr. 6), iż prosi o przeniesienie go do rezerwy z dniem ukończenia szkoły (kur-

su), lub też zwolnienia z niej z powodów przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu (§ 77).

§ 219. Podoficer zawodowy, który ukończył szkołę (kurs), kształcąca na oficerów rezerwy z wynikiem pomyślnym, zostaje mianowany podporucznikiem rezerwy na warunkach przewidzianych w ustawie z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 56).

Z dniem ukończenia szkoły (kursu), dowódca formacji macierzystej, na podstawie zawiadomienia komendanta szkoły (kursu) przenosi podoficera zawodowego do rezerwy, a to bez względu na to, czy podoficer zawodowy ukończył szkołę (kurs) z wynikiem pomyślnym. Przeniesienie do rezerwy następuje również w przypadkach zwolnienia podoficera zawodowego ze szkoły (kursu), kształcącej na oficerów rezerwy (§ 77).

Do art. 132.

§ 220. Podoficerowie zawodowi, którzy w czasie i wskutek pełnienia służby wojskowej stali się niezdolnymi do pełnienia czynnej służby, mogą wnieść prośby o dalsze pozostawienie ich w służbie zawodowej mimo posiadanej kategorii E. zdolności fizycznej, jeżeli:

- a) pozostają jeszcze w służbie czynnej;
- b) wyrazili w prośbie zgodę na przeniesienie ich do tej grupy podoficerów zawodowych, którą dowódca uprawniony uznał dla nich za odpowiednią;
- c) nie nabyli jeszcze uprawnień emerytalnych w takiej wysokości, któreby im przysługiwały po przesłużeniu czynnie 20 lat.

Prośbę należy wnieść w drodze służbowej do Ministra Spraw Wojskowych bezpośrednio po uznaniu ich przez wojskowo-lekarską komisję rewizyjną za trwale niezdolnych do służby wojskowej.

Prośbę opiniuje przełożony o uprawnieniach dowódcy pododdziału i kolejni wyżsi przełożeni w tym kierunku, czy proszący mimo posiadania kategorii E. zdolności fizycznej może być użyty w służbie wojskowej, w jakiej grupie podoficerów zawodowych, oraz czy prośba podoficera zawodowego, ze względu na całokształt jego służby wojskowej, oraz jego dotychczasowe opinie, zasługuje na uwzględnienie.

Dowódca okręgu korpusu na skutek wniesionej przez podoficera zawodowego prośby o pozostawienie w dalszej służbie zawodowej, wstrzymuje się od czynności związanych z przeniesieniem takiego podoficera zawodowego w stan spoczynku do czasu decyzji Ministra Spraw Wojskowych.

§ 221. Podoficerowie zawodowi, z którymi rozwiązano stosunek służbowy z powodu zupełnej niezdolności do służby, o ile nie przechodzą w stan spoczynku, zatrzymują posiadane stopnie wojskowe, a celem określenia ich stosunku do służby wojskowej dodaje się do nazwy posiadanego przez nich stopnia wojskowego wyrazy: „poza służbą”.

Do art. 133.

§ 222. Podoficerowie zawodowi, których zobowiązanie wygasło w okresie trwania służby w czasie mobilizacji lub uzupełnienia wojska gdy bezpieczeństwo Państwa tego wymaga, mogą w ciągu 4 tygodni od daty demobilizacji lub zwalniania rocznika, do którego należą, przedstawić prośbę o pozostawienie w dalszej służbie zawodowej na okresy czasu przewidziane w § 168.

W razie uwzględnienia prośby o pozostawienie w dalszej służbie zawodowej, termin zobowiązania się liczy się od dnia demobilizacji lub zwolnienia danego rocznika do rezerwy lub pospolitego ruszenia.

R o z d z i a ł IX.

Służba podchorążych.

Do art. 134.

§ 223. Zobowiązanie do służby wojskowej w charakterze podchorążego (ucznia szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych) ma być złożone pisemnie (wzór Nr. 7); niepełnoletni zobowiązując się do tej służby, powinni wykazać się zezwoleniem ojca lub prawnego zastępcy, iż ci zgadzają się na złożenie przez nich zobowiązania do tej służby.

§ 224. Kandydaci ubiegający się o przyjęcie do szkoły (na kurs unitarny), powinni ponadto złożyć pisemne zobowiązanie rodziców, prawnego zastępcy lub osoby trzeciej do ponoszenia solidtarnej odpowiedzialności wraz z kandydatem za wszelkie zobowiązania majątkowe, związane ze służbą wojskową, pełnioną przez kandydata w charakterze podchorążego.

Podpis na akcie zobowiązania powinien być legalizowany sądownie lub notarialnie.

§ 225. Sposób przyjęcia do szkół, kształcących na oficerów zawodowych (na kurs unitarny) i zaliczania do ich stanu faktycznego, normują §§ 5 i 239.

Do art. 136 lit. a.

§ 226. Szkołami wojskowemi, kształcącymi na oficerów zawodowych, są:

- 1) szkoły podchorążych piechoty;
- 2) szkoła podchorążych kawalerji;
- 3) szkoła podchorążych artylerji;
- 4) szkoła podchorążych lotnictwa;
- 5) szkoła podchorążych inżynierji, z grupami szkolnemi: saperów i łączności;
- 6) szkoła podchorążych sanitarnych, z grupami szkolnemi: medyków i farmaceutów;
- 7) szkoła podchorążych dla podoficerów, z grupami szkolnemi: piechoty, kawalerji i artylerji.

§ 227. Przy szkole podchorążych piechoty jest zorganizowany jednoroczny kurs pod nazwą: „Kurs Unitarny”, dający podstawowe wyszkolenie wojskowe do szkół podchorążych: piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa i inżynierji.

Kursu unitarnego nie przechodzą absolwenci korpusów kadetów i szkół podchorążych rezerwy.

Dla innych kandydatów do szkół podchorążych wymienionych w ust. 1, kurs unitarny jest częścią składową szkolnictwa wojskowego, kształcącego na oficerów zawodowych.

Uczniowie kursu unitarnego pełnią służbę podchorążych i dotyczą ich przepisy odnoszące się do tej służby.

Kurs unitarny podlega komendantowi szkoły podchorążych piechoty.

§ 228. Czas trwania nauki w szkołach wymienionych w § 226 wynosi:

- a) w szkołach podchorążych: piechoty, kawalerji, artylerji i lotnictwa — 2 lata;
- b) w szkole podchorążych inżynierji — 3 lata;
- c) w szkole podchorążych sanitarnych, w grupie szkolnej medyków — 6 lat, w grupie szkolnej farmaceutów — 4 lata;
- d) w szkole podchorążych dla podoficerów — 3 lata.

Do art. 136 lit. b.

§ 229. O przyjęcie do szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych (na kurs unitarny), mogą ubiegać się obywatele polscy, posiadający: a) odpowiedni wiek, b) odpowiednie zdolności fizyczne, c) odpowiednie kwalifikacje moralne, d) odpowiednie wykształcenie ogólne lub specjalne, oraz e) odpowiednie wykształcenie wojskowe.

Do szkoły (na kurs unitarny) nie mogą być przyjęci kandydaci żonaci. Warunek ten nie odnosi się do podoficerów zawodowych, ubiegających się o przyjęcie do szkoły podchorążych dla podoficerów, którzy jednak ubiegając się o przyjęcie do szkoły, muszą wykazać się decyzją dowódcy okręgu korpusu, iż małżeństwo ich odpowiada warunkom, jakie są stawiane oficerom celem uzyskania zezwolenia na zawarcie małżeństwa, z wyjątkiem warunku posiadania stopnia oficerskiego oraz czasokres służby w stopniu oficerskim.

§ 230. Ze względu na warunek wieku (§ 229 ust. 1) nie mogą ubiegać się o przyjęcie do szkoły (na kurs unitarny) kandydaci, którzy przekroczyli w tym roku kalendarzowym, w którym ubiegają się o przyjęcie, następujący rok życia:

- a) na kurs unitarny — 21 rok życia, a na pierwszy rocznik szkół podchorążych: piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa i inżynierji — 22 rok życia.

Powyższe granice wieku mogą być jednak przesunięte:

- 1) kandydatom posiadającym pierwszy egzamin dyplomowy (półstudjum) szkół wyższych do 22 roku życia, jeżeli ubiegają się o przyjęcie na kurs unitarny, a do 23 roku życia, jeżeli ubiegają się o przyjęcie do szkół wymienionych w ust. 1 lit. a);
- 2) kandydatom posiadającym dyplom ukończenia szkół wyższych lub dyplom obserwatora albo wojskowego pilota — do 25 roku życia, jeżeli ubiegają się o przy-

jęcie na kurs unitarny, a do 26 roku życia, jeżeli ubiegają się o przyjęcie do szkół wymienionych w ust. 1 lit. a.

Minister Spraw Wojskowych ustala corocznie, w miarę potrzeb wojska, szkoły wyższe, których słuchacze albo absolwenci będą dopuszczeni do ubiegania się o przyjęcie do wymienionych szkół w powyższych granicach wieku;

- b) do szkoły podchorążych sanitarnych, dla grupy medyków — 20 rok życia, dla grupy farmaceutów — 21 rok życia;
- c) do szkoły podchorążych dla podoficerów — 28 rok życia.

§ 231. Wymagania zdolności fizycznej (§ 229 ust. 1), stanowiące warunek ubiegania się o przyjęcie do szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych (na kurs unitarny) określa Minister Spraw Wojskowych w szczególnych przepisach. Dotyczą one zdrowia fizycznego i psychicznego kandydata do służby w charakterze podchorążego oraz jego sprawności fizycznej i są ustalane świadectwem wojskowo-lekarskim, wystawianem przez wojskowy szpital okręgowy lub szkolny, a co do kandydatów do szkoły podchorążych lotnictwa, ponadto orzeczeniem Centrum Badań Lotniczo-Lekarskich, a o ile chodzi o sprawność fizyczną — świadectwem państwowej odznaki sportowej.

§ 232. Dla braku kwalifikacji moralnych (§ 229 ust. 1) nie mogą ubiegać się o przyjęcie do szkół wojskowych, kształcących na oficerów zawodowych (na kurs unitarny), osoby:

- a) karane za zbrodnie stanu, szpiegostwo, przestępstwa przeciw interesom zewnętrznym Państwa i stosunkom międzynarodowym, za przestępstwa popełnione z niskich pobudek, oraz za przestępstwa, które pozbawiają prawa do odbywania skróconej czynnej służby wojskowej;
- b) których lojalność państwowa i patriotyzm polski mogą budzić uzasadnione wątpliwości;
- c) które dopuściły się czynu niezgodnego z pojęciami godności i honoru oficerskiego;
- d) które ulegają nałogom alkoholizmu, narkotyizmu lub zbroczeniom płciowym.

Posiadanie kwalifikacji moralnych przez kandydatów nie pełniących czynnej służby wojskowej, z wyjątkiem absolwentów korpusów kadetów, ma być stwierdzone deklaracją (wzór Nr. 8) dwóch oficerów zawodowych, albo oficerów rezerwy, lub też dwóch osób zajmujących poważne stanowiska w społeczeństwie, którzy w deklaracji tej, na podstawie osobistej znajomości kandydata powinni wypowiedzieć swą opinię o jego kwalifikacjach moralnych, pozwalających na ubieganie się o przyjęcie do szkół, kształcących na oficerów zawodowych (na kurs unitarny).

§ 233. W zakresie wykształcenia ogólnego (§ 229 ust. 1) stanowiącego warunek ubiegania się o przyjęcie do szkół, kształcących na oficerów zawodowych (na kurs unitarny), jest wymaganiem:

- a) na kurs unitarny oraz do szkoły podchorążych: piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa i inżynierji—ukończenie łącznie z przepisanim egzaminem końcowym szkoły średniej ogólnokształcącej, lub zakładu kształcenia nauczycieli szkół powszechnych, albo też szkoły z powyższemi równorzędnej, lub wreszcie złożenie z pomyślnym wynikiem egzaminu dojrzałości w charakterze eksterna;
- b) do szkoły podchorążych sanitarnych—ukończenie takich szkół średnich, które dają prawo przyjęcia na wydział medyczny lub farmaceutyczny uniwersytetu warszawskiego;
- c) do szkoły podchorążych dla podoficerów — ukończenie z wynikiem pomyślnym co najmniej szkoły powszechnej stopnia III lub szkoły równorzędnej.

Ukończenie z pomyślnym wynikiem analogicznych szkół zagranicą będzie uznane za równoznaczne ze szkołami polskimi, jeżeli studja w szkołach zagranicznych będą nostryfikowane przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Wykształcenie ogólne ma być stwierdzone świadectwem (dyplomem) szkoły, posiadającej pełne prawa państwowe.

§ 234. Jako wykształcenie specjalne (§ 229 ust. 1) może być wymagane: albo rozszerzony zakres poszczególnych przedmiotów, wchodzących w skład studjów w szkołach wymienionych w § 233 ust. 1, albo też szczególna umiętność lub praktyka, zależnie od podstaw programowych poszczególnych szkół, kształcących na oficerów zawodowych.

Rozkazy Ministra Spraw Wojskowych ustalają zakres wykształcenia specjalnego, jak również sposób stwierdzania tego wykształcenia.

§ 235. W zakresie wyszkolenia wojskowego (§ 229 ust. 1) stanowiącego warunek ubiegania się o przyjęcie do szkół, kształcących na oficerów zawodowych, jest wymaganiem:

I. do szkół podchorążych: piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa i inżynierji:

- a) ukończenie z wynikiem pomyślnym kursu unitarnego — albo
- b) ukończenie z pomyślnym wynikiem wyszkolenia wojskowego, będącego składową częścią programu korpusu kadetów, — albo
- c) ukończenie z wynikiem co najmniej dobrym szkoły (kursu), kształcącej na oficerów rezerwy poszczególnych rodzajów wojska i uzyskanie opinji co najmniej dobrej za okres praktycznej służby w oddziałach.

II. Do szkoły podchorążych dla podoficerów: odbycie co najmniej 3-letniej służby czynnej w charakterze podoficera zawodowego w grupie I, posiadanie stopnia co najmniej plutonowego i uzyskanie ogólnej opinji co najmniej bardzo dobrej za 3 ostatnie półrocza.

Wyszkolenie wojskowe nie jest wymagane przy ubieganiu się o przyjęcie do szkoły podchorążych sanitarnych i na kurs unitarny.

§ 236. Ubiegający się o przyjęcie do szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych, składają własnoręcznie napisane i podpisane prośby o przyjęcie do komendanta danej szkoły. Kandydaci na kurs unitarny skierowują prośby o przyjęcie na kurs, do komendanta szkoły podchorążych piechoty.

Termin wnoszenia próśb, ich formę, załączniki oraz ich bieg ustalają poszczególne zarządzenia Ministra Spraw Wojskowych.

§ 237. Kandydaci ubiegający się o przyjęcie do szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych (na kurs unitarny), korzystają przy przejazdach, związanych z egzaminami konkursowemi i sprawdzającemi, oraz stawiennictwem przed komisją poborową i do służby w charakterze podchorążych, ze zniżek na kolejach, wedle taryfy wojskowej.

Kandydaci do szkół opłacają taksy za badanie ich zdolności fizycznych i psychicznych, oraz za egzaminy konkursowe i sprawdzające, w wysokości określonej przez Ministra Spraw Wojskowych.

Do art. 136 lit. c).

§ 238. Minister Spraw Wojskowych ustala corocznie liczbę uczniów, którzy mogą być przyjęci na kurs unitarny, oraz liczbę uczniów, którzy mogą być przyjęci w poszczególnych szkołach, kształcących na oficerów zawodowych.

W ramach tych komendantów szkół kształcących na oficerów zawodowych skuteczniają przyjęcia kandydatów do podległych im szkół (na kurs unitarny).

§ 239. Prośby o przyjęcie do szkoły (na kurs unitarny) rozpatruje komisja, wyznaczona przez komendanta szkoły z pośród oficerów, wchodzących w skład kadry szkolnej. W skład komisji wchodzi również lekarz szkolny. W wyniku tej czynności, ustala komisja listę kandydatów, posiadających warunki ubiegania się o przyjęcie do szkoły (na kurs unitarny), zgodnie z postanowieniami niniejszego rozporządzenia. Prośby kandydatów nie posiadających warunków ubiegania się o przyjęcie do szkoły (na kurs unitarny) — komisja odrzuca.

Jeżeli liczba kandydatów odpowiadających warunkom ubiegania o przyjęcie do szkoły (na kurs unitarny), przekracza pięciokrotnie liczbę uczniów, ustaloną dla danej szkoły (kursu unitarnego) (§ 238), komisja przeprowadza segregację kandydatów, wedle ich kwalifikacji umysłowych, moralnych, fizycznych lub też szczególnych warunków, stosownie do zarządzeń wydanych przez komendanta szkoły, przyczem za korzystniejszy warunek pod względem wieku uważa się wiek młodszy, pod względem stanu cywilnego, o ile chodzi o podoficerów zawodowych, stan wolny.

Po przeprowadzonej segregacji ustala komisja listę kandydatów, wedle kolejnych lokat kwalifikacyjnych. Prośby kandydatów, którzy otrzymali lokaty ponad 5-krotną liczbę uczniów, ustaloną dla danej szkoły (kursu unitarnego), zostają odrzucone.

O przyjęciu do szkoły (na kurs unitarny) kandydatów z liczby nieprzekraczającej 5-krotnie liczbę uczniów, ustalonej dla danej szkoły (kursu unitarne-

go) przez Ministra Spraw Wojskowych, decydują wyniki konkursu, w skład którego może wejść, stosownie do zarządzeń Ministra Spraw Wojskowych; wstępny egzamin konkursowy albo sprawdzający z wykształcenia ogólnego, specjalnego i wykształcenia wojskowego, oraz badania zdrowia, badania psychotechniczne i próby sprawności fizycznej.

Zakres egzaminów, badań i prób, sposób ich przeprowadzania i sposób oceny kandydatów ustalają szczególne zarządzenia Ministra Spraw Wojskowych.

Na podstawie wyników konkursu, zostaje ustalona w drodze lokat, ostateczna lista kwalifikacyjna kandydatów. W kolejności lokat tej listy zostają przyjęci do szkoły (na kurs unitarny) kandydaci najlepiej się kwalifikujący, w ilości odpowiadającej liczbie uczniów, ustalonej przez Ministra Spraw Wojskowych.

Wykaz kandydatów zatwierdza komendant szkoły i ogłasza w rozkazie dziennym, jako imienną listę kandydatów, przyjętych do szkoły (na kurs unitarny).

Przyjęcie do szkół podchorążych: piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa i inżynierji, uskutecznią komendanci tych szkół we wzajemnem porozumieniu się, tworząc w tym celu komisję międzyszkolną, której przewodniczy komendant szkoły podchorążych piechoty.

Sposób działania tej komisji ustalają szczególne zarządzenia Ministra Spraw Wojskowych.

§ 240. Kandydatów, przyjętych do szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych (na kurs unitarny) z wyjątkiem absolwentów kursu unitarnego, powołuje komendant szkoły do służby podchorążych, wyznaczając im termin i miejsce zgłoszenia się do tej służby.

Kandydaci, którzy nie zgłosili się w miejscu i w czasie, wyznaczonym przez komendanta szkoły (§ 5), zostają skreśleni z listy kandydatów, przyjętych do szkoły. Skreślenie z listy kandydatów, przyjętych do szkoły, ogłasza komendant szkoły w rozkazie dziennym.

Przyjęcie do szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych, oraz skreślenie z listy kandydatów przyjętych, jest notowane w dokumentach ewidencyjnych.

Absolwenci kursu unitarnego, przyjęci do jednej ze szkół podchorążych: piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa lub inżynierji—zostają na zasadach konkursu (egzaminu sprawdzającego) i w ramach szczególnego rozdzielnika, przeniesieni z kursu unitarnego do tej szkoły.

Do art. 136 lit. d).

§ 241. Przeniesienie absolwentów kursu unitarnego do jednej ze szkół podchorążych: piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa lub inżynierji — zarządza komendant szkoły podchorążych piechoty na zasadzie przyjęcia do jednej z tych szkół.

Przeniesienie podchorążych z jednej szkoły do drugiej lub w obrębie tej samej szkoły z jednej grupy szkolnej do drugiej, może nastąpić wyłącznie na prośbę podchorążego i za pisemną zgodą ojca lub

prawnego zastępcy w razie jego małoletności, jeżeli proszący odpowiada lub zadośćuczyni warunkom ubiegania się o przyjęcie do szkoły (do grupy szkolnej), do której ma być przeniesiony, oraz jeżeli w tej szkole (grupie szkolnej) są wolne miejsca.

§ 242. Prośby podchorążych o przeniesienie z jednej grupy szkolnej do drugiej, w obrębie tej samej szkoły, rozpatruje komendant szkoły i on zarządza przeniesienie lub odmawia prośbie.

Natomiast prośby o przeniesienie z jednej szkoły do innej rozpatrują komendanci tych szkół we wzajemnem porozumieniu. Przeniesienie zarządza Minister Spraw Wojskowych na podstawie wniosku komendanta szkoły, do której stanu faktycznego uczniów należy podchorąży, proszący o przeniesienie.

Do art. 136 lit. e).

§ 243. W zakres studjów w szkołach, kształcących na oficerów zawodowych (na kursie unitarnym) wchodzi właściwe studia szkolne, ćwiczenia wojskowe oraz praktyki.

Szczegółowy przebieg studjów, podział na okresy nauk, daty rozpoczynania i kończenia roku szkolnego, jako też przerw świątecznych i wakacyjnych, programy nauk i metody nauczania, sposób klasyfikacji i oceny uczniów, ustalają szczególne zarządzenia Ministra Spraw Wojskowych.

§ 244. Podchorąży, który z powodu niezawinionej przez siebie przerwy w nauce, lub z braku przygotowania, nie robi zadawalających postępów, lub nie rokuje nadziei, że podoła wymaganiom szkolnym, może być przez komendanta szkoły zwolniony ze szkoły (z kursu unitarnego) z tem, że taki podchorąży może być ponownie przyjęty na własną prośbę do szkoły (na kurs unitarny) na okres nauk i na warunkach określonych przez komendanta szkoły.

W szczególnych przypadkach może być taki podchorąży na wniosek komendanta szkoły przeniesiony przez Ministra Spraw Wojskowych na praktykę do odpowiedniej formacji wojskowej do czasu ponownego powołania go do szkoły. Absolwenci korpusów kadetów lub szkół podchorążych rezerwy, mogą być w takich przypadkach cofnięci jednorazowo z pierwszego rocznika szkół podchorążych: piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa i inżynierji na kurs unitarny.

Powtarzanie przez podchorążego roku szkolnego (okresu nauk), na skutek niedostatecznych postępów w nauce, spowodowanych brakiem zdolności lub pilności jest niedopuszczalne.

§ 245. Jeżeli zachowanie się i postępy podchorążego odpowiadają wymaganiom szkolnym, przechodzi on w miarę dokonywanych postępów na wyższe roczniki, aż do chwili ukończenia szkoły i mianowania podporucznikiem zawodowym.

Podchorążowie, co do których pod względem charakteru lub zupełnego opanowania przedmiotów studjów, zachodzą wątpliwości, są poddawani przed przejściem na wyższy rocznik lub przed mianowaniem podporucznikiem zawodowym, dodatkowym

egzaminom, ćwiczeniom, lub praktykom w czasie przerw wakacyjnych lub po tych przerwach.

Czas trwania dodatkowej praktyki po ukończeniu szkoły przed mianowaniem podporucznikiem zawodowym, nie może przekraczać jednego roku.

Zależnie od wyników dodatkowego egzaminu, ćwiczeń lub praktyki, podchorążowie tacy są promowani na wyższy rocznik, lub też mianowani podporucznikami zawodowymi, albo też zwalniani ze szkoły.

§ 246. Uczniowie szkoły podchorążych sanitarnych podlegają pod względem studjów uniwersyteckich na uczelniach cywilnych przepisom obowiązującym w tych uczelniach.

Uczniowie tej szkoły, którzy w ustalonym dla tej szkoły czasokresie studjów (§ 228 lit. c) nie uzyskają dyplomów uniwersyteckich, przechodzą w charakterze podchorążych do formacji wojskowych na fachową praktykę, z obowiązkiem uzyskania w przeciągu jednego roku dyplomu. W przypadku nieuzyskania w tym terminie dyplomu zostają mianowani podporucznikami zawodowymi w grupie oficerów administracyjno-sanitarnych.

§ 247. Zobowiązania materialne, związane ze służbą wojskową, pełnioną w charakterze podchorążych, mogą obejmować:

- a) obowiązek opłacania chesnego;
- b) obowiązek spłacania funduszu na szczególne części ekwipunku podchorążego;
- c) obowiązek spłacania funduszu na przepisowe wyekwipowanie oficerskie;
- d) obowiązek spłacania wkładek na fundusz kulturalno-oświatowy;
- e) obowiązek zwrotu kosztów nauki i utrzymania, jakie poniósł Skarb Państwa na podchorążego, w razie nieodśłużenia przez niego z własnej winy w charakterze oficera zawodowego czasokresu wskazanego w art. 151.

Szczegółowe zarządzenia w sprawie wymienionych zobowiązań zawierają odrębne przepisy, wydane przez Ministra Spraw Wojskowych.

§ 248. W zakresie uprawnień materialnych, związanych z pełnieniem służby wojskowej w charakterze podchorążych, przysługują podchorążym następujące uprawnienia:

- a) prawo do żołdu (§ 249) lub uposażenia (§ 250);
- b) prawo do bezpłatnego wyekwipowania, a dla podchorążych nie będących podoficerami zawodowymi także prawo do bezpłatnego zakwaterowania i wyżywienia.

Podoficerowie zawodowi, pełniący służbę w charakterze podchorążych, mają prawo do umundurowania, zakwaterowania i wyżywienia na warunkach określanych przez Ministra Spraw Wojskowych;

- c) prawo do bezpłatnej nauki, egzaminów, świadectw, pomocy szkolnych i wogóle wszelkich aktów niezbędnych w związku ze studjami w szkołach wojskowych i na uczelniach cywilnych.

§ 249. Podchorążowie pobierają żołd w następującym wymiarze:

- a) w okresie podstawowego wyszkolenia żołnierskiego (wstępnego) — żołd szeregowca;
- b) na kursie unitarnym lub na pierwszym roczniku nauk w szkole podchorążych sanitarnych, po ukończeniu okresu podstawowego wyszkolenia żołnierskiego (wstępnego), — żołd plutonowego niezawodowego;
- c) na pierwszym roczniku nauk w szkole podchorążych: piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa i inżynierji, oraz na drugim roczniku nauk w szkole podchorążych sanitarnych — żołd sierżanta niezawodowego;
- d) na drugim roczniku nauk w szkole podchorążych: piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa i inżynierji, oraz na trzecim roczniku nauk w szkole podchorążych sanitarnych i na następnych rocznikach nauk w wymienionych szkołach — żołd starszego sierżanta niezawodowego.

W przypadku, gdy żołd wynikający z posiadania stopnia przed wstąpieniem do szkoły stopnia wojskowego, jest mniejszy od żołdu przewidzianego w ust. 1, podchorąży otrzymuje żołd przewidziany w tym ustępie; natomiast gdy żołd wynikający z posiadania stopnia przed wstąpieniem do szkoły stopnia wojskowego, jest wyższy od żołdu przewidzianego w ust. 1, podchorąży pobiera żołd związany z posiadaniem rzeczywistego stopnia wojskowego.

§ 250. Podoficerowie zawodowi, pełniący służbę w charakterze podchorążych, zatrzymują przez czas tej służby wszelkie uprawnienia uposażeniowe, jakie im przysługiwały z tytułu pełnienia służby zawodowej, z wyjątkiem dodatków ćwiczebnych, które otrzymują w wymiarze takim, jaki przysługuje w myśl szczególnych przepisów niezawodowym podoficerom i szeregowcom.

Do art. 137.

§ 251. Komendanci szkół, kształcących na oficerów zawodowych sporządzają na podstawie dokumentów, stwierdzających aktualny stosunek do wojska kandydatów przyjętych do szkoły (na kurs unitarny) — listę tych kandydatów, którzy przed przyjęciem do szkoły (na kurs unitarny) nie stawali przed komisją poborową i nie zostali pobrani lub zaciągnięci ochotniczo do wojska.

Kandydaci ci stają przed komisją poborową celem zaciągnięcia ich do wojska.

Kandydaci, którzy nie stawili się przed komisją poborową, zostają skreśleni z listy uczniów przyjętych do szkoły (na kurs unitarny).

Do art. 141.

§ 252. Do następujących korpusów osobowych oficerów zawodowych przygotowują szkoły, kształcące na oficerów zawodowych:

1) do korpusu oficerów piechoty — szkoła podchorążych piechoty i szkoła podchorążych dla podoficerów;

2) do korpusu oficerów kawalerji — szkoła podchorążych kawalerji i szkoła podchorążych dla podoficerów;

3) do korpusu oficerów artylerji — szkoła podchorążych artylerji i szkoła podchorążych dla podoficerów;

4) do korpusu oficerów aeronautyki — szkoła podchorążych lotnictwa, szkoła podchorążych artylerji i szkoła podchorążych dla podoficerów;

5) do korpusu oficerów inżynierji i saperów i korpusu oficerów łączności — szkoła podchorążych inżynierji;

6) do korpusu oficerów sanitarnych — szkoła podchorążych sanitarnych.

Do art. 142 — 145.

§ 253. Zwolnienie ze służby wojskowej, pełnionej w charakterze podchorążego, zarządza lub przeprowadza komendant szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych, ogłaszając je w rozkazie dziennym, z przytoczeniem powodów (art. 142 lit. a) — f)) i daty zwolnienia, oraz notując je w dokumentach ewidencyjnych podchorążego.

Zwolnienie ze służby wojskowej, pełnionej w charakterze podchorążych, ma nastąpić najpóźniej do dni 3-ich od chwili zaistnienia podstaw do zarządzenia względnie przeprowadzenia tego zwolnienia.

§ 254. Zwolnienie ze służby wojskowej, pełnionej w charakterze podchorążego, na skutek osiągnięcia przez podchorążego stopnia podporucznika zawodowego (art. 142 lit. a), zarządza komendant szkoły na podstawie dekretu nominacyjnego w dniu nominacji.

Podchorążym, mianowanym podporucznikami zawodowymi, zalicza komendant szkoły czas służby pełnionej w charakterze podchorążych, na poczet obowiązkowej służby czynnej, jeżeli nie uczynili jej zadość przed zaliczeniem do stanu faktycznego uczniów szkoły, lub na poczet zobowiązania się do służby zawodowej, jeżeli w chwili zaliczenia do stanu faktycznego uczniów szkoły, pełnili służbę wojskową w charakterze podoficerów zawodowych. Zaliczenie to nie może być uskutecznione w wymiarze większym, jak w stosunku dzień za dzień, a łącznie z obowiązkową służbą czynną (ze służbą zawodową), pełnioną przed zaliczeniem do stanu faktycznego uczniów szkoły, w wymiarze większym od czasokresu obowiązkowej służby czynnej, przewidzianego w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym, lub od czasokresu złożonego zobowiązania się do służby zawodowej w charakterze podoficera zawodowego.

Dokumenty ewidencyjne i personalne podchorążych, mianowanych podporucznikami zawodowymi, przesyła komendant szkoły do centrali ewidencyjnej danego korpusu osobowego (grupy osobowej) oficerów zawodowych, a wyciąg ewidencyjny właściwemu powiatowemu komendantowi uzupełnień.

§ 255. Zwolnienie ze służby wojskowej w charakterze podchorążego, na skutek wyboru na posła lub senatora i przyjęcia mandatu (art. 142 lit. b) zarządza komendant szkoły na podstawie listu wierzytelnego, wydanego przez komisję wyborczą, lub na podstawie legitymacji, wydanej przez biuro sejmów lub senatu.

Takim podchorążym zalicza komendant szkoły czas służby pełnionej w charakterze podchorążych, analogicznie do postanowień ust. 2 § 254, a nabyte wykształcenie na zasadach art. 149.

Tym podchorążym może komendant szkoły nadać również tytuł podchorążego rezerwy, na zasadach art. 149.

Podchorążych zwolnionych ze służby, pełnionej w charakterze podchorążych na skutek wyboru na posła lub senatora, przesyła komendant szkoły do rezerwy, a jeżeli w chwili zaliczenia do stanu faktycznego uczniów szkoły pełnili służbę zawodową w charakterze podoficerów zawodowych, w stan nieczynny (art. 105 ust. ost.).

Dokumenty ewidencyjne podchorążych, przeniesionych do rezerwy, przesyła komendant szkoły właściwemu powiatowemu komendantowi uzupełnień, a przeniesionych w stan nieczynny, dowódcy właściwej formacji macierzystej.

§ 256. Zwolnienie ze służby, pełnionej w charakterze podchorążych, oraz z szeregów na skutek wydalenia z wojska (art. 142 lit. c) lub wykluczenia z wojska (art. 142 lit. d), przeprowadza komendant szkoły na podstawie zarządzenia dowódcy okręgu korpusu, orzekając równocześnie wydalenie ze szkoły w myśl art. 144 lit. a) oraz ogłaszając zwolnienie i jego powody w rozkazie dziennym. Zwolnienie ma być notowane w ewidencji.

Takim podchorążym nie może być czas służby pełnionej w charakterze podchorążego, zaliczony na poczet obowiązkowej służby czynnej, ćwiczeń w rezerwie lub czasokresu złożonego zobowiązania do służby zawodowej w charakterze podoficera zawodowego.

Dokumenty ewidencyjne zwolnionych podchorążych przesyła komendant szkoły właściwemu powiatowemu komendantowi uzupełnień.

§ 257. Zwolnienie ze służby, pełnionej w charakterze podchorążych na skutek wydalenia (art. 142 lit. e), ze szkoły (z kursu unitarnego), kształcącej na oficerów zawodowych, zarządza komendant szkoły na podstawie własnego zarządzenia, wydanego w sprawie wydalenia podchorążego ze szkoły (z kursu unitarnego) z powodów określonych w art. 144.

Może być ono wydane na podstawie prawomocnego wyroku sądowego, lub prawomocnego orzeczenia karnego władzy administracyjnej, pociągających za sobą skutki określone w art. 144 lit. a) lub b), albo też na podstawie orzeczenia komisji dyscyplinarnej, pociągającego za sobą degradację (art. 144 lit. c).

Wydalenie ze szkoły na powyższej podstawie ogłasza komendant szkoły w rozkazie dziennym, podając powody wydalenia, oraz stwierdzając w rozkazie skutki, jakie pociąga za sobą wydalenie ze szkoły (z kursu unitarnego) w myśl art. 145. Wydalenie ze szkoły jest notowane również w ewidencji.

Do art. 146.

§ 258. Zwolnienie ze szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych (z kursu unitarnego) na skutek utraty obywatelstwa polskiego lub ubiegania się o obce obywatelstwo (art. 146 lit. a) orzeka kome-

dant szkoły na podstawie zawiadomienia przez powiatowego komendanta uzupełnień o przeprowadzonym w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym zwolnieniu podchorążego z powyższych przyczyn od powszechnego obowiązku wojskowego.

§ 259. Zwolnienie ze szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych (z kursu unitarnego), na skutek utraty wymaganej zdolności fizycznej (art. 146 lit. b), orzeka komendant szkoły na podstawie świadectwa wojskowo-lekarskiego, wydanego w postępowaniu rewizyjnym przez wojskowy szpital okręgowy lub szkolny, a co do uczniów szkoły podchorążych lotnictwa, przez centrum badań lotniczo-lekarskich, stwierdzającego utratę zdolności fizycznej lub psychicznej do służby w charakterze podchorążego.

§ 260. Zwolnienie ze szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych (z kursu unitarnego) na skutek niedostatecznych postępów w nauce (art. 146 lit. c) następuje na podstawie niedostatecznej oceny postępu ogólnego podchorążego, spowodowanej brakiem zdolności lub pilności u podchorążego, a ustalonej w myśl odnośnych przepisów na okresowych lub końcowych konferencjach klasyfikacyjnych.

O zwolnieniu orzeka komendant szkoły.

§ 261. Zwolnienie ze szkoły (z kursu unitarnego), kształcącej na oficerów zawodowych, na skutek braku ogólnych kwalifikacyj na oficera zawodowego (art. 146 lit. d) orzeka komendant szkoły w przypadkach:

- a) ujawnienia okoliczności przewidzianych w § 232, a zaszytych przed zaliczeniem podchorążego do stanu faktycznego uczniów szkoły (kursu unitarnego);
- b) zajścia w czasie służby, pełnionej w charakterze podchorążego, okoliczności, przewidzianych w § 232 lit. b), c), d);
- c) stwierdzenia braku cech charakteru i wystąpienia istotnych dla oficera zawodowego, mimo oddziaływania wychowawczego szkoły.

Podstawę orzeczenia komendanta szkoły w sprawie zwolnienia z powodów przewidzianych pod lit. a), b), c) stanowi albo protokół dochodzenia przeprowadzonego celem ustalenia decydujących dla zwolnienia faktów i okoliczności, albo też opinia o ogólnych kwalifikacjach podchorążego na oficera zawodowego, ustalana na okresowych lub końcowych konferencjach klasyfikacyjnych.

W przypadku wniesienia przeciw podchorążemu doniesienia karnego z powodu podejrzenia go o popełnienie czynu przestępnego, komendant szkoły, o ile nie zarządził zwolnienia w myśl pkt. a), b) lub c), odsyła takiego podchorążego do formacji wojskowej na czas do prawomocnego ukończenia postępowania sądowego, o ile nie został zarządzonej areszt tymczasowy lub śledczy. O dalszej służbie wojskowej w charakterze podchorążego, lub o zwolnieniu lub wydaleniu podchorążego ze szkoły (z kursu unitarnego), decyduje komendant szkoły, zależnie od wyników postępowania sądowego.

§ 262. O zwolnieniu ze szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych (z kursu unitarnego) na prośbę (art. 146 ust. ost.), orzeka komendant szkoły.

Prośba o zwolnienie ma być wniesiona pisemnie przez podchorążego, a w razie jego niepełnoletności przez ojca lub prawnego zastępcę, z podaniem powodów, które powinny być uwiarogodnione.

Prośba o zwolnienie ze szkoły (z kursu unitarnego) może być uwzględniona:

- a) jeżeli okoliczności życiowe podchorążego zmieniły się istotnie w sposób utrudniający mu w wysokim stopniu pełnienie służby w charakterze podchorążego, albo też, jeżeli podchorąży zmienił rzeczywiście swe zamiłowanie do służby wojskowej lub utracił uzdolnienie do studjów wojskowych, oraz
- b) jeżeli w prośbie nie kryje się zamiar wykorzystania odbytych studjów dla osobistych lepszych korzyści, lub zamiar uniknięcia właściwego obowiązku wojskowego wobec Państwa.

W wypadkach wątpliwych można uzależnić zgodę na zwolnienie ze szkoły (z kursu unitarnego) od poprzedniego zwrotu wydatków poniesionych przez Skarb Państwa na utrzymanie i kształcenie podchorążego w czasie służby pełnionej w charakterze podchorążego.

§ 263. Zwolnienie ze szkoły w myśl §§ 258—262 ogłasza komendant szkoły w rozkazie dziennym, podając powody zwolnienia.

Podchorążowie zwolnieni ze szkoły, nie mogą być przyjęci powtórnie do tej samej lub innej szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych, z wyjątkiem przypadku określonego w § 244 ust. 1.

Do art. 148.

§ 264. Podchorążowie wydaleniu lub zwolnieniu ze szkoły (z kursu unitarnego), którzy w chwili zaliczenia do stanu faktycznego uczniów szkoły (kursu unitarnego) nie byli podoficerami zawodowymi, są obowiązani po zwolnieniu ze służby pełnionej w charakterze podchorążych do odbycia:

- a) obowiązkowej służby czynnej, jeżeli nie uczynili jej zadość przed zaliczeniem do stanu faktycznego uczniów takiej szkoły (kursu unitarnego), a w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym podlegają temu obowiązkowi;
- b) służby w rezerwie, jeżeli przed zaliczeniem do stanu faktycznego uczniów takiej szkoły zostali zaliczeni do rezerwy, a w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym podlegają temu obowiązkowi;
- c) służby w pospolitem ruszeniu, jeżeli równocześnie z orzeczeniem o ich niezdolności fizycznej lub psychicznej do służby w charakterze podchorążych, została ustalona dla nich kategoria C. lub D. zdolności fizycznej do służby wojskowej w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym.

Zwolnieni ze służby wojskowej, pełnionej w charakterze podchorążego z powodu braku fizycz-

nych lub psychicznych zdolności do tej służby — o ile została dla nich ustaloną zupełna niezdolność do służby wojskowej (kat. E.) w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym — tudzież zwolnieni ze służby w charakterze podchorążego z powodu utraty obywatelstwa polskiego, lub zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego z powodu ubiegania się o obce obywatelstwo (art. 146 lit. a) — są równocześnie zwolnieni od powszechnego obowiązku wojskowego (§ 267 ust. ost.).

§ 265. Czas służby, pełnionej w charakterze podchorążego, może być zaliczony podchorążym, obowiązującym do odbycia obowiązkowej służby czynnej (§ 264 ust. 1 lit. a) na poczet czasokresu obowiązkowej służby czynnej pod warunkiem ukończenia z pomyślnym wynikiem co najmniej kursu unitarnego, lub analogicznego okresu szkolenia w szkole podchorążych sanitarnych, oraz rozpoczęcia tej służby bezpośrednio po zwolnieniu ze służby, pełnionej w charakterze podchorążych, a w przypadku orzeczenia czasowej niezdolności fizycznej do służby wojskowej (kategoria B.) — najpóźniej w rok po zwolnieniu ze służby, pełnionej w charakterze podchorążych.

Absolwentom korpusów kadetów może być zaliczony czas służby pełnionej w charakterze podchorążego, po ukończeniu z pomyślnym wynikiem co najmniej pierwszego rocznika szkół podchorążych: piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa lub inżynierji, a jeżeli w myśl § 244 ust. 2 zostali cofnięci na kurs unitarny, po ukończeniu tego kursu.

§ 266. Zaliczenie czasu służby, pełnionej w charakterze podchorążych, na poczet obowiązkowej służby czynnej, może być uskutecznione w wymiarze: dzień za dzień, lub też w mniejszym wymiarze. Wymiar ten ma być tak obliczony, aby:

- a) zwolnieni ze służby podchorążych, którym nadano tytuł podchorążych rezerwy odbywali w ramach czasokresu skróconej obowiązkowej służby czynnej, co najmniej dwumiesięczną praktykę w formacjach na stanowiskach podoficerów;
- b) zwolnieni ze służby podchorążych, którym nie nadano tytułu podchorążych rezerwy, lub których zwolniono z tej służby na podstawie wydalenia ze szkoły, odbywali w ramach czasokresu nie skróconej czynnej służby wojskowej co najmniej trzymiesięczną służbę w formacjach.

Zaliczenie czasu służby, pełnionej w charakterze podchorążych, na poczet obowiązkowej służby czynnej orzeka komendant szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych, ogłaszając je w rozkazie dziennym i notując w dokumentach ewidencyjnych z ustaleniem w miesiącach i dniach wymiaru tego zaliczenia.

Zwolnionym ze służby podchorążych, którym zaliczono czas tej służby na poczet obowiązkowej służby czynnej, nie przysługuje z tytułu przysposobienia wojskowego dalsza ulga co do czasokresu obowiązkowej służby czynnej.

§ 267. Zwolnieni ze służby, pełnionej w charakterze podchorążych, którym zaliczono czas tej służby na poczet czasokresu obowiązkowej służby czynnej, są przeznaczani do tego rodzaju wojska, w którym są najlepiej wyszkoleni. Przeznaczenie ich do rodzaju wojska ustala komendant szkoły. Posiadających kategorię A. zdolności fizycznej do służby wojskowej odsyła komendant szkoły z dokumentami ewidencyjnymi bezpośrednio po zwolnieniu ze służby, pełnionej w charakterze podchorążych, do formacji wojskowej, wskazanej przez właściwego powiatowego komendanta uzupełnień, zgodnie z przeznaczeniem zwolnionego i rejonem uzupełnień. Posiadających kategorię B. komendant szkoły urlopuje na ściśle określony termin (§ 110), a ich dokumenty ewidencyjne przesyła do właściwego powiatowego komendanta uzupełnień.

Zwolnionych ze służby, pełnionej w charakterze podchorążych, którym nie zaliczono czasu tej służby na poczet obowiązkowej służby czynnej, urlopuje komendant szkoły do czasu wcielenia przez właściwego powiatowego komendanta uzupełnień, — przesyłając mu dokumenty ewidencyjne zwolnionych. Wcielenie do czynnej służby następuje na ogólnych zasadach.

Zwolnionych ze służby pełnionej w charakterze podchorążych, a obowiązanych do służby w rezerwie lub w pospolitem ruszeniu (§ 264 ust. 1 lit. b) lub c), tudzież zwolnionych od powszechnego obowiązku wojskowego (§ 264 ust. ost.) zwalnia komendant szkoły z szeregów, a ich dokumenty ewidencyjne przesyła właściwemu powiatowemu komendantowi uzupełnień.

Do art. 149.

§ 268. Zwolnionym ze szkoły (art. 142 lit. f) podchorążym może być nadany przez komendanta szkoły tytuł podchorążego rezerwy, jeżeli:

- a) ukończyli z pomyślnym wynikiem co najmniej kurs unitarny, lub analogiczny okres szkolenia w szkole podchorążych sanitarnych;
- b) odpowiadają pod względem kwalifikacji moralnych wymaganiom, stawianym podchorążym rezerwy;
- c) posiadają prawo do odbywania skróconej czynnej służby wojskowej;
- d) nie są obowiązani, po zwolnieniu ze służby pełnionej w charakterze podchorążych, do służby w charakterze podoficerów zawodowych.

Absolwentom korpusów kadetów może być nadany tytuł podchorążych rezerwy po ukończeniu z pomyślnym wynikiem co najmniej pierwszego rocznika szkół podchorążych: piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa i inżynierji, a w przypadku cofnięcia ich na kurs unitarny (w myśl § 244), po ukończeniu z pomyślnym wynikiem kursu unitarnego.

Nadanie tytułu podchorążego rezerwy ogłasza komendant szkoły w rozkazie dziennym i notuje w dokumentach ewidencyjnych, ustalając równocześnie zaliczenie szkolenia, nabytego w szkole, kształcącej na oficerów zawodowych, za szkołę podchorążych rezerwy, przyczem ukończenie co najmniej kursu unitarnego może być zaliczone za szko-

łę podchorążych rezerwy piechoty, ukończenie co najmniej pierwszego rocznika szkół podchorążych: kawalerji, artylerji, lotnictwa i inżynierji za szkołę podchorążych rezerwy analogicznych rodzajów wojska.

Zwolnionym ze szkoły (art. 142 lit. f) podchorążym, którym nie został nadany tytuł podchorążych rezerwy, może komendant szkoły zaliczyć wykształcenie, nabyte w szkole (na kursie unitarnym), kształcącej na oficerów zawodowych, za pułkową szkołę podoficerską, jeżeli zakres ich wykształcenia odpowiada zakresowi pułkowej szkoły podoficerskiej danego rodzaju wojska, oraz jeżeli ich kwalifikacje moralne odpowiadają wymaganiom, stawianym podoficerom.

Zaliczenie powyższe ogłasza komendant szkoły w rozkazie dziennym i notuje w dokumentach ewidencyjnych.

Do art. 150.

§ 269. Zaliczenie czasu służby, odbytej w charakterze podchorążego, na poczet złożonego zobowiązania do służby zawodowej w charakterze podoficera zawodowego, zarządza dowódca formacji macierzystej na wniosek komendanta szkoły.

Zaliczenie to może nastąpić, jeżeli zwolniony ze szkoły podoficer zawodowy posiada co najmniej dobre kwalifikacje w zakresie dowodzenia i instruowania.

Rozdział X.

Przepisy przejściowe.

§ 270. Do czasu zorganizowania w myśl ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389):

- a) szkół średnich — jest wymagane w miejsce cenzusu wykształcenia, jakie daje ukończenie gimnazjum państwowego lub szkoły równorzędnej, ukończenie 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej, albo 3 kursów seminarjum nauczycielskiego — albo też szkół z powyższymi równorzędnych;
- b) szkół powszechnych stopnia I lub III, albo szkół równorzędnych — jest wymagane w miejsce cenzusu wykształcenia, jakie daje ukończenie szkoły powszechnej stopnia III, ukończenie 7-klasowej szkoły powszechnej lub szkoły równorzędnej, — zaś w miejsce cenzusu wykształcenia, jakie daje ukończenie szkoły powszechnej stopnia I, lub szkoły równorzędnej, ukończenie czterech oddziałów 7-klasowej szkoły powszechnej lub równorzędnej.

§ 271. Podoficerowie zawodowi, nie posiadający cenzusu wykształcenia w zakresie co najmniej szkoły powszechnej stopnia III lub równorzędnej, wymaganego jako warunek awansu na wyższy stopień, mogą być awansowani na wyższy stopień dopiero po uzupełnieniu wykształcenia do tego zakresu.

Zwolnień od tego warunku może udzielać przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy okręgu

korpusu, a przy awansach na chorążego — Minister Spraw Wojskowych tym podoficerom zawodowym, którzy posiadają opinię co najmniej bardzo dobrą za ostatnie 4 półrocza.

§ 272. Dotychczasowa kategoria 1) podoficerów zawodowych broni i służb, zostaje podzieloną zgodnie z art. 90, na dwie obecnie obowiązujące grupy podoficerów zawodowych, a to grupę I podoficerów zawodowych linjowych i grupę III podoficerów zawodowych administracyjnych.

Do grupy II (podoficerów zawodowych specjalistów) zostają zaliczeni wszyscy podoficerowie zawodowi dotychczasowej kategorii 2) obejmującej majstrów wojskowych, oraz podoficerowie zawodowi sanitarni i weterynaryjni.

Do grupy IV (podoficerów zawodowych orkiestrantów) zostają zaliczeni wszyscy podoficerowie zawodowi dotychczasowej kategorii 3), obejmującej podoficerów zawodowych orkiestrantów.

§ 273. Przewidziane w art. 15 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego (Dz. U. R. P. z 1927 r. Nr. 68, poz. 603), stopnie wojskowe żandarma i starszego żandarma, odpowiadają obecnie stopniom kaprała i plutonowego.

§ 274. Do podoficerów zawodowych, którzy przed wejściem w życie ustawy z dnia 28 stycznia 1932 r. o zmianach i uzupełnieniach niektórych postanowień ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 213) posiadali stopień chorążego, stosują się wszystkie przepisy, odnoszące się do podoficerów zawodowych z tą zmianą, iż chorążowie ci nie składają próśb o przedłużenie służby zawodowej, ani też w myśl art. 93 lub 94 zobowiązań do służby zawodowej.

§ 275. Warunki ubiegania się o przyjęcie do szkoły podchorążych dla podoficerów obowiązują od roku szkolnego 1934/1935.

Przewidziana w § 230 lit. c) granica wieku, może być przejściowo przedłużoną przez Ministra Spraw Wojskowych do 30 roku życia.

§ 276. Kompetencje komendantów szkół, kształcących na oficerów zawodowych, ustalone w niniejszym rozporządzeniu, przysługują komendantom centrów wykształcenia poszczególnych rodzajów wojska, jeżeli odnośne szkoły wchodzi w skład takiego centrum. O sprawach, związanych ze służbą podchorążych, decydują w tych przypadkach komendanci centrów wykształcenia na wniosek kamendantów szkół, kształcących na oficerów zawodowych.

Rozdział XI.

Postanowienie końcowe.

§ 277. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Spraw Wojskowych: *J. Piłsudski*

Załączniki do rozp. Ministra Spraw Wojskowych
z dnia 17 marca 1933 r. (poz. 132).

Formacja

Str. 1.

Wzór Nr. 1.
do §§ 40 i 41.

Pododdział

Miejscowość i data.

W N I O S E K

awansowy na stopień ..... (tytułarny, rzeczywisty).

Stopień, nazwisko i imię	Data urodzenia	Narodowość i wy- znanie	Przyna- leżność		Zajmowane stanowi- sko (funkcja)	Wykształcenie ogólne	Wykształcenie wojskowe	Odznaczenia polskie i pochwały pisemne	K a r y		Przebieg służby woj- skowej w W. P.
			macierzysta	służbowa					sądowe	dyscyplinarne	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Str. 2.

Praca w W. P.	Data ostatniego awansu	Ilość wolnych eta- tów w proponowa- nym stopniu	Streszczenie półrocz- nych opinii oraz ogól- ne półroczne oceny od daty ostatniego awansu	Wnioski i opinie dowódców w spra- wie awansowania i ich podpisy		Decyzja i podpis dowódcy awansującego
				dowódcy pododdziału	wyższych kolej- nych przełożonych	
13	14	15	16	17	18	19

UWAGA: 1) Wniosek awansowy może obejmować również większą ilość przedstawionych do awansu — wniosek awansowy na chorążego ma być sporządzony oddzielnie dla każdego przedstawionego do awansu.

2) Format — 420 × 297 mm.

Wzór Nr. 2.
do §§ 95 i 188.

.....
(określenie formacji)

L. dz. ....

Z E Z W O L E N I E

na zawarcie związku małżeńskiego.

W myśl art. ....¹⁾ rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1932 r. o służbie wojskowej podoficerów i szeregowców (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 747) zezwalam .....
(stopień wojskowy)

.....
(nazwisko i imię)

.....
(określenie formacji i pododdziału)

na zawarcie związku małżeńskiego z p. ....

.....
(imię i nazwisko narzeczonej)

Zezwolenie niniejsze jest zaświadczeniem, że ze strony władz wojskowych niema przeszkód do zawarcia małżeństwa; — nie przesądza ono jednak czy do zawarcia małżeństwa nie zachodzą inne ustawowe przeszkody.

Zezwolenie niniejsze jest ważne na czas 6 miesięcy od dnia wystawienia.

..... dnia ..... 19..... r.
(miejsowość)

M. P.

.....
(podpis dowódcy formacji)

UWAGA: 1) Należy wpisać art. 51 lub 102, zależnie od tego, czy zezwolenie jest udzielane podoficerowi lub szeregowcowi niezawodowemu (art. 51), czy też podoficerowi zawodowemu (art. 102).

2) Format 210 × 297 mm.

Wzór Nr. 3.
do § 107.

(określenie formacji)

L. dz. _____

PROTOKÓŁ REHABILITACYJNY

spisany w dniu ..... 19..... r. w ..... (miejsowość) przez Komisję Reha-
bilitacyjną ..... w składzie:
(określenie formacji)

przewodniczący .....

członkowie .....

w sprawie dostania się do niewoli (zaginięcia na terenie działań wojennych) ..... (stopień)

imię i nazwisko i przydział służbowy przesłuchiwanego)

- 1) stopień, nazwisko i imię .....
- 2) rok urodzenia .....
- 3) w jakiej formacji pełnił służbę w chwili dostania się do niewoli (zaginięcia na terenie działań wojennych) .....
- 4) kto był wtedy jego bezpośrednim dowódcą .....
- 5) dokładne wskazanie miejscowości, dnia i godziny dostania się do niewoli (zaginięcia na terenie działań wojennych) .....
- 6) krótki opis szczegółowy dostania się do niewoli (zaginięcia na terenie działań wojennych) .....
- 7) kto równocześnie został wzięty do niewoli (zaginiął na terenie działań wojennych) .....
- 8) jak długo przebywał w niewoli i w jakich miejscowościach .....
- 9) w jaki sposób powrócił .....
- 10) kto może poświadczyć prawdziwość podanych okoliczności .....
- 11) inne pytania szczególne .....

(podpis lub znak ręczny przesłuchiwanego)

Na podstawie przesłuchania ..... i przeprowadzonych badań, Komisja Rehabilitacyjna wydaje następującą

d e c y z j ę :

- a) dostanie się do niewoli (zaginięcie na terenie działań wojennych) ..... uznaje się za usprawiedliwione;
- b) dostanie się do niewoli (zaginięcie na terenie działań wojennych) ..... uznaje się za nieusprawiedliwione z powodów następujących .....
- c) dostanie się do niewoli (zaginięcie na terenie działań wojennych) ..... budzi wątpliwości.

(podpisy członków Komisji)

Wzór Nr. 4.
do §§ 143, 164.

D E K L A R A C J A.

Jako ojciec (zastępca prawny) niepełnoletniego .....

(stopień,

.....
nazwisko i imię kandydata do służby nadterminowej lub zawodowej)

urodzonego dnia ..... 19..... r., wyrażam zgodę na zobowiązanie się jego do jednorocznej czynnej służby wojskowej w charakterze nadterminowego (dwunastoletniej czynnej służby wojskowej w charakterze podoficera zawodowego) ¹⁾.

..... dnia ..... 19..... r.
(miejscowość)

.....
(podpis ojca lub prawnego zastępcy)

UWAGA: 1) W deklaracji należy skreślić odpowiednie wyrazy odnoszące się do służby nadterminowej lub zawodowej, w zależności od tego, czy deklaracja dotyczy zezwolenia na zobowiązanie się do służby nadterminowej, czy też zawodowej.

2) Podpis ojca lub prawnego zastępcy ma być legalizowany sądownie lub notarialnie.

3) Format 210 × 297 mm.

Wzór Nr. 5.

do §§ 143, 164, 170.

.....
 (stopień, nazwisko i imię)

.....
 (przydział służbowy)

DEKLARACJA.

..... urodzony w ..... dnia ..... 19..... r.
 (stopień, nazwisko i imię) (miejscowość)
 zobowiązuję się w myśl art.....¹⁾ rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1932 r.
 (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 747) do czynnej służby wojskowej na przeciąg .....²⁾
 w charakterze.....³⁾.

..... dnia ..... 19..... r.
 (miejscowość)

.....
 (podpis zobowiązującego się)

Stwierdzam, iż ..... powyższą deklarację podpisał w mej obecności.
 (stopień, nazwisko i imię)

..... dnia ..... 19..... r.
 (miejscowość)

.....
 (podpis dowódcy pododdziału lub powiatowego komendanta uzupełnień)

.....
 (pieczętka nagłówkowa)

Stwierdzam przyjęcie wymienionego do służby wojskowej w grupie⁴⁾ podoficerów zawodowych z dniem ..... 19..... r. na przeciąg ..... w rzeczywistym stopniu..... a zarazem ogłoszenie przyjęcia w rozkazie dziennym Nr..... pkt..... z dnia ..... 19..... r.

..... dnia ..... 19..... r.
 (miejscowość)

M. P.

.....
 (podpis dowódcy formacji)

UWAGA:

- 1) Należy wstawić art. 79 jeżeli chodzi o zobowiązanie się do służby nadterminowej — art. 93 jeżeli chodzi o pierwsze zobowiązanie się do służby zawodowej — art. 94 jeżeli chodzi o przedłużenie zobowiązania do służby zawodowej.
- 2) Wstawić „1 roku” jeżeli chodzi o nadterminowego — „12 lat” jeżeli chodzi o pierwszy okres zobowiązania się do służby zawodowej, oraz odpowiedni okres czasu jeżeli chodzi o przedłużenie służby zawodowej.
- 3) Wstawić wyrazy: „nadterminowego” lub „podoficera zawodowego” — w zależności od tego, czy kandydat zobowiązuje się do służby nadterminowej, czy zawodowej.
- 4) Należy określić, w której grupie podoficerów zawodowych nastąpiło zamianowanie podoficerem zawodowym, lub przedłużenie służby zawodowej.
- 5) Format 210 × 297 mm.

Wzór Nr. 6.

do § 218.

.....
(stopień, nazwisko i imię).....
(określenie formacji)**DEKLARACJA.**

Z uwagi na przyjęcie mnie do szkoły (kursu), kształcącej na oficerów rezerwy, oświadczam, iż znane są mi postanowienia §§ 218 i 219 rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych z dnia 17 marca 1933 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1932 r. o służbie wojskowej podoficerów i szeregowców (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 747) — wobec czego proszę o przeniesienie mnie do rezerwy z dniem ukończenia szkoły (kursu), lub z dniem zwolnienia mnie ze szkoły (kursu) w wypadkach przewidzianych w § 77 powyższego rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych,

..... dnia ..... 19..... r.
(miejscowość)

.....
(podpis deklarującego)

Stwierdzam, że podoficer zawodowy..... powyższą deklarację podpisał w mej obecności.
(stopień, nazwisko i imię)

..... dnia ..... 19..... r.
(miejscowość)

Pieczętka nagłówkowa.

.....
(podpis przełożonego o uprawnieniach dowódcy pododdziału)

Wzór Nr. 7.
do §§ 223 i 224.

(Nazwisko, imiona i adres kandydata, a dla pełniących służbę wojskową: stopień wojskowy, nazwisko, imiona i przydział służbowy).

DEKLARACJA

Oświadczam, iż postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1932 r. o służbie wojskowej podoficerów i szeregowców (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 747), dotyczące służby wojskowej pełnionej w charakterze podchorążych, są mi znane i zobowiązuję się do tej służby od dnia przyjęcia mnie do szkoły..... i zaliczenia do stanu faktycznego jej uczniów.
(wymienić nazwę szkoły — kursu unitarnego)

Zobowiązuję się również, w razie ukończenia szkoły, do odśłużenia w wojskowej służbie zawodowej okresu czasu przewidzianego powyższem rozporządzeniem, lub przepisami wydanymi na jego podstawie, oraz do odpowiedzialności całym swoim majątkiem za zobowiązania majątkowe, związane ze służbą w charakterze podchorążego.

..... dnia ..... 19..... r.
(miejscowość)

.....
(podpis kandydata legalizowany sądownie lub notarialnie)

.....
(Nazwisko, imiona, adres i zawód osoby zobowiązującej się solidarnie do odpowiedzialności majątkowej)

Zobowiązuję się do solidarnej odpowiedzialności całym swoim majątkiem za zobowiązania majątkowe, związane ze służbą wojskową..... w charakterze podchorążego.
(nazwisko i imiona kandydata)

.....
(podpis legalizowany sądownie lub notarialnie)

UWAGA: W przypadku niepełnoletności kandydata do szkoły, kształcącej na oficerów zawodowych (na kurs unitarny), powinna być na deklaracji wyrażona przez ojca, lub prawnego zastępcę zgoda na zobowiązanie się, następującej treści:

„Jako ojciec (prawny zastępca) syna mego (pupila) ..... wyrażam całkowitą zgodę na zobowiązanie się jego do służby wojskowej w charakterze podchorążego”.
(nazwisko i imiona kandydata)

.....
(podpis legalizowany sądownie lub notarialnie)

Wzór Nr. 8.
do § 232.

.....
.....
(nazwisko, imiona, zawód
i dokładny adres)

D E K L A R A C J A

W związku z wniesioną przez p. .... prośbą o przyjęcie
(nazwisko i imiona kandydata)

do ..... poświadczam, iż kandydującego znam osobiście od roku .....
(wymienić nazwę szkoły — kurs unitarny)

i udzielam o nim co do wymaganych kwalifikacyj moralnych, następujących referencyj:

- a) karalność sądowa i administracyjna;
- b) lojalność państwowa i patriotyzm polski;
- c) honorowość kandydata;
- d) uleganie nałogom:

Referencyj powyższych udzielam z pełną świadomością ich znaczenia ze względu na wysokie warunki, jakie stawiane są pod względem moralnym kandydatom do szkół, kształcących na oficerów zawodowych (na kurs unitarny).

Powyzszą deklarację traktuję jako poufną i wobec tego o jej treści nie powiadomiłem petenta, co niniejszem stwierdzam.

....., dnia ..... 19..... r.
(miejscowość)

.....
(podpis deklarującego)

UWAGA: 1) Deklarację należy doręczyć petentowi w kopercie zamkniętej i olakowanej.

2) O ile składający deklarację posiada stopień wojskowy — należy to przy podpisie zaznaczyć.